Centre for Studies in Social Sciences, Calcutta

Documentation of rare Assamese books in collaboration with Assam Sahitya Sabha, Jorhat and the Ford Foundation: microfilmed and digitised in October 2006

Record No: 2006/ 52	Language of work: Assamese
Author (s) / Editor (s): ✓ CHANDRA DHAR BAROUH	
Title: আসাম সাহিত্য সভা পত্রিকা	
Transliterated Title: Asaama Saahaitaya Sabhaa Patakaikaa	
Translated Title: Magazine of Assam Sahitya Sabha	
Place of Publication: Jorhat	Publisher: Asam Sahitya Sabha - Jorhat.
Year: 1930-31 (1951-52 Sak)	Edition:
Size: 22 cms - 258 pages	Genre: Magazine
Volumes: 4 - 6 issues	Condition of the original: Not good
Remarks: 1st published in the year 1927 and has been continuing.	
Holding institute: Assam Sahitya Sabha, Jorhat	Microfilmed and digitised by: Centre for Studies in Social Sciences, Calcutta, 2006.

Microfilm Roll No:	From gate:	To gate:

৺আসাম সাহিত্য-সভা-পত্ৰিকা।

পুহ—মাঘ, ১৮৫০—৫১

চতুৰ্থ বছৰ] মুঠ সংখ্যা—১৬ [দ্বিতীয় সংখ্যা

বছৰ সলনি।

সভ্য জগতত আজি কালি ডিচেম্বৰ মাহত বছৰ ওৰ পৰে আৰু জানুৱাৰী মাহত আৰম্ভ হয়। কিন্তু 'ডিচেম্বৰ' শব্দৰ অৰ্থৰ পৰা এই মাহটো দশম মাহ বুলিহে বুজি। তেনেহলে দ্বাদশ মাহটো ফেব্ৰুৱাৰীত পৰে। অৰ্থাৎ, আগেয়ে ইউৰোপীয় বছৰ মাৰ্চ মাহতহে আৰম্ভ হৈছিল। হিন্দু মতে বছৰ মাজএপ্ৰেলত আৰম্ভ হয় অৰ্থাৎ দুয়োটা আৰম্ভণ আগেয়ে ওচৰা-উচৰি আছিল; বোধ হয় দুইওৰ জাতিগুৰিও একে আছিল। খৃষ্টীয় শতাব্দীৰ দুকুৰিচাৰিশ বছৰৰ আগত ৰোমাণবিলাকে জানুৱাৰীৰপৰা বছৰ গণনা কৰিবলৈ ধৰিলে। সিহঁতে 'জেনছ' নামেৰে এজন দেৱতাক পূজা কৰিছিল। এইজন দেৱতাৰ মুখ দুখন; এখনে আগলৈ চায় আৰু এখনে পাচলৈ চায়। ৰোমাণবিলাকে কোনো ডাঙৰ কাৰ্য্য (যেনে যুদ্ধ) হাতত লোৱাৰ আগেয়ে পোনতে এইজন দেৱতাক পূজা কৰে। এওঁ সকলো কামতে সুমঙ্গল বিধান কৰে। সেইদেখি বছৰৰ প্ৰথম মাহটোত এওঁৰ নাম থ'লে; যাতে গোটেই বছৰটো সুমঙ্গলীয়া হয়। বছৰত যেনেকৈ বাৰটা মাহ এইজন দেৱতাৰ মন্দিৰৰো বাৰখন দুৱাৰ আছিল।

জানুৱাৰীৰ পাচত ফেব্ৰুৱাৰী। "লিউপৰকাছ" (Luperous) নামেৰে এজন দেৱতাক পূজা কৰিবৰ বেলিকা ৰোমাণবিলাকে "ফেব্ৰুৱা" নামৰ এটা উৎসৱ পাতিছিল। এই উৎসৱত ৰোমাণবিলাকে ঘৰ দুৱাৰ সাৰি পুছি নিকা কৰে আৰু ভোজ খায়। এই কাম জানুৱাৰীৰ পাচত কৰে। সেই বাবেই সেই মাহৰ নাম "ফেব্ৰুৱাৰী" হ'ল।

তাৰ পাচত বতাহ বৰষুণ আৰু ঢেৰেকনি আৰম্ভ হয়। সেইবাবে সেই মাহৰ নাম 'মাৰ্চ' থলে কাৰণ ৰোমাণবিলাকৰ যুদ্ধৰ দেৱতা "মাৰ্চ" (Mars)। তেওঁ সন্তুষ্ট হলেহে যুদ্ধত জয়লাভ অনিবাৰ্য্য। তাৰ পাচত ৰ'দৰ তাপ আৰু বৰষুণ পাই প্ৰকৃতিৰ জন্মোৱা শক্তি মুকলি হয়। সেই দেখি সেই মাহক 'এপ্ৰিল' বোলে, কাৰণ 'এপ্ৰিল' (April) শব্দৰ অৰ্থ মুকলি কৰোঁতা—"Omnia april" অৰ্থাৎ "সকলো মুকলি কৰে"।

এপ্ৰিলৰ পাচৰ 'মে'মাহটোক "মায়া" দেৱীৰ নামে নাম নামকৰণ কৰা হৈছে। 'মায়া' হৈছে 'এট্‌লাচৰ জীয়েক, যি এটলাচৰ কান্ধত পৃথিবীখন হৈ আছে বুলি ৰোমাণবিলাকে বিশ্বাস কৰিছিল। "মায়া" দেৱীয়ে তেওঁৰ ছজনী ভনীয়েকেৰে সৈতে আকাশত থুপী তৰা হৈ এতিয়াও জিলিকি আছে।

'জুন' মাহটো লৈ অলপ গণ্ডগোল আছে। জুনা বুলি এজনা জুপিতৰৰ ঘৈণীয়েক আছিল আৰু জুনিয়ছ নামেৰে এটা প্ৰতাপী ৰোমাণ আছিল। তেওঁবিলাক দুয়ো এই মাহটো দাবি কৰে। যেয়ে লয় লওক, তাত আমাৰ আপত্তি নাই। জুন মাহত ইমান জহ হয় যে কোনোমতে এই মাহ আগি পাৰ হৈ যাব পাৰিলেই হয়।

তাৰ পাচৰ মাহটোক পৰম প্ৰতাপী ৰোমাণ যোদ্ধা আৰু সম্ৰাট জুলিয়চ চিজাৰৰ সম্মানত নামকৰণ কৰা হল। তেওঁৰ আগেয়ে এই মাহটোৰ নাম "কুইনটিলিচ" আছিল।

তাৰ পাচৰ মাহটোক জুলিয়াচ চিজাৰৰ নাতিয়েক সম্ৰাট 'অগষ্টচৰ নামানুসাৰে 'অগষ্ট' বোলা হল। তেওঁৰ দিনত ৰোমাণবিলাকৰ ক্ষমতা একোৰ চৰিছিল। তেওঁক সম্মান দেখুৱাবলৈকে এই মাহটোক 'অগষ্ট' বোলে। অগষ্ট মাহ আগেয়ে ৩০ দিনীয়া আছিল, আৰু জুলাই ৩১ দিনীয়া আছিল। ৰোমাণবিলাকে ভাবিলে এনেকুৱা হলে সম্ৰাট অগষ্টছে বেয়া পাব। সেই দেখি ফেব্ৰুৱাৰীৰ পৰা দিন এটা কাটি আনি অগষ্ট মাহত যোগ কৰি দিলে। সেইহে এতিয়া অগ্ৰ পিচাকৈ দুয়ো মাহতে ৩১ দিন হল। অগষ্টচৰ দিনত ৰোমাণ সাহিত্য আৰু শিল্পৰ খুব উন্নতি হৈছিল। আৰু তেওঁৰ ৰাজদশাতে যিশুখৃষ্ট জন্মে।

তাৰ পাচৰ মাহ কেইটা সংখ্যা বাচক শব্দ। পূৰ্ব্বে মাৰ্চ মাহত বছৰ আৰম্ভ হওঁতে ক্ৰমিক মতে সিহঁতে যি যি সংখ্যাত পৰিছিল সেই মতেই থাকিলে। ৰোমাণ ৰাজ্য কিছুদিন আৰু থকা হলে সিহঁতো ৰজাত বা দেৱতাত লাগিল হেতেন। সেইয়ে নোহোৱাৰ বাবে আমি এতিয়া বুজিব পাৰিছোঁ যে এসময়ত ইউৰোপীয় বছৰ মাৰ্চ মাহত আৰম্ভ হৈছিল।

হংকঙৰ চীনা পত্ৰিকাত আসাম দেশৰ বিৱৰণ

(আগৰ সংখ্যাৰ পাচৰপৰা)

২য় অধ্যায়।

অসমৰ — শাসন-নীতি, উৎপন্ন, বেহা বেপাৰ, ভবিষ্যৎ সমৃদ্ধি আৰু প্ৰজাৰ নীতি-নিয়ম।

অসমৰ সীমা আৰু দীঘ-বানি সম্বন্ধে যোৱা বেলি কোৱা হৈছে ; অকল সেয়ে নহয়, ওচৰচুবুৰীয়া পৰ্ব্বতীয়া জাতি আৰু ৰাজ্যবিলাকৰ কথাও উলুকিওৱা হৈছে। এই অধ্যায়ত অসমৰ শাসন-প্ৰণালী, উৎপন্ন বস্তু, বেহা বেপাৰ আৰু ভবিষ্যৎ সমৃদ্ধিৰ বিষয়ে কম। ১৭৯৩ চনত, ইয়াৰ ৰজাক শত্ৰুৰ হাতৰ পৰা ৰক্ষা কৰি সিংহাসনত বহুৱাওঁতেই বঙ্গদেশৰ গৱৰ্ণমেণ্টে সৈতে ইয়াৰ ৰজাৰে এক বেপাৰ বাণিজ্যৰ সন্ধি কৰা হয়। সেই সন্ধিপত্ৰই বৃটিছ আৰু অসমৰ প্ৰথম সম্বন্ধ সূত্ৰ। আওৰেংজেবৰ ৰাজত্ব কালত সুপ্ৰসিদ্ধ বুৰঞ্জী লেখক মহম্মদ কাছিমে কৈ গৈছে বোলে এই দেশখন কেইবাবাৰো শক্তিমন্ত ৰজাৰ দ্বাৰাই মৰা হৈছিল, অইন কি আওৰেংজেবেও আক্ৰমণ কৰি ইয়াত আধিপত্য স্থাপন কৰিব নোৱাৰিলে। শত্ৰুবোৰৰ মন্দ ভাগ্য ইমান সমান আছিল যে "হিন্দুস্থানৰ মানুহে অসমীয়া মানুহবিলাকক মায়াবী আৰু যাদুকৰ বুলি ভাবিছিল আৰু আসাম দেশৰ নাম স্তোত্ৰ মন্ত্ৰ মাতিহে উচ্চাৰণ কৰিছিল। সিহঁতে অৰ্থাৎ হিন্দুস্থানীবোৰে এই বুলিহে কৈছিল বোলে আসামলৈ যেয়ে যায় সেয়ে তাৰ 'ৰূপলুকি' মায়াত মোহ গৈ ঘূৰি আৰু দেশলৈ আহিব নোৱাৰে।" প্ৰধান ৰজা জনে 'স্বৰ্গী' উপাধি লৈ জনায় তেওঁ খেলটো হেনো স্বৰ্গৰপৰা নামি অহা। সেই কালত দেশখন মানুহেৰে ভৰি আছিল ; যদিও এতিয়া তাৰ বিপৰীত।

১৮২৫ চনত ব্ৰহ্ম ৰজাৰ লগত যুদ্ধ লগাৰ কাত এই দেশ বৃটিছৰ হাতলৈ আহিল বুলি পূৰ্ব্বেই কোৱা হৈছে। যুদ্ধৰ অৱসান হলত কোচবেহাৰ, ৰেঙ্গপুৰ, চিলহট, কাছাৰ, মণিপুৰ আৰু আসাম দেশে সৈতে গোটেই উত্তৰ পূবত থকা সীমান্ত ঠাইবিলাকমিঃ ডেভিড স্কটৰ তত্ত্বাৱধানত দিয়া হৈছিল। তেওঁৰ অতুলনীয় সাহস আৰু উদাৰ নীতিয়ে সেই দেশৰ সমস্ত প্ৰজাক ইমান মৰম লগোৱাইছিল যে আজিকোপতি কোনো অসমীয়াই চকুপানী নোটোকাকৈ আৰু তেওঁৰ আত্মাক আশীৰ্ব্বাদ নিদিয়াকৈ ডেবিদ্ স্কটৰ নাম লব নোৱাৰে। যুদ্ধৰ দিনত যিবোৰ মানুহ ভাগি-ছিগি গৈছিল, পুনৰ নিজ-নিজ ঠাইলৈ আহি খেতি বাতিত লাগিলহি। সহায় সম্পত্তি নোহোৱা বাবে স্কট চাহাবে দেশীয় মানুহক তেওঁৰ সহকাৰীকৈ লৈছিল, কিন্তু সেই সহকাৰীবিলাকে প্ৰজাক আমনি দিবলৈহে ধৰিলে। মানুহৰ খেতি বাতি বেহা-বেপাৰ, খাজনা-পাতি সকলো কম হৈ আহিল। পিচত বঙুৱা পল্টনৰপৰা তেওঁক সহায় কৰিবলৈ ইওৰূপীয় মানুহ বিষয়া কৰি পঠিওৱাত প্ৰাচীন শাসন-নীতিৰ আমূল পৰিবৰ্ত্তন কৰা হল। ১৮৩১ চনত স্কট চাহাবৰ শোকজনক মৃত্যুৰ পিচত ৰবাৰ্টছন চাহাবে তেওঁৰ আসন পূৰায়। ৰবাৰ্টছনৰ পিচত কৰ্ণেল জেন্‌কিন্স্ চাহাব আহে। কমিছনাৰ হৈ এবেঁয়েই এতিয়া সদৌ আসামত আৰু অন্যান্য তলতীয়া দেশবোৰৰ ওপৰত সৰ্ব্বেসৰ্ব্বা। নামনি অসম ডোখৰ কমিছনাৰৰ নিজ তত্ত্বাৱধানত তেওঁৰ লগতে ছজন সহকাৰী থাকে। তেওঁ সততে ৰাজধানী গুৱাহাটীত থাকে, কিন্তু ঠায়ে ঠায়ে তলতীয়া কৰ্ম্মচাৰীৰ এজেজনকৈ কাৰ্য্য কাম কৰে। তেওঁৰ সহকাৰীবিলাকৰ ভিতৰত কোনোজন কেতিয়াবা অকলৈ বা ডাঙৰ জিলাত দুজন লগ লাগি বিচাৰ কৰে। পুৰণি ৰাজত্ব-নীতি পৰিবৰ্ত্তন কৰাত দেশৰ জনসংখ্যা বৃদ্ধি হৈছে আৰু দেখাত অসম দেশখন আগতকৈ অলপ সভ্যতাৰ ফালে চাল লৈছে যেন লাগিছে।

উজনি অসম ডোখৰ প্ৰাচীন ৰজা থকা ঠাই। ১৮৩৩ চনত পুৰন্দৰ সিংহক এইডোখৰ এইবুলি এৰি দিয়া হয় যে "তেওঁ যেন সজ আচৰণ কৰি চলে।" এই খণ্ডত এজন হোৱাহটু পলিটিকেল এজেণ্ট। ইয়াৰ প্ৰজা সংখ্যা দুই লাখতকৈও ওপৰ হব। ৰাজ্যখন এৰি দিয়াৰ পূৰ্ব্বে ইয়াৰ আয় আশী হেজাৰ কি একলাখলৈকে হৈছিল আৰু প্ৰজাৰ সুখ শান্তিৰ বৃদ্ধিৰ লগে-লগে আয়ো বৃদ্ধি হবলৈ ধৰিছে। ৰজাই একলাখ টকা আদায় কৰে যদিও গৱৰ্ণমেণ্টক ৫০ হেজাৰ টকাহে কৰ শোধায়। ৰাজ্যৰ সকলো ভিতৰুৱা শাসন ৰজাৰ হাততে ন্যস্ত। জিলায় জিলায়, গাঁৱে-গাঁৱে বিচাৰৰ মেল বহে ; ৰজাই স্বয়ং ৰাজ্যৰ ৰাজধানী যোৰহাট নগৰত বহি ডাঙৰ ডাঙৰ মোকৰ্দ্দমা সোধবোৰ সোধে। তেওঁৰ ৰাজ্য আৰু ক্ষমতা ৰক্ষাৰ্থে বিলাতি নিয়মত শিক্ষিত এটা পল্টন তেওঁৰ তাত থাকে। পল্টনে বিলাতী বন্দুক ব্যৱহাৰ কৰে। কাৱাইজ কৰা বৰ শৃঙ্খলা লগোৱা নহয়। পুৰন্দৰ সিংহক উজনি অসম দিয়া বন্দবস্তটো "ফ্ৰেণ্ড অব ইণ্ডিয়া" কাকতে সমৰ্থন নকৰে। এই কাকতে গাৰ বলেৰে কয় যে "ইতিপূৰ্ব্বে লোকৰ সিংহাসন বলেৰে কাঢ়ি লৈ দেশ ধ্বংশ কৰাৰ বাহিৰে পুৰন্দৰ সিংহৰ এনে বিশেষ গুণ নাই যি গুণৰ দ্বাৰাই তেওঁক বৰ্ত্তমান ৰজা পাতিব পাৰি। এনেজন মানুহৰ অধীনত থাকিবলৈ প্ৰজাসব সম্পূৰ্ণ অমান্তি। বৃটিছে ইয়াৰপৰা একো সুবিধা আৰ্জ্জন কৰিব নোৱাৰে, বৰং আমনি আৰু বিপদহে পাব। এওঁৰ শাসনৰ প্ৰভাপত কোনো শিল্প অনুষ্ঠানৰ আশা কৰিব নোৱাৰি, ৰজাজন বৰ অত্যাচাৰী। তেওঁৰ অত্যাচাৰৰ কোবত পৰি এনেয়ে তাকৰীয়া প্ৰজা, সেয়ে আকৌ ভাগি প্ৰজাৰ সংখ্যা তাকৰ হৈ গৈছে। এনে বন্দবস্ত আৰু সৰহ দিন টিকিব নোৱাৰে। যত শীঘ্ৰে পাৰি তত শীঘ্ৰে গৱৰ্ণমেণ্টে এওঁৰ হাতৰপৰা ৰাজ্যখন ঘূৰাই লোৱাই ভাল। তাকে কৰিলেহে গৱৰ্ণমেণ্ট আৰু প্ৰজাৰ স্বাৰ্থ ৰক্ষা পৰিব।

মটক ৰাজ্য।

ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ দক্ষিণে, উজনি অসম আৰু শদিয়াৰ মাজত মোৱামৰীয়া বা মটকবিলাক থাকে। মোৱামৰীয়াৰ সংখ্যা ষাঠি হেজাৰমান হব। আগেয়ে মোৱামৰীয়াবিলাক অসম ৰজাৰে প্ৰজা আছিল ; কিন্তু ৫০ কি ৬০ বছৰ হৈছে সিবিলাকে অসমৰ অধীনতা জোকাৰি পেলাই স্বতন্ত্ৰ হৈ উঠিছে। অসমীয়াবিলাকে সিবিলাকলৈ বৰ ভয় কৰে ; কিয়নো মোৱামৰীয়াবিলাক স্বভাৱতে যুদ্ধপিপাসু। সিবিলাকৰ শাসন-নীতি সাম্যতন্ত্ৰ হলেও,

এজন ৰজা থাকে, যাক বৰ সেনাপতি আখ্যা দিয়া হয়। এই বৰ সেনাপতিয়ে প্ৰজাৰ পৰা ভেটি-স্বৰূপে মাখোন কৰ-কাটল লয়। এতিয়া বৰ সেনাপতি আৰু তেওঁৰ মানুহখিনি ইংৰাজৰ তলতীয়া আৰু তেওঁবিলাকে ইংৰাজকে ৰজা বুলি মানি লৈছে। মটক দেশৰ ভিতৰুৱা শাসন কাৰ্য্য বৰ সেনাপতিৰ দ্বাৰায়ে সামাধা কৰা হয়; কিন্তু মৰা-কটা আদি ডাঙৰ ডাঙৰ দোষৰ বিচাৰ মেজৰ হোৱাইটে কৰে। তেওঁৰ দেশত হত্যাকাণ্ড হলেই মেজৰ হোৱাইটে বুজ পাবই লাগিব। এতিয়া তাত মানুহ তুহুহ নাই, গোটেইখন তৰাং, কিন্তু আগলৈ খেতি-বাতিৰে ভৰপূৰ হব বুলি আশা কৰা যায়। মটক দেশৰ মাজেদি ডিবুৰু নৈ বৈ গৈছে; তাৰ পাৰতেহে যি মানুহ আছে। তেওঁলোক ধৰ্ম্মত হিন্দুৱেই। কিন্তু নীতি-নিয়মবিলাক ইমান ঢিলা সোলোকা যে হিন্দুস্থানৰ মানুহে সিবিলাকক হিন্দুকে নুবুলিব।

মটকৰ উত্তৰে, নৈখনৰ সিপাৰে আবৰ পৰ্ব্বত। আবৰ মানে আ-বৰী অৰ্থাৎ স্বাধীন। আবৰহঁতৰ শাসনপ্ৰণালী প্ৰজাতন্ত্ৰ। সকলো প্ৰজাৰ এখন মেল বহে, তাতে ৰাইজে যি মতামত গঢ়ে সেয়ে ৰজাৰ মত। মেলৰ ৰায় মতেই ৰজাই কাম কৰিবলৈ বাধ্য। এই বিষয় আৰু অন্যান্য বিষয়তো আবৰবিলাকলৈ চালে উত্তৰ আমেৰিকাৰ ইণ্ডিয়ানবিলাকলৈ মনত পৰে। সিহঁতে লাওপানী বৰ ভাল পায় আৰু গৰুমঙহৰ বাহিৰে সকলো ভক্ষণ কৰে। বিহ দিয়া কাঁড়েৰে বনৰীয়া জন্তুবোৰ মাৰে। সেই জন্তু মৰা বিহ সিহঁতে পূবফালৰ পৰ্ব্বতীয়া জাতিৰ পৰা আনে। এই বিহ বেপেৰুৱা বস্তু। গছৰ শিপাৰ পৰা এই বিহ কৰে। পাচিটোৱে পতি ২০ ডালাৰৈ পিয়া থাকে। এনে পাচোটা পাচি এধাৰ মণিলৈ শদিয়াৰ হাটত সলায়। মণিধাৰৰ মূল্য দুঅনা মান হব। শিপাবোৰ খুন্দি, গুড়ি কৰি পিঠা কৰে। সেই পিঠাকে পাচত কাঁড়ৰ আগত লগাই জন্তু মাৰে। ইয়াৰ বিহ ইমান চোকা যে গাত লগা জন্তুটো এশ নল মান গৈয়ে পৰি মৰি থাকে। জন্তুটোৱে মৰে, মঙহ খিনিত কিন্তু বিহ নেলাগে। আবৰহঁতে পৰ্ব্বতীয়া দেৱতাৰ বাহিৰে আন কাৰবাক পূজা কৰে বুলি আমি কব নোৱাৰোঁ।

শদিয়াত পলৰীয়া খামতী আৰু মটক আছে। খামতী লোকত কেইহেজাৰমানহে হব। সিহঁতে নিজৰ মুখিয়াল জনৰ হুকুমতহে চলে; কিন্তু বৃটীছৰ আগত হলে সেও। সিহঁতৰ আবৰতকৈ মৃগয়া আৰু লুট-পাটলৈ বেছি ধাউতি। খামতীৰ মাজত এতিয়া কানি প্ৰচলন কৰা হৈছে। এই কানিয়ে পাই সিহঁতক বৰ এলেহুৱা কৰি পেলাইছে আৰু সভ্য জীৱনৰ আৱশ্যকীয় কামলৈ ধাউতি কমাইছে। মাটি বৰ সাৰুৱা. মাত্ৰ খেতি-বাতিৰে নদন-বদন হবলৈ ভাল খেতিয়কৰ যত্নলৈ বাট চাই আছে। হাবিত চিকাৰ কৰিব লগীয়া চৰাই-চিৰিকতি ভৰি আছে, হাতীৰ পৰা দাঁত পোৱা হয়। শদিয়াৰ পৰা অলপ নিলগতে থকা নৈ বোৰে সোণ দিয়ে। খামতী আৰু চিংফৌৱে চিকাৰ বা মৃগয়া কৰোঁতে হাত-নলীয়া বন্দুক ব্যৱহাৰ কৰে, কিন্তু সিহঁতে সাধাৰণতে বিহ লগোৱা কাঁড় মাৰিহে ভাল পায়।

শদিয়াৰ সন্মুখে ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ দক্ষিণে চিংফৌ আৰু কাকু (?) বিলাকহে প্ৰধানকৈ বাস কৰে। সিহঁত থকা পৰ্ব্বতৰ শাৰীটো পূবফালে থকা পৰ্ব্বতৰ লগত মিলি গৈছেগৈ। চিংফৌৰ খেল বাৰটা। খেলটোৰ বৰমূৰীয়া জনৰ নাম অনুসৰি খেলৰ নাম। বাৰও খেলকে গোটাই বাৰ চিংফৌ বুলি কয়। ইটো খেলৰ লগত সিটোৰ একো সম্বন্ধ নাই; তথাপি গুৰুতৰ ঘটনা হলে, আটাইবোৰ একে লগ হয়। অসমত থকা চিংফৌ গাঁওবোৰৰ নাম চিংফৌহঁতে আগৰ চিংফৌ মতেই ৰাখিছে। সিহঁতৰ গাঁৱত লুটপাট হোৱাৰ পূৰ্ব্বে চিংফৌহঁতে ভালকৈ খেতি-বাতি আৰু অন্যান্য কাম কৰিছিল কিন্তু পাচলৈ অসমীয়া মানুহক গোলাম কৰি ৰাখিবলৈ ধৰাত অসমীয়া মানুহৰ হতুৱাইহে সেইবোৰ কাম কৰোৱা হৈছিল। একোটা একোটা চিংফৌৱে পঞ্চাশটাকৈ অসমীয়া গোলাম ৰাখিছিল।

চুবুৰীয়াৰ বিশ্বাস অনুযায়ী সিহঁতে বৌদ্ধধৰ্ম্মৰ বহুত [illegible] ধাৰণা বা মত গ্ৰহণ কৰিছিল। বৌদ্ধ ধৰ্ম্মলৈ সিহঁ-[illegible] ইমান আগ্ৰহ যে সিহঁতে গাঁৱে গাঁৱে একোখন [illegible] ৰাখিছে। সিহঁতৰ বহুবিবাহ অবাধে চলে। [illegible]বিলাক চিংফৌৱে এখেল যদিও চিংফৌৰপৰা বেলেগ; [illegible]ফৌহঁতৰ গুৰিত সিহঁত ঋণী নহয়। কাকুৰ খেল চাৰিটা। [illegible]ৱতী নৈৰ পূব পাৰে কাকুবিলাক থাকে বুলি লেফ্-[illegible]টেনেণ্ট বিল্‌কক্স চাহাবৰ মানচিত্ৰত উল্লিকিওৱা আছে। [illegible]টীৰ পৰা বাতৰি আহিছে বোলে চিংফৌহঁতৰ [illegible] কিবা কথাত লাগি দন্দ লগাত তাত থকা ইংৰাজ প্ৰতিনিধি লেফ্‌টেনেণ্ট চাৰ্লটন্ চাহাব চিংফৌহঁতৰ [illegible] ঘাইল হল। এনে বাতৰিয়ে আমাক সশঙ্কিত কৰিছে। ঘাইল হোৱা বাবেই চাৰ্লটন চাহাব সেই [illegible] এৰি আহিব লগীয়াত পৰিছে। তেওঁৰ অনুপস্থিতি [illegible] লেফ্‌টেনেণ্ট মিলাৰ চাহাবে সেইফালৰ কাম [illegible]।

বেহা-বেপাৰ

একে লাগিয়ে হৈ থকা ৰণ-বিগ্ৰহৰ উৎপাতৰ পৰা [illegible] হৈ অলপৰ পৰা ইয়াৰ বেহা বেপাৰ আৰু উৎপন্ন [illegible] ঠন্ ধৰি উঠিছে। মাটিৰ সাৰে মোক খা মোক খা [illegible] আছে যদিও, প্ৰাকৃতিক সুচল অৱস্থাই বহু গাঁও [illegible] আহ্বান কৰি আছে যদিও, দেশখন প্ৰকৃততে [illegible]-প্ৰাণী হীন। পূৰ্ব্বে যে এই দেশ জন-প্ৰাণীৰে [illegible]শালী আছিল, তাৰ চিন য'তে-ত'তে পৰি আছে। [illegible] গৌৰৱৰ উৰ্ৱলি যোৱা চিন সকলো ঠাইতে। তাৰে [illegible]মানৰ কথা এচিয়াটিক চচাইটিৰ ১৮৩৫ চনৰ এপ্ৰিল [illegible] জৰ্ণেলত প্ৰকাশ পাইছে। সেই প্ৰবন্ধটো লেখিছিল গৱৰ্ণৰ জেনেৰেলৰ সহকাৰী এজেণ্ট, জি, ই, ৰেষ্টমেকট চাহাবে। সেই জন চাহাবেই [illegible] আসামৰো ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰ পাৰে থকা কিছুমান [illegible] ভগ্নাৱশেষৰ বিৱৰণ লেখিছে। সেই ভগ্নাৱ-শেষবোৰৰ সৰহ ভাগেই বেদী খুটা আৰু শিলৰ গাঁথনি থকা মন্দিৰ; তাৰ গুৰিত অদ্ভুত অদ্ভুত কা'হনী। সেই দেশৰ জনসংখ্যা দহ লাখমান হব। গ্ৰীষ্ম দেশত জন্ম হোৱা সকলো ফলমূলৰে খেতি ইয়াত কৰিব পাৰি। বৰ্ত্তমান ইয়াত চাউল, কুঁহিয়াৰ, ৰলকীয়া, সৰিয়হ আৰু মুগা-সূতা অপৰ্য্যাপ্তকৈ পায়। কিন্তু বৰ দুখৰ কথা যে এইবোৰ কৰিবলৈ স্থানীয় মানুহৰ অলপো মন-গা নুধায়।

তাৰ মাটি চাহ খেতিৰ নিমিত্তে উপযুক্ত হয় নে নহয় এই বিষয়ে বহুতৰ দৃষ্টি আৰ্কষণ কৰিছে। মণি-পুৰত চাহগছ গজে বুলি কেইবাবছৰো আগেয়ে জনাজাত হৈছে। তিনি বছৰৰ পূৰ্ব্বে "কৰ্ট অব ডিৰেক্টৰে" চুপ্ৰীম্ গৱৰ্ণমেণ্টলৈ বৃটীছ ইণ্ডিয়াত চাহগছ হয় নে নহয় অনুসন্ধান কৰিবলৈ আদেশ দিছে। এই আজ্ঞা পত্ৰ অনুযায়ী চাহ কমিটি এটা গঠিত হয়। তাৰে গৰ্ডন (১) চাহাব সম্পাদক নিযুক্ত হয় গৰ্ডন চাহাব এজন বুদ্ধিয়ক আৰু উৎসাহী লোক। তেওঁ চীন দেশলৈ আহি চাহৰ খেতি চাই কিছুমান চাহ গুটি লৈ গৈছে। তেওঁ চীন দেশলৈ আহোঁতেই শদিয়াৰ ওচৰত চাহগছ আবিষ্কাৰ কৰা হল এই বাতৰি শুনিয়েই বঙ্গদেশৰ পৰা ডাক্তৰ গ্ৰিফিথ আৰু কেইজন মান অভিজ্ঞ লোকক তাৰ মাটি বৈজ্ঞানিকৰূপে পৰী[illegible] কৰিবলৈ পঠিওৱা হৈছে। এই তদন্ত কমিটিয়ে যিমান[illegible] কথা তদন্ত কৰিব লাগিছিল তাতকৈ বেছিহে [illegible] তেওঁবিলাকে মোৱামৰীয়া দেশত দুখন চাহবাৰী পাতি[illegible] আৰু মোৱামৰীয়া দেশখন বাকী ঠাই বোৰেৰে একে গঢ়ৰে হোৱা দেখি তেওঁবিলাকে সহজেই অনুমান কৰিছে যে এই চাহৰ বংশ দেশৰ অন্যান্য ঠাইতো বাঢ়িছে। পুৰন্দৰ সিংহৰ ৰাজ্যৰ পৰা নগা পৰ্ব্বতৰ ফালে আৰু এখন চাহবাৰী তেওঁবিলাকে পাইছে। গোটেই উপত্যকাৰ দাঁতিয়ে দাঁতিয়ে চাহনি আছে; মনিপুৰ দেশত চাহ হোৱা বাবে কব পাৰি যে অসম আৰু মণিপুৰৰ মাজ ভাগতো চাহনি আছে। আমি অধীৰ ভাৱে এই চাহ অবিষ্কাৰ

(১) এওঁ সকলোৰে পৰিচিত পি, আৰ, টি, গৰ্ডন নহয়—শ্ৰীবেণুধৰ শৰ্ম্মা।

আৰু ইয়াৰ খেতিৰ প্ৰচলনলৈ বাট চাই আছোঁ। ভাৰতীয় কাকতৰ এজন সম্বাদদাতাই লেখিছে বোলে চাহ খেতিৰ কল্পনাটো সঁচাসঁচিকৈয়ে কাৰ্য্যত পৰিণত হৈছেই বুলিব লাগে। যদি সেয়ে হয়, তেন্তে আমি অতি সোনকালেই কানিৰ বেপাৰটো এৰি দিব পাৰোঁ। কানিৰ বেহা পত্তা বাবে মানুহবোৰৰ নৈতিক সাহৰ মূৰ মাৰিলোঁ বুলি, পাপৰ জোলোঙা মেলিলোঁ বুলি সংসাৰখনে আমাৰ ওপৰত যি অপবাদ দিছে, তাৰো ওৰ পৰিব।

এই দেশখনৰ অৰ্থাৎ আসামৰ খনিজ পদাৰ্থ আৰু তৃণ-তৰুৰ আকৰ সম্বন্ধে সুন্দৰৰূপে অৱগত হোৱা নাই যদিও, ডাক্তৰ ৱালিছৰ ওপৰচকুৱা অনুসন্ধানৰপৰা জনা যায় যে ইয়াৰ নিচিনা স্বভাৱ-সম্পদ ভৰা দেশ এখন আৰু তেওঁ দেখা যি নায়েই শুনাও নাই। ভৌমিক্ক পদাৰ্থ সম্বন্ধেও তাকে কব পাৰি। ইয়াক আগুৰি থকা পৰ্ব্বতবোৰত, প্ৰথম আৰু দ্বিতীয় তৰপত, গঠিত হোৱা আটাইবোৰ পদাৰ্থ ই আছে। ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰ-দক্ষিণ দুয়ো কূলে থকা বাৰখন মান নৈত কোটী কালৰেপৰা সোণ পোৱা গৈছে। পৰ্ব্বতীয়া জাতিবিলাকৰ সো পখোৱা এটা প্ৰধান ব্যৱসায়। ব্ৰহ্মদেশৰ পোনে ইয়াৰ সীমা মৃৱিয়ণীত ৰূপ আৰু সীহ পোৱা হয়। ৪০০ মাইল আঁতৰত থকা চিলচটৰপৰা যি চুনশিল আন যায় তাতকৈও ভাল চুনশিল ইয়াত পাব পাৰে। ধৰমপুৰ আৰু ধনশিৰৰ পাৰত মৰঙ্গীত থকা চপৰা শিলনি-মাজত, চেৰাপুঞ্জিতকৈও ভাল নাগ মাটি পায় যায়। অইন ঠাইতো আছেবুলি শুনিবলৈ পোৱা যায়। কিন্তু এতিয়াও সঠিক ঠাই উলিয়াব পৰা নাই। লোণৰ নিমিত্তে এতিয়া আসামে বঙ্গৰ ওচৰত হাত পাতিব লগীয়া হৈছে যদিও, আসামৰ ভিতৰৰে বৰহাট, শদিয়া চুবুৰী আৰু কছাৰী পৰ্ব্বতৰ উত্তৰত লোণ পুং আছে। সেই পুংবোৰৰ পৰা লোণ উলিয়াই লব পাৰি।

অতীতত, শদিয়াত এখন ডাঙৰ হাট বহিছিল। অকল হাট নহয়; ই চকীৰ নিচিনাই আছিল। কিয়নো, ইয়ালৈ তিব্বত, চীন, ব্ৰহ্মদেশ আৰু হিন্দুস্থানৰ সকলো বেহেৰুৱা বস্তু আহিছিল আৰু ইয়াৰপৰা সকলো ঠাইলৈকে একোটা একোটা নিৰ্দ্দিষ্ট পথ আছিল। এইবোৰ বেপাৰ চলাবলৈকে হুট্ ছাহাবে পাৰে মানে যত্ন কৰিছিল। হিন্দুস্থানৰ ফালৰপৰা ইয়ালৈ বিলাতী কাপোৰ-কানি, বেঙ্গলৰ বেহানি, লোণ, কানি মদ আৰু অন্যান্য বস্তু আহিছিল। এই বোৰৰ সলনি ইয়াৰপৰা সোণ, ৰূপ, হাতীদাঁত, লামাদেশৰ তামৰ বাচন, দৰৱত লগা গছৰ শিপা আৰু স্থানীয় দা-তৰোৱাল গৈছিল। অসমৰ নৈত পোৱাৰ বাহিৰেও, আভানগৰীৰ অধীনত থকা চিংফো দেশৰপৰাও অপ্ৰাৱিত সোণ পোৱা হৈছিল। টাই জাতিৰ পুৰণি ৰাজধানী মোগঙত ভটকা তিনিটকা তোখৰ লডা সোণৰ চপৰা পোৱা হৈছিল। মোগঙত সেয়েহে নেদাগে মৰকত মাণিক্য পোৱা হৈছিল। এইবোৰ আতকীয়া বস্তুৰ সৰহ ভাগেই চীন দেশলৈ গৈছিল। চীন দেশত তাৰ বেচ বৰ চাৰ।

চীনলৈ নিয়াৰ আগতে, পুঙ পৰা উলিয়াওঁতেই ব্ৰহ্মৰজাই সেইবোৰৰ ওপৰত শত কুৰি হিচাপেৰে কৰ বহুৱায়। চীনাবিলাক মান্‌ৰাইৰপৰা আহে—মান্‌ৰাইৰ ঠিক পছিমে এশাৰী পৰ্ব্বতৰ সিপাৰে চিংফো বা চাম জাতি আছে। চীনাইতে পিঠিত বা গাধৰ ওপৰত বস্তু বেহানি বোজাই দি এই পৰ্ব্বতশাৰী পাৰ হৈ আহে। তাৰ পিচত ঐৰাৱতী নৈলৈ বৈ যোৱা এখুঁতি পানী পায়। সেই খুঁতিয়েদি আহিয়েই যি নৈৰ পাৰত মোগং আছে, সেই নৈত নোমাই মোগং পায়হি। সেই খুঁতিয়েদি মোগং পাবলৈ পাচ দিন যাব লাগে। এই চীনা বেপাৰীবিলাকে বহল পুতলা কাপোৰ, নই্নচুক, পাতকাপোৰ, চাহপাত, তাম আৰু ৰূপ আনে। ৰূপেই সিইতৰ প্ৰধান বানিজ্যৰ বস্তু। এই ৰূপবোৰ চপৰা বন্ধা: চপৰাটোয়ে পতি চীনা মোহৰ মৰা। মোহৰত চীনা আখৰ আছে। চপৰাবোৰ সমান নহয়, কোনো ডোখৰত তপত হৈ থাকোতেই হাতেৰে মাৰ্ কৰাত আঙ্গুলীৰ চাব পৰি একোটা পোটোকাপৰা চিন পৰি থাকে। চীনা ৰূপত ভাঁজ নাই।

চীনাৰ মৃৱিয়লিৰপৰা পুৰণি বাচাইলৈকে থকা আটাইবোৰ জাতিয়েই চাহপানী খায় পালঙৰ ওচৰতে লোখমোগমান চাহপাত তৈয়াৰ হয়। কেটনৰ হাতীৰ অনা চাহপাত আৰু এই চাহপাত বেলেগ। "কেচা চাহপাতবোৰ পোন প্ৰথমতে উতলা পানীত সিজাই, পাছত ... এটাত নি পুতি থয়। কেইমাহ মানৰ পাচত ... পৰা উলিয়াই আনি বাঁহৰচুঙাত বা টেকেলিত ভৰাই ... সকলো ঠাইলৈকে পঠিওৱা হয়।" সেই দেখিয়েই ... লৈ যোৱা ইটাগুৰীয়া চাহেৰে সৈতে ইয়াৰ সাদৃশ্য ... ৰলা। গোলাম বেচা বেপাৰ বন্ধ হোৱা নাই। ... আৰু চিংফো গামে এতিয়াও গোলামৰ বেপাৰ ... আছে। বৰ্ত্তমান কমিশ্বনাৰৰ শাসন-কালত ... নিয়া বস্তুৰ ওপৰত বহুওৱা কৰ-কাটল উঠাই ... হৈছে। ভৱিষ্যতলৈ যদি এই দেশখন চাহখেতিৰ কেন্দ্ৰ বা ক্ষেত্ৰ হয়, ইয়াৰ বিশেষত্ব বাঢ়িব। ৰণবিগ্ৰহত পৰি দেশখন জুৰুলা হল, এতিয়া লাহে লাহে ঠন ধৰিছে; ৰাজহো ক্ৰমাৎ খৰচতকৈ বেচি হৈছে। নামনি অসমৰ তুলনাত ইয়াত খেতিবাতি হোৱা মাটিৰ পৰিমাণ ১৭ ভাগৰ এভাগ। তথাপি উন্নতিৰ সম্পূৰ্ণ বিকাশ হবলৈ পালে ই যে কি নহব তাক কোনে কব পাৰে?

(ক্ৰমশঃ)

শ্ৰীবেণুধৰ শৰ্ম্মা।

আসাম সাহিত্য সভাৰ দ্বাদশ অধিবেশনৰ বুৰঞ্জী শাখাৰ সভাপতিৰ অভিভাষণ।

আদৰনী সমিতিৰ সভাপতি ডাঙৰীয়া আৰু সমজুৱা ... মহোদয়সকল,

প্ৰদেশ একনৰ বুৰঞ্জী আঁতি গুৰি মাৰি জানিবলৈ হ'লে, বহুত প্ৰদেশৰ বহুত দেশৰ বুৰঞ্জী কলে নহয় গোটেই পৃথিবীৰেই বুৰঞ্জী জনাৰ আৱশ্যক; আৰু বুৰঞ্জী বিষয়ক সভাৰ সভাপতি জনৰ এই পৃথিবীৰ বুৰঞ্জীৰ জ্ঞান থকাৰ দৰকাৰ। মোৰ এই জ্ঞানৰ হাজাৰ ভাগৰ এভাগো নাই, তাতে নিজৰ শৰীৰৰ অৱস্থাও বৰ বেয়া সেই দেখি এই বাবৰ ভাৰ লোৱাটো মোৰ উচিত নাছিল; কিন্তু আপোনালোকে যে এই নিঃকিনৰ ওপৰতেই এই ভাৰ দিবলৈ উচিত ভাবিলে, মই আপোনালোকৰ আজ্ঞা পেলাব নোৱাৰি আৰু মোৰ নিজৰ কথা কেইটামান আপোনাসকলৰ কাণলৈ অনা নিতান্তই দৰকাৰ যেন ভাবি, এই বাব লবলৈ আগ বাঢ়িছো। মোৰ কোৱা শক্তিৰ গুণে যে মই আপোনাসকলৰ মন আকৰ্ষণ কৰি ৰাখিব পাৰিম, এই গুণ হ'লে মোৰ নাই। শুকান কাঠতো বোলে পানি থাকে। বৈজ্ঞানিক ভাবে এই কথাষাৰ মনত লই মোৰ নিৰসুৱা কঠুৱা কথা কেইআষাৰ যেন শুনে।

পৰম ঈশ্বৰৰ কৃপাত আৰু আমাৰ অহম আৰু কোচ ৰজা সকলৰ বুৰঞ্জী প্ৰিয়তা গুণে, আমাৰ বৰ গৌৰৱৰ বিষয় যে উজনি অসমৰ যোৱা ৭০০ বছৰৰ আৰু নামনি অসমৰ যোৱা ৪০০ বছৰৰ বুৰঞ্জী আমাৰ আছে। এই সময়তো কিন্তু চুতীয়া কছাৰি ভুঞা আৰু দাতি কাষৰীয়া ৰজা বহুতৰ ৰাজত্ব আছিল; সেই সকলৰ আৰু প্ৰজা সকলৰ বিষয়ে হ'লে, এই বুৰঞ্জীত আমি একো নোপোৱা বুলিব লাগে। ইয়াৰ আগৰ অনন্ত ছোৱা একেবাৰে আন্ধাৰ। মাথোন বুটলি পোৱা কেইখনমান তামৰ ফলিৰ পৰা আৰু শিলত কটা লেখাৰ পৰা কেইজনমান ৰজাৰ নাম, আৰু চীনা সুবৈয়া হিয়ং চাঙৰ লেখাৰ পৰা কুমাৰ ভাস্কৰ বৰ্ম্মাৰ বিষয় যি অলপ জানো।

এতিয়া আমাৰ কাম হৈছে, এই আন্ধাৰত থকা বুৰঞ্জী উদ্ধাৰ কৰা।

বুৰঞ্জীৰ আন ২ গুণৰ ভিতৰত ই, জাতিৰ মনত আৰু গাত এটা শক্তি দিয়ে। নিজৰ জাতিৰ পূৰ্ব্বৰ অৱস্থা টনকিয়াল হ'লেতো কথাই নাই, টনকিয়াল নহলেও আন ২ সকৰ পৰা ডাঙৰ হোৱা জাতিবিলাকৰ দৃষ্টান্তেও মনলৈ আৰু গালৈ বল আনে। বুৰঞ্জীয়ে মনলৈ আৰু গালৈ শক্তি যে আনে, এই বিষয় আগৰ জ্ঞানৱন্ত সকলে কোন কাহানিবাই সাধুকথাৰে আৰু দৃষ্টান্তৰে বেছ বুজাই থৈও গৈছে।

দৃষ্টান্ত এটাৰে দেখুৱাও—ৰাৱণে সীতা হৰি নিয়াত, সুগ্ৰীৱৰ হুকুমত, সীতাক বিচাৰি বান্দৰবিলাক দশোদিশে যায়। লঙ্কাৰ ফালে বিচাৰিবলৈ, অঙ্গদ, হনুমন্ত, জাম্বৱন্ত আদিৰ পাল পৰে। সমুদ্ৰ পাৰ হৈ লঙ্কালৈ যাবলৈ সেই দলৰ কোনো বান্দৰৰে সামৰ্থে নুকুলালে। হনুমন্তেও নোৱাৰো বুলি কোচ্ মোচ্ খাই থকা দেখি, জাম্বৱন্তে হনুমানৰ নিজৰ আৰু বংশৰ বল বিক্ৰম গুণ বুদ্ধিবিলাক বখানিবলৈ ধৰিলে আৰু হনুমানে শুনি ২ মনত আৰু গাত এনে বল পালে যে, তেতিয়াই "হুঁ মই নোৱাৰিম"? বুলিয়েই লঙ্কালৈ ডেও মাৰিলে।

বুৰঞ্জীৰ আৱশ্যকতা।

আমাৰ ইংৰাজ ৰজা অহাৰ অলপ দিনৰ পাচতেই, সেই বিলাতলৈ যোৱাৰ শঙ্কটময় ২। ৩ মহীয়া বাটৰ অৱস্থাতেই জয় জয়তে, অসমে, বিলাতত পাচ কৰি অহা, এজন পৃথিবীত বিখ্যাত ডিষ্ট্ৰিক্ট মেজিষ্ট্ৰেট্। এজন এক্জিকিউটিভ্ ইঞ্জিনীয়াৰ, তিন জনকৈ চিভিল চাৰ্জ্জন আৰু এজন গীত বাদ্যৰ ওস্তা পালে। তেতিয়াৰ পৰা আৰু কতা? সেই সময়ৰ তুলনাত এতিয়া অসমে তেনে কুড়িয়ে ২ সুসন্তান পাব লাগিছিল কিন্তু একেবাৰে শূন্য। বিলাতত পাচ কৰাৰ কথা এৰি দিয়ক, এই দেশতেই চিভিল চাৰ্ভিচ্ পৰীক্ষা দিয়াৰ নিয়ম হোৱাৰ কত বছৰ হ'ল। আন প্ৰদেশৰ কত লৰাই বছৰি বছৰি সেই পৰীক্ষা পাচ কৰিব লাগিছে, কিন্তু অসমীয়া কতা? ইয়াৰ কাৰণ কি? কাৰণ বুৰঞ্জী। আগেয়ে, অসমৰ পূৰ্ব্বৰ কথা এৰি দিলেও, কামৰূপ নাম পোৱাটো, কামৰূপৰ গৰিমা আছিল। কামৰূপৰ সন্তানৰো সেইদৰে সাহ পিত ডাঙৰ আছিল, ওখ ভাব আছিল, ওখ আকাঙ্ক্ষা আছিল আৰু সেই চেগতই সেই কেইজন মানুহৰ আবিৰ্ভাব হ'ল। পিচত লাহে লাহে কামৰূপলৈ বিদেশী মানুহৰ সোঁত বেছিকৈ বলিবলৈ ধৰিলে আৰু লগে লগে কিছুমান কূট মানুহ আহি কামৰূপ সোমাই কামৰূপীয়া মানুহক তলত পেলাই সিঁহত সকলো পিনে ওপৰত থাকিবলৈ নানান্ ৰকম কূটনাট খেলিবলৈ ধৰিলে। অসম ৰজাক অসভ্য বোলাবলৈ নানান্ গল্প উলিয়ালে; ইয়াৰ তিক্ততাবিনাকে উন্নত বিদেশী বিলাকক খুচুৱাই ৰাখে বুলি কামৰূপলৈ বিদেশী আহিলে ভেড়া হোৱাৰ বাখ্যা উলিয়ালে—এই ৰকম নানান্ কূট কথা উলিয়াই ৰজা প্ৰজা দুইকো বুজাবলৈ ধৰিলে। মোটতে অসমীয়া যে আন আন প্ৰদেশৰ মানুহতকৈ বহুত গুণে তলৰ থাপৰ, জঙ্গলী মুলুকৰ অসভ্য মানুহ, এইটো ৰজা প্ৰজা দুইৰো মনত সুমাই দিলে আৰু সেই লগে লগে আমাৰ মানুহৰো সাহ পিত, ওখ ভাব, ওখ আকাঙ্ক্ষা এই বিলাক নোহোৱা হলেই যে, নিজৰ দা-দস্তৰ খাৱন পিন্ধন এই বিলাকলৈকো এটা ঘৃণা ভাব হ'ল। তাৰ ফলত দিনে মানে, বিদ্যাই বুদ্ধিয়ে, অসমীয়া এতিয়া সকলো প্ৰদেশৰ তলত পৰিছে আৰু নিজৰ জাতীয়তাৰো চিন হেৰুৱাইছে; বিদেশীৰ লগত নিজ ভাষাত কথা পাতিবলৈ লাজ পোৱা হৈছে; গৃহলক্ষ্মী সকলৰ ৰিহা-মেখেলা জোৰেও কলধোপ্ কলধোপ্ কৰিছে। অসমীয়াই নিজৰ বুৰঞ্জী জনা হলে, এই কূট মানুহবিলাকৰ কথাত বিশ্বাস নকৰিলে হেতেন, সিঁহতেও কূটালি কৰিবলৈ চেল্ নাপালে হেতেন, আৰু অসমীয়াৰো এই শোচনীয় দশা নহল হেতেন।

বুৰঞ্জীৰ আন আন আৱশ্যকীয় বিষয় এৰি দিলেও নিজৰ বুৰঞ্জী শুনি হনুমন্তৰ নিচিনা, কিজানি আমাৰ মানুহৰ গালৈ শক্তি আহেই, এই নিমিত্তেই আমাৰ পুৰণি বুৰঞ্জী উদ্ধাৰৰ আৱশ্যক। এই বুৰঞ্জী উদ্ধাৰৰ নিমিত্তেই আসাম সাহিত্য সভাৰ লগত—এই বুৰঞ্জী শাখা। কামৰূপ অনুসন্ধান সমিতিৰ কামো এই বুৰঞ্জী উদ্ধা-

ৰো। কামৰূপ অনুসন্ধান সমিতিৰ বয়স বছতো হ'লহি; এই বুৰঞ্জী শাখাৰো কেইবাবছৰো হ'ল। বুৰঞ্জী উদ্ধা[illegible] কাম হলে "দৰং ৰাজ বংশাৱলী" খন ছপোৱা চেৱাই [illegible]কে গম নেপাও দেখোন? ব্যক্তিগত ভাৱে অৱশ্যে [illegible] কেইজনো দেশপ্ৰেমিকে বুৰঞ্জীৰ সমল গোটাবলৈ [illegible] কৰি আছে; বিশেষকৈ ৰায়বাহাদুৰ শ্ৰীযুত [illegible]চন্দ্ৰ আগৰৱালা ডাঙৰীয়াই, প্ৰফেচৰ শ্ৰীযুত [illegible]কুমাৰ ভূঞা ডাঙৰীয়াই আৰু শ্ৰীমান বেণুধৰ শৰ্ম্মা [illegible] এ, বোপাই। কিন্তু আগৰৱালা ডাঙৰীয়া চেৱাই, [illegible]বেই এই পোহৰপৰা ১০০ বছৰতহে লাগি আছে [illegible]; ইয়াৰ আগৰ আন্ধাৰ ছোৱাৰ নিমিত্তে কিবা যে [illegible]ছে, ইয়াৰ গম পোৱা নাই।

পৰমুখাপেক্ষী অসমীয়া।

[illegible]ৰীয়াসকল! ক'বলৈ সত নেযায়, হিয়া বিদৰি যায়। [illegible] ভৰিত নিজে কুঠাৰ মাৰিছোঁ, নিজৰ ঘৰত [illegible]ই জুই লগাইছোঁ, ভৰা লুইতৰ মাজত উটা [illegible] বুৰাই দিছোঁ। কিছুদিন দেৱনাৰায়ণ ঘোষ [illegible], কামৰূপ অনুসন্ধান সমিতিৰ সমজুৱা এজনক [illegible] লুপ্ত বুৰঞ্জী উদ্ধাৰ কৰিবলৈ লগাই দিলোঁ। [illegible]তে কলিতা, কেওট, অহম, বিদৰ্ভ শোণিতপুৰ [illegible] জাতিবিলাকৰ আৰু ঠাইবিলাকৰ পুৰণি তথ্যবিলাক [illegible] উলিয়াবলৈ ধৰিলে, আমাৰ অসমৰ বাতৰি [illegible]তে সেইবিলাক পোহৰলৈ উলিয়াই আমাক শুনাবলৈ [illegible]লে আৰু আমি সেইবিলাক শুনি ২ অপ্যায়িত হ'লোঁ [illegible] কি হ'লোঁ ক'ব নোৱাৰোঁ। তেওঁৰপৰা পোৱা তথ্য-[illegible], এটাৰপৰা জানিব পাৰিলোঁ, যে এসময়ত [illegible] কোনো এজনা অহম ৰজা দিল্লিৰ বাদচাহৰ [illegible] মিত্ৰিয়ালি অৱস্থাত থকা সময়ত, বাদচাহে আমাৰ [illegible] নিমিত্তে ভাল কাম কৰা ধুনীয়া জোতা এজোৰ [illegible] দিয়ে। আমাৰ ৰজাই জোতাজোৰ পাই, জোতা [illegible] কটকীক, এইটো কি বস্তু, কি ব্যৱহাৰত আহে [illegible] সোধাত, কটকীয়ে জোতাৰ নাম আৰু ভৰিত [illegible] লাগে বুলি বুজাই দিয়ে। ৰজাই কিন্তু এনে ধুনীয়া বস্তু ভৰিত পিন্ধাৰ লায়ক নহয় বুলি জৰী লগাই কাণত আঁৰি পিন্ধিলে। হৰি হৰি! শুনা কথা নধৰোঁ, বুৰঞ্জীৰ কথা নধৰোঁ, চকুৰ আগতে এই বিষ্ণুদ'ল, এই শিৱদ'ল, এই শিৱসাগৰ, এই জয়সাগৰ আদি কত দ'ল কত পুখুৰী জলি থাকি অহম ৰজাৰ সভ্যতাৰ কীৰ্ত্তি-কলাপ সদাই জনাই থকাৰ ওপৰতে, এনেকুৱা লুপ্ত বুৰঞ্জী উদ্ধাৰ কৰি আমাক দিছে; বুৰঞ্জীয়ে ঢুকি নোপোৱা বিলাকত যে কি ৰকম ৰহন দিছে, ভাবি চাওক।

আকৌ আমি কি কৰিছোঁ শুনক :- প্ৰাচ্য বিদ্যামহাৰ্ণৱ, সিদ্ধান্তবাৰিধি, তত্বচিন্তামণি আদি বহুত উপাধিৰে ভূষিত, বৰ নাগিক, নগেন্দ্ৰনাথ বসু নামেৰে মানুহ এজনে বিশ্বকোষ নামে ডাঙৰ অভিধান এখন লেখে। বিশ্ব-কোষত অসমৰ কথা অৱশ্যে থাকিবই। এই মানুহজনৰ ঘৰ বঙলা দেশতে। কাজেই অসমৰ কথা এওঁ ভাল কৰি জনাটো নিশ্চয়। এওঁ সেই অভিধানত অসমীয়া মানুহে, মানুহৰ মঙহ খায় বুলিও লেখিছে। পিচে আমি আমাৰ কামৰূপ অনুসন্ধান সমিতিৰ হতুৱাই আমাৰ গৱৰ্ণমেণ্টক খাটি খুটি, কিছুমান টকা সেই নগেন্দ্ৰনাথ বসুকে দি, তেওঁক আমাৰ পুৰণি বুৰঞ্জী উদ্ধাৰ কৰিবলৈ লগাই দিও আৰু আমাৰ জনচেৰেক অসমীয়াই বসুমোচাইক সেই কামত বহুত সহায় কৰে। ফলত Social History of Kamrup নামৰ বৰ ডাঙৰ দুখণ্ড বুৰঞ্জী বাহিৰ হ'ল। এখন সমিতিৰ অনুৰোধত, গৱৰ্ণমেণ্টৰ সহায়ত, এজন বৰ নামজ্বলা মানুহে লেখা বুৰঞ্জী; সম্ভৱতঃ ভাৰতবৰ্ষৰহে নালাগে, ইউৰোপ আমেৰিকাৰ পুথি-ভঁড়ালবিলাকেও একোখনকৈ কিনিলে। অসমৰ আৰু অসমীয়াৰ গুণাগুন প্ৰায় সকলো জাতেই জানিলে, লগে ২ বসু মহাশয়ৰ ধন ভঁড়ালো ভৰিল আৰু আমি ইমান আড়ম্বৰেৰে লেখা আমাৰ পুৰণি বুৰঞ্জী পাই কি ভাবিছোঁ মই ক'ব নোৱাৰোঁ। এই ৰাজঘৰীয়া ধন ভঙাই খাটি খুটি লেখোৱা বুৰঞ্জীৰ উদ্ধাৰ কৰা তথ্যবিলাকৰ পৰা জানিবলৈ পাওঁ :—

১। উকলি যোৱা ৬০০০ বছৰৰ অলপ পিচৰে পৰা বহুত দিনলৈকে পানীকোচবিলাক কামৰূপৰ ৰজা আৰু

ধৰ্ম্মগুৰু আছিল।

২। পিচে এজন আৰ্য্য ৰজা ভাটিৰপৰা আহি পানীকোচ ৰজাক ভাঙি কামৰূপক তেওঁৰ তলতিয়া ৰাজ্য কৰি গুচি যায়। সেই সময়তেই প্ৰাগজ্যোতিষপুৰ নগৰ কৰে আৰু কেজনমান বামুণ থৈ যায়।

৩। পিচত আকৌ কিৰাত জাতিৰ ৰজা হয়।

৪। পিচত ম্লেচ্ছ জাতিৰ ৰজা আৰু ধৰ্ম্মগুৰু হয়।

৫। খৃষ্টাব্দ ৭০০ চনৰ পৰা ১১২৫ চনলৈকে বঙালীয়ে ৰাজত্ব কৰে।

৬। কামৰূপৰ আচল বামুণ হৈছে-মিচিমি, মিৰি, আবৰ আৰু ডফলা। সমতলত থকা বামুণবিলাক, পিচত-ম্লেচ্ছ আৰু বঙালী ৰজাই অনা। এইবিলাক বামুণেও ম্লেচ্ছ নিয়ম প্ৰণালীৰে ম্লেচ্ছ দেব-দেবী পূজা কৰে আৰু আৰ্য্য ভাষা আৰু ম্লেচ্ছ ভাষাৰে সান-মিহলি ভাষাকেই যে মাতে এনে নহয়, সংস্কৃত লেখোতেও ম্লেচ্ছ ভাষাৰে সান-মিহলি কৰি লেখে।

৭। শঙ্কৰ দেৱৰ সময়লৈকে ইয়াৰ বামুণবিলাকে ম্লেচ্ছ ৰীতি-নীতিৰে ম্লেচ্ছ দেব-দেবী পূজা কৰি আছিল।

৮। ইয়াৰ ম্লেচ্ছবিলাকেই ম্লেচ্ছ। ভগদত্ত, কুমাৰ ভাস্কৰ বৰ্ম্মণ আদি ৰজাবিলাক ম্লেচ্ছ। এই ম্লেচ্ছবিলাক একৰকম বামুণ। আন ঠাইত ম্লেচ্ছবিলাক বৰ ঘৃণনীয়; কিন্তু কামৰূপত ম্লেচ্ছ শব্দটো বৰ সন্মানসূচক।

৯। ভগদত্ত, কুমাৰ ভাস্কৰ বৰ্ম্মণ আদি ৰজাবিলাক কামৰূপতহে এড়ওঃহপি মহাক্ৰমঃ। আন ঠাইৰ ৰজাৰ তুলনাত নামতহে ৰজা বুলিব লাগে। বঙালী ৰজাই এই বংশৰ ৰজাৰ ওৰ পেলায় আৰু ইয়াত ৰজা হয়।

১০। কোচবিলাকো আন ঠাইত বৰ ঘৃণনীয়; কিন্তু অসমৰ উজনি অঞ্চলত কোচবিলাকৰ বৰ সন্মান। এই কুললৈ উঠিবলৈ সকলো জাতিৰে আগ্ৰহ।

১১। অসমীয়াবিলাকে যে তেজপুৰক শোণিতপুৰ বোলে, ই মিছা কথা। আচল শোণিতপুৰ সিন্ধু প্ৰদেশত এইখন নকলহে।

১২। নৰনাৰায়ণ ৰজাৰ দিনলৈকে কামাখ্যাৰ পূজাৰিবিলাক ম্লেচ্ছ অৰ্থাৎ মেচ আছিল। নৰনাৰায়ণে মেচপূজাৰি গুচাই আৰ্য্যজাতীয় বামুণক পূজাৰ ভাৰ দিয়ে; কিন্ এই বামুণেও ম্লেচ্ছ দস্তৰ মতেই পূজা-পাতল চলাব লাগিল পূজা প্ৰণালী অতি বীভচ্।

১৩। কামৰূপৰ মানুহবিলাকে তিৰোতাবিলাকৰ কামাখ্যাৰ জীৱন্ত প্ৰতিমা বুলি পূজা কৰে, বেশ্যাবিলাকক পূজা কৰে। সেই দেখি বহুত কামৰূপীয়াই নিজ ছোৱালীবিলাকক বেশ্যা কৰে।

এইৰকম কত কথাৰে ডাঙৰ ২ দুখণ্ড কিতাপ কৰা আৰু কিমান ক'ম। এইবিলাক কথাত যে সঁচা ভাগ নাইয়েই বুলিব লাগে, এইটো কোৱা নিষ্প্ৰয়োজন। কামৰূপৰ নাম আগেয়ে যিয়েই থাওক, কামৰূপ নাম কোৱাটো, কামৰূপ যে গোটেই ভাৰতবৰ্ষৰ শীৰ্ষস্থানীয় আছিল, সেইটো গুচাই কামৰূপক একেবাৰে সকলে প্ৰদেশৰ তললৈ নি পেলোৱা থৈচ্ অৱস্থাত ৰাখি কামৰূপীয়াৰ মন একেবাৰে কোচাই ৰখাৰ কাৰণ এইবিলাকেই আমাৰ যি সকলে এই মিছা বুৰঞ্জীৰ কথাকে সঁচা বুলি ভাবি লৈছে, তেওঁলোকৰ মন যে কিমান কোচ খাই গৈছে, নিজে ২ ভাবি চালেই পাব। এই বস্তু মহাশয় গোৰীপুৰৰ ৰজাৰ তালৈকে অহা-যোৱা কৰি, ৰজাৰ প্ৰিয়পাত্ৰ হয় আৰু এই বুৰঞ্জী তেওঁৰ নামে উছৰ্গা কৰে।

জাল ফলি।

এই কিতাপৰ মতে ৰজাৰ পূৰ্ব্বপুৰুষ বঙালীয়ে। এই বুৰঞ্জী কৰাৰ লগে লগে, প্ৰাচ্যবিদ্যা মহাৰ্ণব নগেন্দ্ৰ বাবুৰে সৌভাগ্য নে অসমীয়াৰে সৌভাগ্য কব নোৱাৰো তুখন তামৰ ফলিও বাহিৰ হয়। চাৰ এডোৱাৰ্ড গেইট এজন ক্ষমতাশালী ডাঙৰ ৰাজকৰ্ম্মচাৰী। তেখেতে চাই আৰি থ'ত যি ফলি, বুৰঞ্জী পালে, তাৰেই তেখেতৰ বুৰঞ্জী লেখিলে আৰু ক'তো বিচাৰি একো নাপালে। কিন্তু বসুবাবুৰে বুৰঞ্জী লেখাৰ সময়ত ঘপঃ কৰে এখনকৈ নহয় দুখনকৈ তামৰ ফলি ওলাই পৰিল। এখন বোলে তেজপুৰত ওলায়; তাৰপৰা বোলে জনা যায় যে আৰিমত্ত ৰজা বঙাল দেশৰ বল্লালসেন ৰজাৰ সেনাপতি ইয়ালৈ আহি ৰাজ্য দখল কৰি কামৰূপৰ ৰজা হয়হি। সেই

যে তেজপুৰতে; মই হলে তেজপুৰৰ ক'ত নো কেনেকৈ এই ফলি ওলাল, ইয়াৰ গুং সূত্ৰ একো নাপাও আৰু এই ফলি খননো এতিয়া কত আছে তাকো নাজানো। দ্বিতীয় ফলিখন বোলে চিলট জিলাৰ নিধানপুৰত ওলায়। বাবু পদ্মনাথ বিদ্যাবিনোদে এই ফলি পাই পাঠ উদ্ধাৰ কৰে। এই ফলিৰ মতে ভাস্কৰবৰ্ম্মা নৰকৰ বংশৰ। এই ফলিত লেখা কথাই গেইট চাহাবৰ বুৰঞ্জীৰ ২য় সংস্কৰণতো ঠাই পালেগৈ আৰু আমি অসমীয়াই বৰ সন্মানীয়া গুপ্তবস্তু উদ্ধাৰ হ'ল বুলি কাকতে পত্ৰে ঢাক ঢোল কোবাইছোঁ। কিন্তু ডাঙৰীয়াসকল! এই ফলি দুখন যে **জাল ফলি** ইয়াত **অকনো সংশয় নাই, ভাল প্ৰমাণ আছে** কোন কোন সময়ত এই জাল ফলি তৈয়াৰ কৰাইছিল কোৱা টান। এই ফলি জাল কৰোঁতা সকলৰো উদ্দেশ্য কামৰূপ আৰু কামৰূপীয়াক অতি নিকৃষ্ট **বুলি জগতৰ আগত প্ৰচাৰ কৰা।**

আমালোকৰ পুৰণি বুৰঞ্জী উদ্ধাৰৰ কাম এই দৰেই হৈছে। আৰু এটা বৰ বেজাই কাম কৰা হৈছে, যে আমালোকে আমাৰ ৰজাৰ সহায়ত যাৰ ঘৰত যি বহুমূলীয়া পুথি আছিল সেইবিলাক আনিলো আৰু আনি চিহ্নমান হেৰুৱালো। তাৰ ভিতৰত বৰ্দ্ধমানৰ বুৰঞ্জী এখন এইখন বুৰঞ্জীত অসমৰ বহুত পুৰণি তথ্য পোৱাৰ সম্ভৱ আছিল। আমালোকে এই দৰে ইমান দূৰ বুৰঞ্জী উদ্ধাৰৰ কাম কৰি, এতিয়া কৰবাত কাহানিবা ফলি এখন ওলাইনে, কৰবাত কাহানিবা শিলা-টিলাৰ গাত কিবা লেখা ওলাইনে বা আকৌ কোনোবা নগেন্দ্ৰ বাবু, দেবেন্দ্ৰ বাবু দুই এজন ওলাই আমাক উদ্ধাৰ কৰেই বা, তালৈ বাট চাই আছো।

বুৰঞ্জীৰ সমল।

ইয়াত প্ৰশ্ন উঠে যে, বুৰঞ্জী উদ্ধাৰৰ আৰু উপায়নো কি? ইয়াৰ উত্তৰ অতি সহজ—বহুত উপায় আছে। উপায়নো বোলো কেলেই—বুৰঞ্জীয়েই আছে। আগেয়ে ১০০ বছৰৰ আগৰ বুৰঞ্জী নাই বুলি যে কৈ অহা হৈছে, সেইটো সাধাৰণতঃ মানুহৰ যিটো ধাৰণা, সেইটোহে কোৱা হৈছে; আচলতে অসমৰ বুৰঞ্জী কত হাজাৰ বছৰৰে পৰা আছে! অসমৰ নিচিনা বুৰঞ্জী-চহকী কোনো ঠাই যে আছে, ইয়েই সংশয়। ঋক্, যজু, সাম, অথৰ্ব্ব এই চাৰি বেদ, সতপথ মাধ্যান্দিন আদি কত ব্ৰাহ্মণ, দুখন উপনিষদ, আৰু ইতিহাসৰ নামেৰেই মহাভাৰত ৰামায়ণ, ইয়াৰ উপৰিও ১৮ খন পুৰাণ ১৮ খন উপপুৰাণ; আকৌ ইয়াৰ ওপৰতো হংসীকাক, ব্যাসাশ্ৰম, মণিচন্দ্ৰ, হৰগৌৰী সংবাদ, ব্ৰহ্মযামাল, কদ্ৰযামাল, যোগিনীতন্ত্ৰ, দ্বীপিকাছন্দ। এইবিলাক কি? এইবিলাকেই অসমৰ ভূগোল আৰু অসমৰ বুৰঞ্জী। অকল অসমৰ কথা লৈয়েই এইবিলাক শাস্ত্ৰৰ বেছিভাগ ভৰা—ই ধ্ৰুব সত্য, ইয়াত যেন কোনেও তিলেকো শঙ্কা নকৰে। মহাভাৰত, ৰামায়ণ আৰু পুৰাণবিলাক mythology অৰ্থাৎ সাধু কথাৰ পুথি বুলি উকৰাই দিয়াটোৱেই বৰ ডাঙৰ ভুল। এইবিলাক সাধু কথাৰ পুথি নহয়, বুৰঞ্জীয়েই; কেৱল ধৰ্ম্মৰ কথাৰে সানমিহলি। ধৰ্ম্মৰ কথাখিনি বাদ দিলেই ভূগোল আৰু বুৰঞ্জী ছুয়োখন ওলাই পৰে। এইবিলাক অমূল্য কিতাপক সাধু কথাৰ পুথি বোলাৰ ১ম কাৰণ আৰাধ্য গোসাই গোসানীৰে সম্পৰ্ক কৰি লেখা। আমাৰ অহম আৰু কোচ বুৰঞ্জীতো পাওঁ যে খুনলুঙ খুনলাই স্বৰ্গৰপৰা সোণৰ জখলাৰে পৃথিবীলৈ নামি আহিছিল, বিশ্বসিংহৰ বাপেক সদাশিৱ, তেনেহলে এই অহম বুৰঞ্জী আৰু কোচ বুৰঞ্জী সাধু কথাৰ পুথি হ'ল নে? ২য় কাৰণ—এই পুথি লেখক কবিসকলৰ অলঙ্কাৰৰ প্ৰাচুৰ্য্যতা। কিন্তু অলপ গমি চালেই সেই অলঙ্কাৰ ছিঙি মূল কথাটি পোৱা টান নহয়। সূৰ্য্যবংশৰ আৰু চন্দ্ৰবংশৰ ৰজাসকলৰ আদি পুৰুষ সূৰ্য্যগ্ৰহ আৰু চন্দ্ৰ গ্ৰহক নধৰি, সূৰ্য্য আৰু চন্দ্ৰ নামৰ মানুহ দুজন বুলি ধৰিলেই লেঠা মৰে। আজি কালিয়ো এই নামৰ মানুহ বহুত আছে। যমুনা নৈৰ বাপেক সূৰ্য্য আৰু চন্দ্ৰ ভাগা নৈৰ বাপেক মহেন্দ্ৰ। কথাটো শুনাত সাধু যেনেই লাগে, কিন্তু কথা একেবাৰেই প্ৰকৃত। গোৱালপাৰাত শ্ৰীসূৰ্য্য নামৰ পৰ্ব্বত এটা আছে আৰু সেই খিনিতেই

ব্ৰহ্মপুত্ৰৰপৰা যমুনা নৈ ওলাই গৈছে, সেই দেখিয়েই যমুনাৰ বাপেক সূৰ্য্য। সেইদৰে গাৰোপৰ্ব্বতৰ টিলা এটাৰ নাম মহেন্দ্ৰ আৰু তাৰেপৰা চন্দ্ৰভাগা নৈ ফাটি গৈছে, সেই দেখি চন্দ্ৰভাগা নৈৰ বাপেক মহেন্দ্ৰ। আজি কালি কবিসকলেও এনেবিলাক অলঙ্কাৰ দি কাব্য লেখে। তথ্য আৰু যাই কাৰণ—এই শাস্ত্ৰবিলাক নপঢ়ি, স্বৰ্গ, পাতাল, সুৰ অসুৰ, দৈত্য দানৱ আদি, এই পৃথিবীৰ বাহিৰৰ কোনো ঠাই আৰু প্ৰাণী বা কাল্পনিক ঠাই বা প্ৰাণী বুলি এটা কিবা ধাৰণা কৰা। এই শাস্ত্ৰবিলাক পঢ়িলে জনা যায় যে মৃত্যুৰ পিচত যি স্বৰ্গ পোৱাৰ কথা আছে, সেই স্বৰ্গহে কাল্পনিক। সুৰাসুৰ সকলৰ যুদ্ধ বিগ্ৰহাদিৰ থলী আৰু বসস্থলী স্বৰ্গ, মৰ্ত্ত্য, পাতাল এই পৃথিবীৰেই এক এক অঞ্চলৰ নাম মাথোন, আৰু সুৰ অসুৰ দৈত্য দানৱ-সকলো মানুহেই বেলেগ বেলেগ জাতি মাথোন। মানুহৰ স্বৰ্গ মৰ্ত্ত্য আৰু পাতালৰ ভুল ধাৰণাৰ নিমিত্তে স্কন্দপুৰাণে খেদ কৰিয়েই কয় যে, যিবিলাক মানুহে বেদ স্মৃতি আৰু পুৰাণৰ কথা শুনিও ভূতল, পাতাল আৰু স্বৰ্গলোক চিনি নাপালে সেইবিলাক মানুহ একেবাৰে বঞ্চিত হ'ল।

এই স্বৰ্গ আৰু পাতালৰ, আৰু দেব দানৱৰ ভুল-ধাৰণা এৰি দিলে আৰু কবিসকলৰ লেখাৰ অলঙ্কাৰবিলাক ছিঙি ল'লে এই শাস্ত্ৰবিলাকৰ পৰা বুৰঞ্জী উলিওৱা নিচেই সহজেই হব; কিন্তু বুৰঞ্জীৰ আগেয়ে ভূগোলখনৰ হে বেছি আৱশ্যক। ভূগোল ঠিক নহলে, বুৰঞ্জী লেখিবলৈ আগ বঢ়া, খুটা নোহোৱাকৈ চাঙ পাতিবলৈ ধৰাৰ নিচিনাহে। অনন্তকাল চেষ্টা কৰি থাকিলেও সেই চাঙ নহব, বৃথা পৰিশ্ৰমেইহে সাৰ হব।

দেৱতা দানৱৰ আৰু স্বৰ্গ পাতালৰ ভুল ধাৰণাটো এৰি দিলে এই শাস্ত্ৰবিলাকৰ পৰা পোৱা যায় যে অসভ্য জঙ্গলি মানুহৰ বাসভূমিৰ আখ্যা পোৱা এই জুকলা অসমৰ নাম, এসময়ত, কামৰূপ নাম পোৱাৰ আগেয়ে, আছিল স্বৰ্গ বা ত্ৰিদিব বা নাকপৃষ্ঠ বা সুমেৰু। এই সুমেৰুৰে নাম যোগিনীতন্ত্ৰত সৌমাৰ। এয়ে ব্ৰহ্মা বিষ্ণু মহেশ্বৰ, ইন্দ্ৰ আদি সুৰ, আৰু বলি, বাণ, ভৌমক আদি অসুৰসকলৰ বাসভূমি আৰু যুদ্ধ বিগ্ৰহাদিৰ লীলাক্ষেত্ৰ। ইয়াৰে মণিদ্বীপ বোলা এক অংশ, যাৰ নাম আজি কালি গুৱাহাটী, কিছুদিনৰ নিমিত্তে প্ৰাগ্‌জ্যোতিষেশ্বৰ নৰকে অধিকাৰ কৰিছিল, সেই দেখি গুৱাহাটীক প্ৰাগজ্যোতিষ বোলে। আচলতে কিৰাত বাসস্থান প্ৰাগ্‌জ্যোতিষপুৰ ময়মনসিংহ জিলাৰ ফালেহে। ব্ৰহ্মপুত্ৰ আগেয়ে অহম ৰজাৰ দিনলৈকে মাজুলিৰ দক্ষিণ ফালে নবৈছিল, দিহিং নৈহে মাজুলীৰ দক্ষিণে বৈছিল, ব্ৰহ্মপুত্ৰ মাজুলীৰ উত্তৰে খেৰকটীয়া সুঁতিয়েদি বৈছিল। খেৰকটীয়া সুঁতিৰ আচল নাম খেৰস্বতী বা স্বৰস্বতী আৰু দিহিঙৰ নাম দৃষদ্বতী। এই স্বৰস্বতী আৰু দৃষদ্বতীৰ মাজত ব্ৰহ্মাবৰ্ত্ত যাক আজিকালি মাজুলী বোলে। শঙ্কৰ দামোদৰ আদি গুৰুসকলৰ দিনলৈকে আগৰ ঠাইবিলাক ভাল জনা আছিল; সেই দেখিয়েই মাজুলী গোঁসাইসকলৰ বাসভূমি হৈছে। দৃষদ্বতীৰ আৰু এটা নাম অশ্মদ্বতী। অশ্মদ্বতীৰ নেওৰৰ কাষে অশ্ম নগৰ বা মুংৰিমুংবাং, যি ঠাইত অহমসকলৰ পূৰ্ব্বৰ ৰাজ্য আছিল। এই অশ্ম নগৰৰ পৰা অহা দেখিয়েই ইবিলাকৰ নাম অশ্ম বা অশম বা অহম। পৰশুকুণ্ড বা ব্ৰহ্মকুণ্ডৰ স্থিতিস্থান শদিয়াই হৈছে ব্ৰহ্মলোক; তাতে ব্ৰহ্মাৰ নাতিয়েকে কুণ্ডিল নগৰ কৰে।

স্বৰ্গ।

এই জুকলা অসমৰ নাম অকল হিন্দু শাস্ত্ৰ মতেইহে যে স্বৰ্গ আছিল এনেটো যেন কোনেও নাভাবে। গোটেই পৃথিবীৰ ভূগোলৰ মতেই স্বৰ্গ। গ্ৰীক্ ভৌগলিক টলেমিয়ে ২য় খৃষ্টাব্দত পৃথিবীৰ ভূগোল এখন লেখে। সেই ভূগোলৰ মতে এতিয়াৰ অসমৰ ঠাই ডোখৰৰ নাম সেৰিক্। স্বৰ্গ শব্দৰ উচ্চাৰণেই যে গ্ৰীক মতে সেৰিক্, ইয়াত সন্দেহ কৰিব নালাগে, কিয়নো তেখেতৰ মেপ খনত আকৌ সেই ঠাইৰে নাম দিছে দেববাস। দেববাস বুলিলেই যে স্বৰ্গ, ইয়াত আৰু কিহৰ সংশয়? টলেমিয়ে এই সেৰিকৰ নৈ, পৰ্ব্বত, উৎপন বস্তু আদিৰ বিৱৰণে দিছে; এই বিৱৰণৰ পৰাই অতি উত্তমৰূপে জনা যায় যে তেখেতে স্বৰ্গকে সেৰিক্ কৈছে। ইংৰাজ পণ্ডিত-

সকলৰ কেবাজনেও অসমৰ নামেই সেৰিক্ বুলি মত প্ৰকাশ কৰিছে আৰু অসমলৈ অহা দুই এজন পণ্ডিতে টলেমিৰ মেপৰ দেবাবাস অসমেই যে এই মতো প্ৰকাশ কৰিছে; কিন্তু কোনো কোনো পণ্ডিতৰ মনত অসম যে অসভ্য মুলুক, এই ভাবটো ইমান দকৈ সোমাইছে যে তেওঁলোকে সেইসকলৰ কথা নপতিয়ায় আৰু টলেমিৰ বিৱৰণ মতে সেৰিকত পাট, মুগা-সূতা উৎপন হোৱাৰ কথাটো দেখি, সেৰিক্ চীন দেশত বুলি মত প্ৰকাশ কৰে। অসমতো যে পাট মুগা উৎপন হয়, তেখেতসকলে নাজানে। এই বিষয়ে এই বক্তাৰ "A strange mistake of geographers" নামৰ পুস্তিকাপত ভালকৈ দেখুওৱা হৈছে।

অসমৰ নাম যে নামতহে স্বৰ্গ, এইটোও যেন কোনেও নাভাবে। স্বৰ্গ বুলিলে যি গুণ-গৰিমাৰ ভাবটো মনলৈ আহে, সেই গুণ-গৰিমাৰ অধিকাৰীও আছিল। কি প্ৰাকৃতিক বিষয়ে, কি শৌৰ্য্যে কি বীৰ্য্যে, কি ধনে কি ৰত্নতে, কি জ্ঞানে কি বুদ্ধিয়ে-সকলো দিনেই ভাৰতৰ নহয়, গোটেই পৃথিবীৰেই শীৰ্ষস্থানীয় আছিল। পূবে হেতিয়া সমুদ্ৰ, দক্ষিণে কাছাৰলৈকে আৰু পশ্চিমে দিনাজপুৰৰ আধালৈকে আছিল আৰু কৰতোৱা নৈও প্ৰায় সমুদ্ৰৰ নিচিনা বহল আছিল, তেতিয়া প্ৰাকৃতিক গুণত আৰু সৌন্দৰ্য্যত অসমৰ নিচিনা বিতোপনীয়া আৰু বিনন্দীয়া ঠাই জগততেই যে নাছিল, সেইটো সহজে অনুভূত হয়। ধন ঐশ্বৰ্য্যও কেনে আছিল, এইটো, সিদিনা এই মাথোন ৭০ বছৰৰ আগেয়ে বৰ্থতিয়াৰ খিলিজিয়ে হাজো দেৱালত যি সোণৰ মূৰ্ত্তি পাইছিল তাৰেই পৰা অনুভৱ কৰিব পাৰি। সেই সোণৰ মূৰ্ত্তিখনৰ ওজন ৩০০ মোণৰ কম নাছিল বোলে। এই কথা ফোপদাং বুলিবলৈকো হিন্দুৰ পুথিত পোৱা কথা নহয়; মুছলমানসকলৰ বুৰঞ্জীত লেখা কথাহে। বীৰ্য্য আৰু সভ্যতাৰ পাকেও এই সৌমাৰৰে বা সুমেৰুৰে এদলে, খৃষ্ট জন্মৰ ৪০০০ বছৰ আগেয়েই ইউৰোপৰ বেবিলনত সুমেৰীয়ান ৰাজ্য পাতিছিল আৰু সুমেৰীয়া সভ্যতাৰ উদাহৰণ দেখুৱাইছিল হৈ, গোৱালপাৰাৰ ফালৰ পৰা অসুৰসকলৰ এদলে খৃষ্ট জন্মৰ ২০০০ বছৰৰ আগেয়েই ইউৰোপত অসুৰীয়া ৰাজ্য পাতি, এছিয়ামাইনৰ আৰু দক্ষিণ ইউৰোপ, তেওঁলোকৰ প্ৰভাৱেৰে ব্যাপি পেলাইছিল গৈ। খৃষ্ট পূৰ্ব্ব ৬৭১ শতাব্দীৰ গ্ৰীক কবি আল্কমেনৰ লেখাৰ পৰা জনা যায়, সেই কালৰ মানুহ এই স্বৰ্গলৈ তীৰ্থ কৰিবলৈকো আহিছিল। মানদেশৰ বুৰঞ্জীত পোৱা যায়, ভাৰতৰ পৰা গই কেবাজনো ৰজাই তাত ৰাজভোগ কৰিছিল গৈ আৰু মুছলমান বুৰঞ্জীত পোৱা যায় যে বঙ্গদেশৰ লক্ষ্মাৱতী নগৰ আমাৰ শঙ্কল নামৰ কোছ ৰজা এজনেহে পাতিছিল গৈ। ৰাজপুতনাৰ কৰতলীয়া ৰজাসকলৰ কাৰো ২ পূৰ্ব্ব পুৰুষৰ নামত অহম ৰজাসকলৰ নিচিনা ফা শব্দটো পোৱা যায়। এইটোও অনুসন্ধান কৰিবলগীয়া কথাই।

এই অসমৰ ভিতৰতে পাতাল আৰু ভূতলৰো একো ছোৱা পৰে। নগা পৰ্ব্বতেই পাতালৰ নাগলোক, মণিপুৰেই মণিপুৰ, নগাওঁ জিলাৰ যমুনামুখেই প্ৰকৃত প্ৰয়াগ আৰু ধিং মৌজায়েই অযোধ্যা। বহুত অসমীয়া বামুণৰ পূৰ্ব্ব পুৰুষসকল কনৌজীয়া বুলি কয়; শঙ্কৰ গুৰু আৰু দামোদৰ গুৰুৰ পূৰ্ব্ব পুৰুষো কনৌজীয়া; বঙ্গদেশৰ ৰজা আদিশূৰেও বামুণ কনৌজৰ পৰা নিছিল। সেই কৌনজ আজিকালি ইউনাইটেড্ ষ্টেটত যি ঠাই কনৌজ নামে প্ৰসিদ্ধ, সি নহয়, তাত অসমৰ নিচিনা যজুৰ্ব্বেদী বামুণ নায়েই হ'বলা। সেই কনৌজ এই জুকলি অসমৰ নগাঁও জিলাতহে। নগাঁৱৰ কন্দলি পৰ্ব্বতেই আমাৰ পুৰণি মাধৱ, কন্দলি আদি কবিসকলৰ বাসভূমি কনৌজৰ চিন ৰাখি আছে। পৰম শ্ৰদ্ধাস্পদ স্বৰ্গীয় ৰায় গুণাভিৰাম বৰুৱা বাহাদুৰৰ বুৰঞ্জীত পোৱা যায় যে নগাওঁ আৰু গোলাঘাটৰ মাজতে মগধ ৰাজ্য, নগাৱৰ চপানলাই হংসধ্বজৰ ৰাজ্য আজি কালিৰ বিদেশী পণ্ডিতসকলে এইবিলাক ঠাই ইয়াত নহয় বুলি অসমৰ বাহিৰৰ আন আন ঠাই দেখুৱায়। আচলতে ৰায় বাহাদুৰ ডাঙৰীয়াৰ কথা হে সঁচা। ঠাইবিলাকৰ কথা আৰু বেছি কোৱাৰ আৱশ্যক নকৰে, আৰু মই নিজেও সকলো বিলাক নাজানো কিন্তু এইটো নিশ্চয় কৰি জানিব, ধনিষ্ঠামানো

শঙ্কা নকৰিব, মোক বাতুল বুলিও নাভাবিব, যে কাশী গঙ্গা, গয়া, মথুৰা বৃন্দাবন আদি প্ৰসিদ্ধ তীৰ্থবিলাক সকলো বিলাকেই কামৰূপতে। আজি কালি সেই বিখ্যাত কামৰূপৰ বাহিৰৰ তীৰ্থবিলাক, নকল হে। কামৰূপৰ প্ৰসিদ্ধ ঠাইবিলাকৰ প্ৰকৃত স্থিতি নিৰূপণ কৰাটো, যত্ন কৰিলে অতি সহজেই হৈ যাব। কামৰূপৰ পশ্চিমে ঢাকা জিলাৰ পৰা, পূবে ব্ৰহ্মকুণ্ডৰ সিফালৰ অস্ম নগৰলৈকে, আগৰ পুৰণি দেৱালয়ৰ ধ্বংশ নগৰৰ আৰু পুখুৰি আদৰ চিন মোকাম এতিয়ালৈকে ইমান আছে যে পুথি আৰু চিন এই দুটি বিজাই গ'লে, সহজেই স্থিতিৰ নিৰূপণ হৈ যাব। আৰু এটা সুবিধা আছে যে শঙ্কৰ দামোদৰ আদি গুৰু সকলে আগৰ প্ৰসি ২ ঠাই বিলাকতে সত্ৰ বিলাক থাপি গৈছে। এই সত্ৰ বিলাকৰ পৰাও বহুত সহায় পোৱা যায়। ৰজা সকলৰ বংশাৱলী পুৰাণ বিলাকত আছেই। কাজেই মোৰ বিশ্বাস, অসমৰ পুৰণি ভূগোল আৰু বুৰঞ্জী উদ্ধাৰৰ কাম অতি সহজেই হৈ যাব।

পৰত আশ বনত বাস।

লোকে উদ্ধাৰ নকৰে, যিমান পাৰে তললৈহে নিব। নিজে ২ কামত লাগি যাওক। এই নিঃকিনৰ জীৱনৰ আজৰীয়া সময়ৰ বেচিভাগেই এই কামতেই গৈছে আৰু ঈশ্বৰৰ কৃপাত বুৰঞ্জী উদ্ধাৰৰ বাটত যি বিলাক দুৰ্ভেদ্য গড় আছিল, সেই বিলাক ভঙা হৈছে। আৰু এই বিষয়ে "পুৰণি আসামত ভুমুকি" "পুৰণি আসাম ভুমুকিৰ বোৱা", "A treatise as-certaining the correct sites of places is mentioned in the Ramayan" আৰু "A strange mistake of geographers" নামৰ প্ৰবন্ধ আৰু খুদ্ৰ কিতাপত দেখুৱা হৈছে। এতিয়া আপোনাসকলে সেই প্ৰবন্ধ আৰু কিতাপত লেখা কথা বিলাকৰ পৰীক্ষা কৰক মাথোন। আটাইকেটা প্ৰবন্ধ আৰু কিতাপ পৰীক্ষা কৰিবলৈ অৱশ্যে বহুত সময় লাগিব আৰু প্ৰথমতে তিমান উৎসাহো নহব; কিন্তু "A treatise as-certaining the sites of places is mentioned in the Ramayan" বোলা কিতাপ খনৰ পৰীক্ষা অলপ সময়তে হৈ যাব। ৰামায়নখন বৰ ডাঙৰ পুথি নহয়। দিনে দুঘণ্টা কৰি লাগিলে ১০।১২ দিনে কিতাপ খন পঢ়া আৰু Treatise খনৰ পৰীক্ষা হৈ যাব ৰামায়ন গোটাই-খন নপঢ়ি, কেৱল Treatise খনৰ পৰীক্ষাৰ নিমিত্তে আৱ-শ্যকীয় খিনি পঢ়িলেতো, এদিন ৭।৮ ঘণ্টা খাতিলেই হৈ যাব। ৰামায়ন মতে ঠাই থিৰ কৰাৰ এটা বৰ সুবিধা—তাত কোন ঠাই কোন ঠাইৰ কোন পিনে, কিমান দূৰৈ, কোন নৈ কোনমুৱা, এই বিলাক আৱশ্যকীয় কথা এনে খোলোচাকৈ লেখা আছে, যে তাত মতভেদ হোৱাৰ কাৰণেই নাথাকে। এই কিতাপৰ কথা সাব্যস্ত যেন পালে, সি কেৱল পৰীক্ষা কৰিবলৈকো উৎসাহ হব। তেতিয়া বেদ পুৰাণাদিৰ সহায়েৰে বুৰঞ্জী উদ্ধাৰৰ কামত লাগিলে সহজেই কাম হৈ যাব। বেদ পুৰাণৰ বাহিৰেও ভাৰতবৰ্ষলৈ নহা বা পোনে পোনে অসমলৈ অহা ইউৰোপীয়া আৰু আমেৰিকাৰ পণ্ডিতসকলৰ কিতাপৰ পৰাও বহুত সহায় পোৱা যাব। আমাৰ মুছলমানসকলৰ বুৰঞ্জীতো বহুত উপাদান পোৱা যাব। দেউতাসকল! যি সৌমাৰীয়াই বেবিলনত সুমেৰীয়া ৰাজ্য আৰু সভ্যতা, যি অসুৰে গোটাই দাক্ষিণ ইউৰোপত অসুৰীয়া ৰাজ্য আৰু সভ্যতা থাপিছিল গৈ, সেই সুৰাসুৰৰ সন্ততি হৈ কুটবুদ্ধীয়া মানুহবিলাকে গোটাই জগতকেই মিছাকথাৰে আমাক খেচৰো খেচ বুলি বুজোৱাত, আপোনাসকলৰ হিয়া বিদাৰ নাযায়নে। মই কাতৰ কৰিছো, আৰু বেলি নকৰিব, কামত লাগি যাওক, ঈশ্বৰে অতি সহজেই মনৰ কামনা পূৰ্ণ কৰিব।

শ্ৰীৰজনী কুমাৰ পদুমপতি।

অসমীয়া ভাষাৰ জীৰ্ণকৰী শক্তি।

কেচুৱা আৰু ৰোগী বা দুৰ্ব্বল লোকৰ খোৱা বস্তু সহজে জীণ নেযায়, সেইদেখি সেইবোৰক বাছি খুওৱাৰ নিয়ম আছে। তিনি চাৰি মাহৰ কেচুৱা এটাক গোট ভাত দিলে বা ৰোগীক টেঙা-টোকোচা বিচাৰ নকৰি খুৱালে তাৰ ফল ভয়াবহ। কিন্তু কেচুৱা যেতিয়া ক্ৰমে ডাঙৰ-দীঘল হয় বা ৰোগী, যেতিয়া ৰোগ গুচাই লাহে লাহে গা টঙাই উঠে, তেতিয়া তাক ক্ৰমে আন আন বস্তু খাবলৈ দিব লাগে। তাকে নকৰি কেচুৱাক ক্ৰমে ক্ৰমে বুজন হৈ আহিলেও অকল গাখীৰ আৰু কল-বন এনেৰ ওপৰতে জীৱলৈ দিলে বা ৰোগী ভাল হলেও তাক সদায় পথ্যকেহে খাবলৈ কলে, তাৰ অশুভ পৰি-নাম স্বৰূপে উভয়বে বল-বুদ্ধি বিকাশত অযথা বাধা পৰা স্বাভাৱিক।

ভাষা গতিশীল, গতিকে ইয়াৰ কথাও জীৱ-থকা প্ৰাণী মানুহৰ কথাৰ লগত বহুত বিষয়ত মিলে। মানু-হৰ দৰে ইয়াৰো শৈশৱ, যৌৱন আদি আছে, কিন্তু বাৰ্দ্ধক্য আৰু মৃত্যু বিষয়ত মানুহৰ লগত ইয়াৰ বৰ বিশেষ মিল নাথাকে। যি ভাষাৰ গতিশীলতা নোহোৱা হৈছে, তাকে মৃতভাষা বোলে; সংস্কৃত সাহিত্যৰ সম্প্ৰতি এনে অৱস্থা বুলি কোৱা হয়। মানুহৰ শৈশৱৰ পৰা যৌৱনলৈ ক্ৰমে পেটৰ জুই অৰ্থাৎ জীৰ্ণকৰী শক্তি বাঢ়ি আহে আৰু এই অৱস্থাটোত শালো জীণ যায় বুলি কয় ই সৌষ্ঠৱ অৱস্থাৰে জাননী। ভাষাৰ বিষয়েও এই কথা। বৰ্ত্তমান ইংৰাজী সাহিত্য পৃথিৱীৰ ভিতৰত এটি প্ৰধান ভাষা, কিয়নো, ইয়াৰ এই "সৰ্ব্ব-ভক্ষ্য হুতাশনং" স্বভাব প্ৰবল। ই সেই ভাষাৰ এটা শুভ লক্ষণ। বহুত দিনৰপৰা ইয়াৰ এই পেটৰ জুই প্ৰবল ভাবেই আছে, অৰ্থাৎ ই বুঢ়া হৈছে বুলি কব নোৱাৰি।

বৰ্ত্তমান অসমীয়া ভাষাৰ জীৰ্ণকৰি শক্তি (assimi-lation power) কম যেন দেখি সম্ভৱতঃ মাজতে আগেমানে দিন নবামুছা নৰিয়াত পৰিহে ই এতিয়া এনে 'দুবুলা' হৈছে। মোৱামৰীয়াৰ বিদ্ৰোহ, মানৰ আক্ৰমণ আদি স্বৰূপেই এটাৰ পিচত আনটো কৈ অহা মাৰি-মৰক। তাৰ পাচতে পালে বঙালী ভাষাৰ "ডলুৱা ভূতে"। এই বাবে অসমৰ থলুৱা বুঢ়া ডাঙৰীয়াই নিজ ঠাই এৰিব লগা হ'ল। খৃষ্টীয় ১৮৪৬ শকত শিৱসাগৰৰ পৰা প্ৰথম অসমীয়া মাহেকীয়া কাকত "অৰুণোদই" খৃষ্টান পাদ্ৰীসকলে উলিয়ায় আৰু অসমীয়াৰ প্ৰাতঃস্মৰণীয় আনন্দৰাম ঢেকীয়াল ফুকনে তেওঁলোকৰ লগত যোগ দিয়ে। এই সকলে ভূত খেদাবলৈ একেলগ হৈ মন্ত্ৰ মাতি জাৰিবলৈ লাগিল। এইদৰে জাৰি জাৰি ১৬জুন ৮৫৯ ইং শকত (৩ আহাৰ ১৭৮১ শক) ফুকন ২৯ বছৰ বয়সতে পৰলোক হ'ল, জীৱিত অৱস্থাত ফুকনে তেওঁৰ এই মহৎকাৰ্য্যৰ ফল দেখিবলৈ নেপালে। কিন্তু ১৮৭২ খৃঃ শকত চাৰ জৰ্জ্জ কেম্বল লেপ্টেনেণ্ট গৱৰ্ণৰ চাহাবৰ দিনত ভূত আঁতৰিল, বুঢ়া ডাঙৰীয়া উলটি আহিল তেতিয়াৰেপৰা অসমীয়া ভাষা অসমৰ আদালত আৰু পঢ়াশালীত চলিবলৈ ধৰিলে হয়, কিন্তু এই ভূতৰ পীড়নৰ পৰা উঠি গা কৰিবলৈ অসমীয়াৰ বহুত দিন লাগিল।

কিন্তু তাৰ পাচত এতিয়া আধা শতাব্দী কাল পাৰ হৈ গৈছে। আগৰ হাড় শকত অসমীয়া ইমান দিনেও বেমাৰী গাকে নৈ আছে বুলিলে নুশুৱায়। সেই দেখি এতিয়া বেজে অকল পথ্যকে খাবলৈ নকৈ ইফাল-সিফাল কৰি ইয়াক ইচ্ছামতে খাব-ৰবলৈ দিয়াৰ সময় হৈ গৈছে-বুলিব পাৰি। ভাবেই যেনেকৈ সাহিত্যৰ প্ৰধান আহাৰ, শব্দও সেই দৰে ভাষাৰ ঘাই উপকৰণ। অসমীয়া ভাষা ইমান দিনৰ মূৰত নৰিয়াৰ পৰা উঠিল, গতিকে সি ঘৰত নোহোৱা বস্তুখনো ইঘৰ-সিঘৰ ফুৰি গোটাই মেলি খাবলৈ বিচাৰিব। ইয়াত দায় ধৰিব নালাগে। তেনে নকৰিলে ই সহজে আগৰ বল-বুদ্ধি ক'ৰপৰা পাব? সেই বুলি অৱশ্যে একে দিনাই গোট-কল-গোটে গিলিব লাগে বুলি কোৱা আমাৰ উদ্দেশ্য নহয়। কিয়নো সকলো কামৰে এটা নিয়ম বা সংযম থকা আৱশ্যক।

ভাষাৰ দুটা বিচাৰ আছে। প্ৰথম বিচাৰ মতে,—মই অসমীয়া মানুহ, মই স্বভাৱতে যি মাত মাতিম সেয়ে অসমীয়া কথা ; এই কথাকে অসমীয়া মাত্ৰেই কব পাৰিব, যদিও অসমীয়া মানুহ ভাৰতৰ ইমূৰৰ পৰা সিমূৰলৈকে থাকিব পাৰে। কিন্তু "যোজনান্তে" অৰ্থাৎ আঁঠ মাইলৰ অন্তৰে অন্তৰে ভাষা পৃথক হয় অৰ্থাৎ মাত-কথা লৰে ; তেনেহলে এখন প্ৰদেশৰ ভিতৰতে ইমূৰৰ এখন ঠাই আৰু সিমূৰৰ এখন ঠায়ে পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ মাত কথা নুবুজাও হব পাৰে, আৰু পায়ে এনে হোৱাও দেখা যায়। কিন্তু সংযোগী হৈ কাম কৰিবলৈ হলে আৰু আন নানা কাৰণত অন্ততঃ এখন দেশ বা প্ৰদেশৰ ভিতৰত সকলোৱে পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ মাত বুজিব পৰা নহলে অলেখ অসুবিধা থাকে। এই নিমিত্তেই দ্বিতীয় বিচাৰ মতে, লিখিত ভাষাৰ (Standard Language) সৃষ্টি। 'লিখিত ভাষা' কথাটোৱে 'ষ্টেণ্ডাৰ্ড' কথাটোৰ সম্পূৰ্ণ অৰ্থ নুবুজায়। ইয়াক 'জোখৰ ভাষা' বুলিলে ঘাই অৰ্থৰ বেছি কাষ চাপে (১)। ইয়াক এই নামে মতাৰ কাৰণ এয়ে, ইমূৰ-সিমূৰৰ ইমূৰীয়া-সিমূৰীয়া (Extreme বঢ়া-টুটা খিনি এৰিদি ই ভাষাটোক মাজতে অৰ্থাৎ সকলোৱে বুজিব পৰাকৈ ৰাখে ; এই ভাষা ঠিক কাৰো নহয়, অথচ সকলোৰে। ই অৱশ্যে কৃত্ৰিম কাম, স্বভাৱিকতা তাত কম। এনে মাত কথাকে লিখাত ব্যৱহাৰ কৰা হয় দেখি, লিখিত ভাষা বুলিলে ইয়াকে বুজাব পাৰে।

স্বৰূপতে কিন্তু এই ষ্টেণ্ডাৰ্ড বা লিখিত ভাষা এখন প্ৰদেশৰ এডোখৰ বিশেষ ঠাইক আশ্ৰয় কৰিহে উঠে, গতিকে স্বভাৱতে ঘাইকৈ সেই ঠাইৰ বিশেষ পানী বতাহেৰেহে তাৰ তেজ মঙহ গঠিত হয়। আন ঠাই বোৰৰ অলপ অলপ প্ৰভাৱহে থাকিব পাৰে। উদাহৰণ স্বৰূপে, বৰ্ত্তমান বঙলা ভাষাত শ্ৰীহট্ট, মৈমনসিংহ আদি ঠাইৰ মাত-কথাৰ প্ৰভাৱ সমূলি নাই বুলিলেও হয়। কলিকতা চহৰৰ প্ৰাধান্য বঢ়াৰ লগে লগে কাৰ্যতঃ তাৰ চলিত মাত-কথাই ষ্টেণ্ডাৰ্ড বা লিখিত ভাষাৰ পৰিপুষ্টি সাধন কৰিবলৈ ধৰিলে আৰু ধৰিছে। ইয়াত শ্ৰীহট্ট বা মৈমনসিংহৰ লাজ বা বেজাৰৰ ঠাই নাই। অসমীয়া ভাষাৰো সেইদৰে মহাৰাজ নৰনাৰায়ণৰ দিনত কোচবিহাৰেহে কেন্দ্ৰস্বৰূপ আছিল, তাৰ পাচত আকৌ আহোম ৰজাৰ ৰাজধানী ৰংপুৰ বা শিৱসাগৰলৈ এই কেন্দ্ৰ উঠি আহে।

ষ্টেণ্ডাৰ্ড ভাষাত যদিও এখন ঠাইৰ প্ৰভাৱ প্ৰধান ভাৱে থাকে, তথাপি তাত সেই ঠাইৰ প্ৰভাৱেইহে মাথোন থাকে বুলিলে ভুল হব। ওপৰত দিয়া উদাহৰণ এমূৰীয়া (extreme)। স্বৰূপতে লিখিত ভাষা সুস্থ, সবল আৰু সৰ্ব্বৰঞ্জী (popular) হবলৈ হলে, কম-বেছিকমে এই ভাষাই এখন প্ৰদেশ বা দেশৰ ভাষাতো সামৰিবই, তাৰ সংস্পৰ্শত অহা আন আন প্ৰাদেশিক ভাষাৰ অনেক কথা সামৰিবলৈকো হেঁপা মেলিব লাগিব। এটা ভাষাই যেতিয়া এই অৱস্থা পায়হি, তেতিয়া সেই ভাষাই যৌৱনত ভৰি দিছে বুলিব লাগিব। কিন্তু এই কাম দেখাত যিমান উজু, কাৰ্য্যত সিমান নহয়। এটা ভাষাত শক্তিশালী লিখক যথেষ্ট নোলায় মানে ভাষাৰ এই সৌভাগ্য মিলিব নোৱাৰে। গতিকে যেয়ে সেয়ে সেই কাম কৰিবলৈ গলে, ভাষাত সেইবোৰ শব্দ বা কথা জীণ নগৈ বদহজমৰ (ill-digestion) পৰিচয় দিব আৰু ভাষাৰ জীৱনত নতুন আপদ চোচৰোৱা হব।

এখন প্ৰদেশৰ মাতৃ-ভাষা সেই প্ৰদেশৰ সকলোৰে এক মাতৃ-স্বৰূপা, সন্দেহ নাই। সেই মাতৃ-সেৱা নিষ্কাম হব লাগিব, অৰ্থাৎ মাতৃৰ যি বস্তুত আনন্দ হব পাৰে সেই বস্তুকেহে দি আমি তেওঁৰ সেৱা কৰিব লাগিব। এই সেৱাত নিজক একেবাৰে পাহৰিব লাগিব ; ভাইৰ-ভাইৰ ঈৰ্ষা, দ্বেষ আদি লৈ আমি তেওঁৰ কাষ চপা ডাঙৰ জগৰৰ কথা। মাকৰ কাণত আৰু ডিঙিত সোণাৰী পুতেকে সোণৰ অলঙ্কাৰৰ দিলে, হাতত আঙঠী দিলে; তাক ঈৰ্ষা কৰি কমাৰ পুতেকে মাকৰ ডিঙিত লোহাৰ বিৰি বা দা কটাৰী আঁৰিবলৈ যোৱাটো যেনে নিন্দা আৰু পাপৰ কথা হব ভাষাত কোনো শব্দ বা কথাৰ সাহিত্যিক মূল্য (literary or aesthelic value) বিবেচনা নকৰি নিজ ঠাই বা গাঁওৰ মাত কথাৰ প্ৰাধান্য প্ৰমাণ কৰিবলৈ বলেৰে বা জেদত কৰা কাৰ্য্যও ঠিক তেই নিচিনা নিন্দা আৰু পাপৰ। আকৌ আন ফালে, যাৰি মাতৃক যাতে নিতৌ ন ন অলঙ্কাৰেৰে ভূষিতা, বিবিধ পূজাৰ উপচাৰেৰে পূজিতা আৰু পৰম আনন্দ মহত্বৰেৰে আনন্দিতা কৰিব পাৰোঁ, তাৰ কাৰণে সকলোৰে চেষ্টা থকা বাঞ্ছনীয়। উদাহৰণ স্বৰূপে কব পাৰি, এখন ঠাইৰ কিছুমান প্ৰচলিত মাত কথা বা শব্দৰ সুন্দৰ ভাব (shades of meaning) আছে, অথচ সেই কথা লিখিত সাহিত্যত নাই। সেই অৱস্থাত সেই মাতকথা বা শব্দবোৰ সদৰী কৰিবলৈ চোৱা কৰ্ত্তব্য, যাতে সি সাহিত্যত ঠাই পায়। কিন্তু যি কাৰণতেই হওক, যদি সেই কথাই সেই চেষ্টাৰ ফলতো সাহিত্যত ঠাই নেপায়, তাত বেজাৰ বা অভিমান কৰিবৰ কোনো কাৰণ নাই। মাতৃ-ভাষাই সেইটো গ্ৰহণ কৰিব খোজা নাই বুলি বুজিব লাগিব। স্বৰ্গীয় হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই বোলে "দীপ কাঠি" শব্দটো অসমীয়াত চলাবলৈ বৰ যত্ন কৰিছিল, কিন্তু নোৱাৰিলে। এই কথাত হেমচন্দ্ৰৰ গৌৰৱৰ কিবা অখ্যাতি হল নে ?

এনে অৱস্থাত উৎসাহ দিবৰ কাৰণে আমাৰ সাহিত্য যথেষ্টভাৱে উদাৰ হব লাগিব। অনুতাপৰ কথা, আমাৰ সাহিত্যত কি আন বিষয়ত সহন শক্তিৰ (spirit of toleration) প্ৰায়ে শোক লগা নাটনি দেখা যায়। সাহিত্যত বা লিখিত ভাষাত নথকা এটা নতুন কথা বা শব্দ সোমালেই, এজনৰ ৰচনা 'ছুৱা' হ'ল, এই ভাব আমাৰ মনৰ পৰা আঁতৰিব লাগিব। এজন লেখকৰ কোনো এটা শব্দ বা কথা ব্যৱহাৰ কৰাত যি ভাব সমাবেশ (association of ideas) মনত থাকে কোনো সম্পাদক বা সমালোচকে নানা কাৰণত সেইটো বুজিবলৈ (to appreciate) অসমৰ্থ হোৱা অনেক সময়ত স্বাভাৱিক। তেনে অৱস্থাত লিখকৰ ওপৰত বিশ্বাস নকৰিলে নচলিব। এই কথা মনত ৰাখিব লাগিব, লিখক জনৰ মাতৃভাষা, পাৰিপাৰ্শ্বিক অৱস্থা আৰু শিক্ষা কি। এনে উদাৰতা দেখিলে মাতৃ-ভাষায়ো আনন্দ লভিব, ই নিশ্চয়। আকৌ আন কালে তেনে লিখক সকলৰ দায়িত্বৰ ওপৰত সম্পাদক আৰু সমালোচক সকলে নিৰ্ভৰ কৰিব পৰা হব লাগিব, আৰু তেওঁলোকে সমালোচক পক্ষৰ বিচাৰৰ (discretion) বাবে ঠাই এৰিব লাগিব। বৰ দুখৰ কথা, আমাৰ সাহিত্যত পৰশুৰাম অৱতাৰৰ নমুনা সৰহ। অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ বিষয়ে বিহুৰে সংক্ৰান্তিয়ে মাথোন ভৰা বা দুশাৰী লিখিবলৈ ধৰা এজনেও কবি "বাইৰণৰ" দৰে "এটি মনোৰম পুৱা" উঠি দেখে, যে তেওঁৰ খ্যাতি কেউফালে বৈ বৈ গৈছে ; গতিকে তেওঁ তেতিয়াই অসমীয়া ভাষাত "পৰশু কৰে ধৰি নিক্ষত্ৰিয় কৰিব সমস্ত বসুন্ধৰী।" এই ভাব লৈ থিয় হব খোজে— আগ-পিচ একোলৈ চকু নপৰে। এই অৱস্থা সঁচাকৈয়ে পুতৌ কৰিবলগীয়া। আমি সদায় দঢ়াই দঢ়াই কওঁ যে ভাষা আৰু সাহিত্যত বিৱৰ্ত্তবাদ (evolution) যেনে মঙ্গলকৰ, বিপ্লৱবাদ (revolution) সেইদৰে ভয়াবহ ; ভাষাত আমাক **স্বৰাজ** লাগে, কিন্তু **অৰাজকতা** নেলাগে। যি সকলে অসমীয়া ভাষাত লিখনী ধৰিব, তেওঁলোকে আগেয়ে অসমীয়া ভাষাৰ গঢ়গতি, ভূত ভবিষ্যৎ বৰ্ত্তমানৰ আভাষ বুজিহে কাপ ধৰিবলৈ আগ বঢ়া উচিত।

বেমাৰ গুচা অৱস্থাত বেমাৰৰ পূৰ্ব্বৰ সবল অৱস্থাৰ কথা মনত পৰিলে, বেমাৰীৰ মনত পূৰ্ব্বৰ আশা, সাহ, উত্তম আৰু আনন্দই ভুমুকি মাৰেহি। অসমীয়া ভাষা ইয়াৰ পূৰ্ব্ব অৱস্থাত কেনে সবল সুস্থ আছিল তাক ভালকৈ জানিব পাৰিলে আমাৰ বৰ্ত্তমানৰ নানা সন্দেহ, শঙ্কা—আৰু ভয় গুচা স্বাভাৱিক। পুৰণি সাহিত্য-মাত্ৰতে অলেখ উদাহৰণ পাবলৈ আছে যে অসমীয়া ভাষা আগেয়ে কেতিয়াও বৰ্ত্তমানৰ দৰে নিৰামিষী নাছিল। পুৰণি কামৰূপ ৰাজ্য যেনে বিস্তীৰ্ণ, পৰাক্ৰমী আৰু গৰিমাশালী আছিল, অসমীয়া ভাষাও সেইদৰে উদাৰ, শক্তিশালী আৰু সৰ্ব্বগ্ৰাসী (omnivorous) আছিল। অকল মহাপুৰুষ শ্ৰীশঙ্কৰ দেৱৰ লেখাত ঠায়ে ঠায়ে ওপৰে ওপৰে চকু ফুৰালে ইয়াৰ অলেখ উদাহৰণ দেখি-

(১) আমাৰ মনেৰে "Standard Language" = "জোপৰ ভাষা" নহয়। যি ভাষা কেইবাটাও স্থানীয় উপভাষাক চেপালোই নিজ সাহিত্যৰ বলত প্ৰচাৰিত হৈছে সেইয়ে Standard Language. ই কৃত্ৰিম ভাষাও নহয়—সম্পাদক।

বলৈ পায়। কিন্তু এই সত্য কেৱল সেই এজন লিখকতে আবদ্ধ নহয়, এই সত্য সৰহ বা তাকৰ ভাবে সেই কালৰ সকলো লিখকতে আৰু সকলো লিখাতে দেখি বৰ্ত্তমান আমাৰ দেশখনো কুচি মুচি অকণমান হোৱাৰ লগে লগে মানসিক খৰ্ব্বতা আৰু সঙ্কীৰ্ণতাই আমাক পীড়িব খোজে।

মহাপুৰুষ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱে বৰ্ত্তমানৰ তুলনাত সংস্কৃত শব্দ অতি প্ৰচুৰ পৰিমাণে ব্যৱহাৰ কৰিছিল; অথচ সেই লিখকৰ ৰচনা অসমীয়াৰো অসমীয়া; শদিয়াৰ পৰা কোচবিহাৰ-ৰংপুৰলৈকে শিক্ষিত অশিক্ষিত নিৰ্ব্বিশেষে সকলো অসমীয়াৰে শ্ৰদ্ধা আৰু হেঁপাহৰ ধন। ইয়াৰ ভিতৰতো, ইয়াৰ আদৰ অশিক্ষিত নিৰক্ষৰ চহাসকলৰ মাজতেই হে প্ৰবল। তলত ওপৰে ওপৰে কীৰ্ত্তনৰ পৰা কেইফাঁকিমান পদ তুলি দিয়া হল—

"দেখিয়া ৰত্নৰ পাকবি নয়। প্ৰকাশে তাতে নগচন্দ্ৰচয়॥
ৰতনে উজ্জ্বল উঝন্টি যত। নূপুৰে প্ৰকাশে পাদপৃষ্ঠত॥
ৰত্নৰ হোড়ৰ জ্বলে জঙ্ঘাত। উৰু কদিকৰ সম সাক্ষাত॥
কটিত প্ৰকাশে বসন পীত। বান্ধিছে মেখলা ৰত্নে ৰঞ্জিত॥
নাভি সৰোৰুহ ৰুচিৰ কান্তি। হৃদয়ে প্ৰকাশে শ্ৰীবৎস পান্তি॥
উৰুস্থলে লক্ষ্মী দিলন্ত দেখা। কষটিত যেন সোণাৰ ৰেখা॥
পীতবস্ত্ৰে শোভে শ্যামল কায়। তড়িত জড়িত জলদ প্ৰায়॥
বহল হৃদয়ে মুকুতাৰ হাৰ। প্ৰকাশে জিলিমিলি পেচন্দাৰ।"
—ধ্যান বৰ্ণন।

এই ৰচনা সম্পূৰ্ণ সংস্কৃতীয়া নহয় নে? সমগ্ৰ অসমীয়া বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ সৰহ-কম ভাবে এনে ৰচনা আদৰ্শ নহয় জানো? অথচ এই ৰচনাই জানো চহা ভাগৰুৱাই ভাগৰ পলাওঁতে, দুখ-সুখৰ সময়ত আনন্দ বিচাৰোঁতে গোটা অসমীয়া জাতিৰ প্ৰাণৰ বস্তু নহয়?

শ্ৰীশঙ্কৰদেৱে "বদতি" "গদতি" "নিগদতি" "ভ্ৰমসি" আদি সংস্কৃতৰ বিশুদ্ধ বিভক্তি যুক্ত 'বদ্' 'গদ্' 'ভ্ৰম' ধাতুও অসমীয়াত প্ৰয়োগ কৰিবলৈ বাকী ৰখা নাই। আৰ্ষ প্ৰয়োগ "ত্ৰাহি" (আত্মনেপদী,-ত্ৰায়স্ব) শব্দও ব্যৱহাৰ কৰি অসমীয়া লৰা বুঢ়াৰ মুখে মুখে হোৱা কৰিলে—

"**ত্ৰাহি** গোপাল কৃপাল স্বামী।
মজিলো ভৱ-জলধিত আমি॥"—কীৰ্ত্তন
"হে ৰাজহংসী পৰম হৰিবি
ভ্ৰমসি কমল বনে।"—দশম
"শুক **নিগদতি** শুনা কুৰুপতি
কহিলো পৰম সাৰ।"—অজামিলোপাখ্যান
"শুকমুনি **বদতি** শুনিয়ো পৰীক্ষিত।
এক দিনে যেন ভৈলা দ্বাৰকা পুৰিত॥"—বিপ্ৰপুত্ৰ আনয়ন

এনে উদাহৰণ বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ পাতে পাতে বুলিলে বঢ়াই কোৱা নহব। অথচ তাৰ লগে লগেই অসমীয়া কেনে ঘৰুৱা কথাবোৰো ব্যৱহাৰ কৰিছে।—

"দাৰুণ মদন বানে কৰে **লটিঘটি**।"—হৰমোহন
"কানিৰ **টোপলি** বান্ধি আনি দিলা
ব্ৰাহ্মণে কাষত লৈল।"—দামোদৰ বিপ্ৰাখ্যান
"বাৰিষা যমুনা নদী **ফেণ-ফোতকাৰ**।" দশম
"পথত পড়ন্তে যায় **আউল-জাউল** কেশ।"—
"কণিষ্ঠা ভগিনী মই **সন্তাপতে**
পড়ো জুই'
"**আছোক মানুষ** **দেৱো**
মিছা মাতে
কি ভৈল কালৰ ধৰ্ম্ম।"—
"**ঘৰ থওঁ লেপি-পুছি** তাতো ভাৰ্জ্জি
পলাই যায়
আমি হাঁসি মৰো বুকু ফুটি।"—দশম
"**খুৱাই-খুৱাই** পুজক পিন্ধায়া অলঙ্কাৰ।"—
"চোৰ যেন দামোদৰ **ছেগ চায়া** পশি ঘৰ
চুৰি কৰি খান্ত দুগ্ধ দই॥"—
"শুনা পাচে যেন সিটো স্ত্ৰীৰ **নিৰ্গতালি**।"—
"**আখাতে** থাকিল দুধ **চৰু** সৈতে পড়ি॥"
"দিলেক লৱৰ পেলাই **তলিয়া** সহিতে॥"
"কিবা **উতপাত** আসি মিলিল ব্ৰজত।
"**ভগনিয়া** যেন সবে পৰিলা বনত॥"
"অমৃত-সাগৰ পাই কোনে **খাৰ** খায়।"
"স্বভাৱে চঞ্চল স্ত্ৰী আৰু পাইলে **লাই**॥"

ইত্যাদি, ইত্যাদি আজিকালিৰো উজনি-নামনি সমগ্ৰ অসমতে এনে ঘৰুৱা মাত-কথাৰ ব্যৱহাৰো আগৰ দৰেই অসমীয়া বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ পাতে পাতে।

ইয়াৰ বাহিৰেও, এনে কিছুমান শব্দ বা কথাৰ ব্যৱহাৰ পুৰণী সাহিত্যত পাবলৈ আছে, যাৰ পৰা অসমীয়া ভাষা যে আগতে কোৱা সৰ্ব্বগ্ৰাসী (omnivorous) আৰু উদাৰ স্বভাৱ ধৰা পৰে। তাৰ উপৰি, এনে কিছুমান শব্দ আৰু বাক্য আছে যি বোৰ বৰ্ত্তমান লিখিত অসমীয়া সাহিত্যৰ পৰা এৰা পৰি থাকিলেও অসমৰ কোনো কোনো ঠাইত এতিয়াও অবিকলভাৱে বা নামমাত্ৰ পৰিবৰ্ত্তনেৰে প্ৰচলিত আছে। আন কিছুমান শব্দ আছে, যিবোৰ অলপ পৰিবৰ্ত্তন বা বিবৰ্ত্তনেৰে বৰ্ত্তমান অসমীয়া সাহিত্যত প্ৰচলিত। এইবোৰ শব্দৰ লগত ভেটা-ভেটি হোৱাটো বৰ সৌভাগ্য বুলি মনে ধৰে, যেন বহুত দিনীয়া পুৰণি মিতিৰৰ লগত হঠাৎ চিনাচিনি! ওপৰে ওপৰে আমি দুই এটা উদাহৰণ মাথোন ছুই যাম। তলৰ উদ্ধৃত হোৱা পদ দশমৰ।—

"বসুদেৱ দৈৱকীক কংসে মাতে পাছে
জন্মিল মনত তাপ।
শুনিয়ো **বহিনী** শুনা **বহিনাই**
কৰিলোহো মহাপাপ॥"

এই শব্দ দুটিৰ বুৰঞ্জী মনোৰম। "বহিন্" হিন্দী শব্দ, অৰ্থ 'ভনী'। "বহিনৰ" যি পতি, তেওঁ "বহিনাই"; বসুদেৱ কংসৰ "বহিনাই"। "বহিনাই বহিনাই, বইনাই; এয়ে অসমীয়া "বৈনাই" শব্দ,—বঙলাত "ভগ্নীপতি"। এই দৰে আৰু অনেক হিন্দী আৰু পচিমীয়া শব্দৰ লগত আমাৰ নানা ঘৰুৱা কথাৰ মিল দেখি মধ্য ভাৰতবৰ্ষৰ লগত অসমৰ এই সম্বন্ধ খৃষ্টীয় সপ্তম শতাব্দীৰ আগৰ, তাত সন্দেহ নাই। সেইহে সপ্তম শতাব্দীৰ আগছোৱা কালত ভাৰতলৈ অহা চীন-পৰিব্ৰাজক হিয়েনচাঙে মধ্য-ভাৰতৰ ভাষাৰ লগত পুৰনি কামৰূপ ৰাজ্যৰ লোকৰ ভাষা **অলপহে লৰ** ("differs a little" R. W. W.) বুলিছে। কিন্তু তেওঁ বঙ্গৰ ভাষাৰ বিষয় একো কোৱা নাই। সেই দেখি বঙলা দেশ আৰু ভাষাৰ বুৰঞ্জী লিখক সকলৰ সদায় সেই নিৰপেক্ষ উদাৰ চীনবাসীজনৰ ওপৰত কু-কটাক্ষপাত, আৰু তেওঁক অনুদাৰ, পক্ষপাতিতা দোষত দুষ্ট বুলিবলৈকো বাকী এৰা নাই। এই সম্বন্ধে আমাৰ আন এটি প্ৰবন্ধত অলপ বহলাই কোৱা হৈছে।

"কেনে মাটি থালি বলাই আদি কৰি
কহয় সব ছৱালী।"
"হাসি বোলে নিয়ো ইটো ছঁৱাল তোমাৰ।
আত হন্তে কিছু ভয় নাহিক আমাৰ॥"

ইয়াৰ "কেনে" শব্দৰ অৰ্থ 'কেলেই' বুলি সহজে ধৰিব পাৰি। বৰ্ত্তমান অসমীয়া সাহিত্যত ই এই অৰ্থত ব্যৱহাৰ নহয়, ইয়াৰ বৰ্ত্তমান অৰ্থ 'কেনেকুৱা' 'কি-প্ৰকাৰৰ' ইত্যাদি; যেনে,—এইটো কেনে কথা! কিন্তু নগাঁও আৰু আন ঠাইৰ কোনো লোকৰ মুখত প্ৰায় মূল অৰ্থত এই শব্দ ব্যৱহৃত হোৱা দেখি; যেনে ল'ৰাটো দুষ্ট। 'কেনে?" অৰ্থাৎ কি প্ৰকাৰে, কি কাৰণত, কেলেই বা কিয়, ইত্যাদি। গতিকে ইয়াৰ বিৱৰ্ত্তন বুজা কঠিন নহয়।

আন দুটা শব্দৰ বিৱৰ্ত্তন আৰু ৰহস্যপূৰ্ণ। ইইতৰো মূল সেই হিন্দী, শব্দটো "ছাৱাল"। বৰ্ত্তমান অসমীয়া সাহিত্যত এই "ছৱালী"ৰ পৰা ওলোৱা 'ছোৱালী" শব্দ (স্ত্ৰীলিঙ্গত) মাথোন ব্যৱহৃত হয়। ওপৰত কিন্তু "ছৱালী" শব্দ পুংলিঙ্গ সন্দেহ নাই; ছৱাল শব্দও একে। ৰহস্যটো হৈছে, মূলৰ "ছৱাল" শব্দ উভয় লিঙ্গ সম্ভৱ। লিখিত সাহিত্যৰ বাহিৰে অসমীয়াত এই শব্দৰ এতিয়াও উভয় লিঙ্গত ব্যৱহাৰ আছে। কামৰূপত এই "ছৱালী" শব্দৰপৰা 'ছৱলী', ক্ৰমে "ছলি" (ল'ৰা বা ছোৱালী) শব্দ ওলাইছে; এইদৰে পুৰণি সাহিত্যৰ "লৱৰি"ৰপৰা বৰ্ত্তমান 'লৰি' (running) হৈছে। আকৌ গুৱালপাৰত "ছাৱাল" বা 'ছৱাল' শব্দৰপৰা (ল লুপ্ত হৈ) 'ছৱা' বা 'ছাৱা' (ল'ৰা বা ছোৱালী) শব্দ ওলাইছে।

এইদৰেই সংস্কৃত 'কুত্ৰ' (কোনে ঠাইত) লিখিত অসমীয়া "ক'ত" গুৱালপাৰত 'কতি' বা "কুতি"; সংস্কৃত

"অত্র" (এই ঠাইত) লিখিত অসমীয়াত 'অ'ত' 'ইয়াত' গুৱালপাৰত "অ'ত্তি"। "অ'ত" আৰু "অ'তি' সম্বন্ধ আঁতৰ নহয়; অ'ত+ই, এই 'ই" টো অ'ত+এ, ইয়াৰ 'এ"ৰ লগৰ। (ক) অ'তি বা অ'তে আৰু কুতি, ক'তি বা ক'তে 'ইয়াত' 'ক'ত' অৰ্থৰপৰা "এইপিনে" 'কোনপিনে' এনে অৰ্থলৈকো গৈছে। আন কাৰণেও এই 'ই' টো আহিব পাৰে। শঙ্কৰদেৱত চাওক।

"হেন হৰি ভৈলা গোপ গোপী লগতি।
কোননো নসাধে বন্ধু কৃষ্ণৰ ভকতি॥"
"হেৰা দেখা তাইক কৃষ্ণে ধৰি বাহু মেলি।
কৰিলা অহিতে ক্ৰীড়া কৌতুহল কেলি॥"
আকো পৃথিবীৰো সব কৰ্দ্দম গুচিল
ভৈ গল পথ স্বচ্ছল।"

সংস্কৃত "কৰ্দম" শব্দৰ অৰ্থ বোকা (mud)— লিখিত অসমীয়া মতে। গুৱালপাৰত বোলে 'কাদ্দিং' (= কৰ্দ্দিং)। সংস্কৃত "পঙ্ক" শব্দৰ অৰ্থত একেই, তাকে কামৰূপত বোলে 'পেঁক" (=পাঁক)। দুইটা শব্দতে পিচৰ যুক্তাক্ষৰ গুচাৰ কাৰণে আগৰ স্বৰ দীৰ্ঘ হৈ তেনে হৈছে।

"কিনো বেগে কৃষ্ণ এক্ষণে ঠেকিলা
আসিলা সখি কুশলে"
"নেনা আয়ু আলে ঝালে কেতিক্ষণে ধৰে কালে
কৈত মিলে দাৰুণ মৰণ।"

এনে উদাহৰণো বহুত পাবলৈ আছে। "এতিক্ষণে" "কেতিক্ষণে,' 'যেতিক্ষণে' আৰু "তেতিক্ষণে" শব্দৰ অনেক ঠাইত 'ত' লুপ্ত হৈ ক্ৰমে 'এইক্ষণে' বা 'এক্ষণে', "কেইক্ষণে" বা "কেক্ষণে," "সেইক্ষণে" বা 'সেক্ষণে' আৰু তেইক্ষণে বা "তেক্ষণে" হৈছে; বা বহুত ঠাইত তাতোকৈ সৰল হৈ কেৱল ক্ৰমে 'এখনে' 'কেখনে' 'যেখনে' আৰু "তেখনে' হৈছে। এনে গঢ়ৰ শব্দৰ প্ৰচলন গুৱালপাৰত এতিয়াও আছে। বঙালীত ই আন গঢ় লৈছে; যেনে এখন কখন, যখন, তখন ইত্যাদি।

"মনত **আলোচে** কিয় ফুৰো ভৰি **বুলি**।
কাবউ কৰিয়া নিয়ন্তোক **বোকা** তুলি॥"

ইয়াত ঘাই ৰহস্য থকা শব্দ হৈছে দুটা 'কাওবাও' আৰু 'কাবউ"। "কাওবাও"='কাউবাউ' ("**কাউ-বাউ** কৰি বোলে ভীমক বচন"—ভীম চৰিত) "কাউবৌ" তাৰ পৰাই আধুনিক সাহিত্যত প্ৰচলিত 'কাবৌ' শব্দ। যেনে,–তোমাক কাবৌ কৰি মাতিছোঁ।

'আলোচে' শব্দৰ ব্যৱহাৰ বৰ্ত্তমান সাহিত্যতো একেই। 'বুলি'=খোজ কাঢ়ি, এই অৰ্থত কামৰূপত এতিয়াও ব্যৱহাৰ কৰা হয়। 'বোকা'=বোকোচা. পিচৰ শব্দই হে বৰ্ত্তমান সাহিত্যত প্ৰচলিত।

"গাই **নতু** দুহিবাৰ সময় **হোৰস্তে** গৈয়া
দামুৰিক মেলন্ত মুৰাৰি।"

আধুনিক সাহিত্যত এই 'নতুন' শব্দৰ প্ৰচলন কম আৰু তাৰ অৰ্থ 'নহলে' if not এনে ভাবৰ; কিন্তু ওপৰত ই কেৱল নহয় (negative sense) বুজাইছে আৰু এই ভাবতে ইয়াৰ ব্যৱহাৰ আৰু অলেখ পোৱা হয়। এই 'নতু' শব্দৰ 'ত' লুপ্ত হৈ ই বৰ্ত্তমান ভাষাত ন,, নউ বা 'নৌ' হৈছে। ওপৰত দিয়া কথাটো আধুনিক লিখিত ভাষাত এনে হব—"গাই নউ দুহিবৰ (বা খীৰাবৰ) সময় হওঁতে ("হোৰন্তে") শব্দৰ যুক্তাক্ষৰ 'ন' পৃথক হৈ আগৰ আখৰ অনুনাসিক কৰিছে ইত্যাদি। তাৰ প্ৰমাণ তাতেই আছে,

"ভাল মতে নতু আঁখিয়ো মুকাই
কৃষ্ণে একো **নৌও** জানে।"

তাৰ পিচত—

"পত্ৰ **বিছাই** শয্যা পাড়ে দুয়া গোপগণ।
কৃষ্ণ দুয়া কৰে কতো হৰিসে শয়ন॥"

(ক) অসমীয়া 'ক'ত' আৰু 'ক'তি "সংকৃত্ৰাৰ পৰা ওলোৱা নাই। ত+হি=তহিব "উচা উচা পাবত তহি বসই সবৰী বালী' —চৰ্য্যাপদ। তহি+ত=তহিত তাৰপৰা তৈত। সেই দৰে ক+হি=কহি+ত=কহিত, তাৰপৰা কৈত' আৰু 'ক'ত' আৰু 'ক'তি সেই দৰে অ+হি+ত=অ'ত, অতি। আকৌ ইহাত='ইয়াত'=আত—সম্পাদক।

এই 'বিছাই' শব্দৰ মূল হিন্দীতো আছে; এইদৰে যো "বিছাই" দিয়ে দেখি তাক "বিছানা" বোলা হয়। এই "বিছাই" শব্দ আৰু অনেক ঠাইত আছে।

"বসিয়ো মাজত অন্ন **ব্যঞ্জনক**
ভুঞ্জিয়ো প্ৰভু উৎসুকে।"

এই 'ব্যঞ্জন' (=আঞ্জা) শব্দ গুৱালপাৰ আদি নামনি অঞ্চলতো প্ৰচলিত, উজনিতো বুঢ়ালোকৰ মুখত কেতিয়াবা শুনি; অথচ এতিয়াৰ লিখিত অসমীয়াত নাই। শব্দটি যে সুন্দৰ আৰু সঙ্গীতময় (sonorous), তাত সন্দেহ নাই।

ইয়াৰ বাহিৰেও, এনে অনেক শব্দৰ ব্যৱহাৰ পাবলৈ আছে যিবোৰ আমাৰ সাহিত্যত আছিল, কথিত ভাষাতো গুৱালপাৰ আদি নামনি অঞ্চলত কয়; অথচ আমি সেইবোৰক আন ভাষাৰ কথা বুলি সন্দেহ চকুৰে চাওঁ।

"মোৰ পিতামহবৰ্গে কৃষ্ণ **নৌকা** পাই।"
"তোমাৰ চৰণ **নাওয়ে** গোখোজ সমান কৰে"—
"দেখি বসুদেৱক আপুনি ছুটে দ্বাৰ।"
"জাগি যিবা আছে সিয়ো নেদেখিল আঁখি॥"
অপ্ৰয়াসে বসুদেৱ যমুনা **ছড়াইল।"**
জানি **এড়া** আন ৰতি
ভকতিত কৰা মতি—
"যতেক **আছয়** লোক সবাৰো আগত শোক.—

(এই "আছয়" গঢ়টো এতিয়াও শ্ৰীহট্ট বা ছিলেটৰ ভাষাত প্ৰচলিত আছে বুলি জনা হয়। এই সম্বন্ধত শ্ৰীযুত বেণুধৰ ৰাজখোৱা দেৱৰ Notes on the Sylhet Dialect পুথি চাব লগীয়া)

"যাবৈ তোৰ মুণ্ড পুতাই আজি যাবি **কই।"**
নামে মণিগ্ৰীব নলকুবৰ **অপৰ।"**
"**খায়া-দায়া** ফুৰে ৰঙ্গে পিন্ধি অলঙ্কাৰ॥"
"গাছে উপনন্দ নামে একজন
বৃদ্ধ গোৱালৰ **খাগী।"**
"ব্ৰজৰ **কাছত** মেলি চৰান্ত দামুৰি দুয়ো
"কাৰো বস্ত্ৰ লস্ত কাঢ়ি কৃষ্ণে বঢ়াই ঢঙ্গ"।
"জগত দুৰ্ল্লভ কৃষ্ণ-পদ ধূলা **মাখি।"**

এইদৰে আৰু এহেজাৰ এটা উদাহৰণ দিব পাৰি এইবোৰৰ পৰা এইটোৱেই প্ৰমাণিত হয়, সেই কালত অসমীয়া সাহিত্য অতি মাতব্বৰী আছিল। এটা ভৰি 'নৌকা' আৰু আনটো ভৰি 'নাও'ত দিও, এই ভাষা "দুই নাৱত দুই ভৰি" কেতিয়াও নহৈছিল; অথচ পৰাক্ৰমৰ ভয়ত দুই নাও এক স্বৰূপ হৈ মাৰ পাতি এই ভাষাক নিৰ্ভয়ে সাগৰৰ ওপৰত লৈ ফুৰাইছিল। এইদৰে 'ছাড়ি,' 'মাথি,' 'আঁখি,' 'কই,' 'খায়া-দায়া',। 'খাগী,' 'কাছত,' 'ঢঙ্গ,' আদি যি শব্দ পাইছিল, তাকে অবিলম্বে পেটত পেলাই জীৰ্ণ নিয়াইছিল। সেই সময়ৰ সাহিত্যৰ অনেক শব্দ আৰু মাত কথা এতিয়াও কামৰূপ আৰু গুৱালপাৰ অঞ্চলত ব্যৱহৃত হৈ আছে। এই সকলো কথাই যে বৰ্ত্তমান সাহিত্যত ব্যৱহৃত হব পাৰে বা লাগে আমি তেনে কথা কোৱা নাই। সেই সময়ৰ পৰা আমাৰ সাহিত্য কালৰ গতিত বহুত আগবাঢ়ি আহিছে। উদাহৰণ স্বৰূপ, "**উঠিবাক লাগি** তাই যায় কাছি পাৰি।" এই "উঠিবাক লাগি" ক্ৰমে উঠিবা লাগি উঠিব-লগি (গ লুপ্ত) বা 'উঠিবলৈ' হৈছে। এনেবিলাক বিবৰ্ত্তন সকলো উন্নত ভাষাৰ স্বভাৱ। এতিয়া সাহিত্যৰ আগবঢ়া গতি যাতে আমাৰ আৰু খৰতৰ আৰু কোবাল হয়, তাৰ বাবেহে আমাৰ বিশেষ মন-কাণ কৰা আৱশ্যক। যি আগবাঢ়িছে সি আগতে যাওক, কিন্তু পিচত যদি কিবা উপযুক্ত পাওঁ, তাকো আগুৱাই দিয়া আমাৰ কৰ্ত্তব্য। মুঠতে, এনে বিলাক শব্দ বা মাত-কথা আমাৰ গাৰে ছাঁ, তাক আমি নিলগৰ বনৰ বাঘ বুলি ভয় কৰিবৰ কাৰণ নাই: আমাৰ বুকু সদায় ডাঠ আছিল আৰু এতিয়াও থাকিব।

শ্ৰীডিম্বেশ্বৰ নেওগ।

বনুৱা সঙ্ঘ (Labour organisation)

যি মানুহে পইচা লৈ লোকৰ কাম কৰে অৰ্থাৎ নিজৰ শাৰীৰিক বা মানসিক শ্ৰম লোকক বেচে তাকে বনুৱা বোলে। এটা মিস্ত্ৰি, এটা হাজিৰা কামকৰা কাম্‌লা যেনে বনুৱা, এজন মাষ্টৰ, এজন কেৰেণীও তেনে বনুৱা। যি নিজৰ কাম কৰে মাত্ৰ, অৰ্থাৎ আনৰ চাকৰ নহয় তাক যদিও আভিধানিক অৰ্থত বনুৱা বুলিব পাৰি, তথাপি বিশেষকৈ "Labourer" শব্দ অৰ্থ বুজাবলৈ হলে এনে স্বাধীনজীৱী মানুহক 'বনুৱা' বুলিব নোৱাৰি। যি লোকৰ চাকৰি কৰে এনে মানুহক বুজাবলৈহে আমি এই প্ৰবন্ধত "বনুৱা' শব্দ ব্যৱহাৰ কৰিম।

ভাৰতবৰ্ষৰ প্ৰধান জীৱিকাৰ হৈছে খেতি; ভাৰতৰ ৩১ কোটি মানুহৰ ভিতৰত ২২ কোটিয়ে খেতি কৰি খায়। এই ২২ কোটিৰ ভিতৰত, কেৱল ৩ কোটিমান মানুহ 'বনুৱা' বা কাম্‌লা; বাকীবোৰে নিজৰ নিজৰ খেতি কৰে। এই তিনিকোটি খেতিয়ক বনুৱা গোটেইখন দেশতে সিঁচৰতি হৈ আছে। এওঁবিলাকক সঙ্ঘ বদ্ধ (organised) কৰা বৰ টান কাম। তদুপৰি তেওঁ-বিলাকৰ প্ৰায় আটাইখিনিয়েই নিৰক্ষৰ।

এইবিলাকৰ বাহিৰে আৰু একশ্ৰেণীৰ খেতিয়ক বনুৱা আছে। তেওঁবিলাক গাঁৱত নাথাকে। চাহনিবাৰী, ৰবৰতলী আৰু কাফীতলীতহে তেওঁবিলাকে কাম কৰে। এইবিলাক ঠাইত খেতিৰ উপৰি কাৰখানাৰ কামো হয়, আৰু ভাপ বা বিজুলী শক্তিৰ বলত কোনো কল চলে। য'ত ৫০ জন বা ততোধিক বনুৱাই কাম কৰে তাকে 'ফেক্টৰী' বোলে। এনে ফেক্টৰীত কাম কৰা বনুৱা-বিলাক অলপীয়া ঠাইতে হেজাৰে হেজাৰে থাকে। এওঁ-বিলাকৰ মাজত সঙ্ঘ স্থাপন কৰা উজু। বাহিৰৰ পৰা কোনো প্ৰভাৱ নোপোৱাকৈয়ো সহজতে এওঁবিলাক সঙ্ঘ বদ্ধ হয়।

খেতিৰ বাহিৰে আন ব্যৱসায়ত প্ৰায় দুইকোটি মান বনুৱাই কাম কৰে। এই বিলাকৰ ভিতৰত প্ৰায় ২ লাখমানে ফেক্টৰীত কাম কৰে; নাগ মাটিৰ খনিত প্ৰায় তিনি লাখমানে খাটে আৰু শিলৰ খনি আৰু লোন পুঙত আৰু তিনি লাখমানে কাম কৰে। এই বিলাকৰ উপৰি প্ৰায় ৪৫ লাখমান বনুৱাই আনৰ ঘৰত 'ঘৰুৱা' (domestic) স্বৰূপে কাম কৰে। গৱৰ্ণমেণ্টৰ আপিছ বিলাকত কাম কৰা 'বনুৱা' প্ৰায় ১০ লাখ। দোকান আৰু আন আন বাণিজ্যৰ আপিছত কাম কৰা মানুহ প্ৰায় ২ কোটি। এই দৰে মোটা মুটিকৈ প্ৰায় ৯ কোটি বনুৱা ভাৰতবৰ্ষত আছে। এই ৯ কোটি প্ৰাণীৰ অৱস্থা উন্নত কৰাই বনুৱা সঙ্ঘৰ উদ্দেশ্য। কল কাৰ্খানা বাঢ়ি যোৱাৰ লগে লগে বনুৱাৰ সংখ্যা ভাৰতত বাঢ়িবলৈ ধৰিছে। আগতৈ যে আৰু বাঢ়িব সেইটো ধ্ৰুৱ। আগৰ দিনত প্ৰত্যেক বনুৱাই তাৰ মুনিবৰ লগত খাটনিবেচ (wage) নিজ ইচ্ছামতে বান্ধি লব পাৰিছিল। কিন্তু এতিয়া ধৰক, এটা ডাঙৰ কাৰ্খানাত এটা মানুহে কাম বিচাৰি আহিলে অইন বনুৱাই যিমান খাটনি বেচ পায় সিও তাকে গ্ৰহণ কৰিব লাগিব। তাৰ শক্তি আৰু গুণ আনতকৈ বেছি হলেও তাক সৰহ হাজিৰা বা দৰ্মহা নিদিয়ে। তদুপৰি এই ফেক্টৰী বিলাকৰ গিৰিহঁতবিলাক বৰ প্ৰতাপী ধনী আৰু শিক্ষিত মানুহ। এনে স্থলত নিঃসহায় দুখীয়া বনুৱা এটাই তাৰ খাটনিবেচ লৈ এওঁবিলাকৰ লগত ফেৰ পাতিব নোৱাৰে। তেওঁবিলাকে ইচ্ছা কৰি যি দিয়ে এই দুখীয়া বনুৱাই তাকে বহুত বুলি গ্ৰহণ কৰিব লগাত পৰে। সেই বাবেই যদি বনুৱাবিলাকে নিজৰ অৱস্থাৰ উন্নতি কৰিব খোজে, যদি তেওঁবিলাকৰ ন্যায় প্ৰাপ্য যিমান হব লাগে সেইটো পাব খোজে তেনেহলে, তেওঁবিলাকে মুঠ বান্ধি এক মত হব লাগে। সেই দৰে মাৰ বান্ধিলে ফেক্টৰীৰ গিৰিহঁতে তেওঁবিলাকৰ দাবি উড়ুৱাই দিব নোৱাৰে। তাকে কৰিব খুজিলে তেওঁবিলাকৰ ফেক্টৰী বন্ধ হৈ যাব। বহুৎ চেৰেক আগতে এইদৰে মুঠ বান্ধি কিছুমান বাগীছাৰ কুলি আসামৰ পৰা গুচি যোৱাত চাহবাগীছাৰ গিৰিহঁতে সিহঁতৰ অন্তত কিছুমান অনুৰোধ শুনিবলৈ বাধ্য হৈছিল। ভাৰতবৰ্ষৰত বনুৱা সঙ্ঘবদ্ধ হোৱা নিয়মটো নতুন কথা, কিন্তু ইউৰোপত, বিশেষকৈ ইংলণ্ডত আজি প্ৰায় ২০০ বছৰ ধৰি বনুৱা বিলাকে সঙ্ঘবদ্ধ হৈ চলিছে। প্ৰায় এশ বছৰৰ আগেয়ে ইংলণ্ডত বনুৱাবিলাকৰ অৱস্থা ইমান বেয়া আছিল আৰু সিহঁতে ইমান খাটিব লাগিছিল যে গৰু মহৰ জীৱনো সিহঁততকৈ সুখীয়া আছিল। আন কি, সৰু সৰু লৰা ছোৱালীবোৰে কাৰ্খানাত কাম কৰি ইমান কষ্ট ভুগিছিল যে সেই কথালৈ চালে এশ বছৰৰ আগেয়ে ইংৰাজ জাতিটো অতি অসভ্য আৰু পশুতুল্য আছিল বুলিব লগাত পৰে। ১৮৩১ চনত এটা তদন্ত কমিটি (Select commitiee on factory childrens Labour) বহিছিল। তাত দিয়া সাক্ষ্যৰ পৰা জানি যে সৰু সৰু লৰাবিলাক ৰাতিপুৱা ৫ বজাৰ পৰা ৰাতি ৮ বজালৈকে ফেক্টৰীত কাম কৰিব লাগে। কেৱল মাজতে ১২ বজাত আধাঘণ্টা কাল জিৰণি পাইছিল। বনুৱাবিলাকৰ অৱস্থা ভাল কৰিবলৈ কোনোৱে পাৰ্লিয়ামেণ্টত প্ৰস্তাৱ দাঙি-ধৰিলেও কেউফালৰ পৰা ঘোৰ আপত্তি হৈছিল। ১৮১১ চনত এই বিষয়ে তদন্ত কৰিবলৈ বহা পাৰ্লিয়ামেণ্টৰ (Select commitee) এ ৰিপৰ্ট কৰিলে "No interference of the legislature with freedom of trade (,ie, of contract between employers and emplyee) or with the liberty of every individual etc etc can take place without violating general principles of first importance etc." বহুতৰ ধাৰণা আছিল—কোনো কাৰবাৰ উন্নত হবলৈ হলে বনুৱা সস্তা হব লাগিব। সেইদেখি বনুৱাবিলাকৰ হাজিৰা বা দৰ্মহা বেছি কৰাটো জাতীয় স্বাৰ্থৰ বিৰোধী বুলি ধৰিছিল; তেহেঁতে বনুৱাই খাবলৈ নেপাই বা আধা-পেটীকৈ খাই মৰি যাওক তাত সমাজৰ খতি নাই বনুৱা-বিলাক সমাজৰ এটা অঙ্গ নহয়েই। এনেকুৱা ভাবৰ প্ৰাধান্য এতিয়া আমাৰ মাজত আছে। কিন্তু সঙ্ঘবদ্ধ হোৱাৰ পৰা ইংৰাজী বনুৱাৰ অৱস্থা ক্ৰমে ভাললৈ পৰিবৰ্ত্তন হল আৰু এতিয়া এই বনুৱা দলেই ইংলণ্ডৰ শাসন কাৰ্য্য চলাইছে। ইমান আচৰিত পৰিবৰ্ত্তন কেনেকৈ হল? ইয়াৰ মূলত কেৱল "বনুৱা সঙ্ঘ"। আগেয়ে ইংলণ্ডত Com bination act নামৰ এটা আইন আছিল। সেই আইনৰ বলত বনুৱবিলাকে গোট খাবলৈ চেষ্টা কৰিলেই সিহঁতক দ্বীপান্তৰ কৰিব পাৰিছিল। কিন্তু অনেক আন্দোলনৰ ফলত–১৮২৪ চনত এই আইন ৰদ কৰা হল। তাৰ পাচৰ পৰা ফেক্টৰী বিলাকত মাজে মাজে ধৰ্ম্মঘট (বনুৱাই কাম নকৰা) হবলৈ ধৰিলে। পাচত ওৱেণ নামৰ এজন দেশনেতাই ১৮৩৫ চনত 'গ্ৰেণ্ড নেশ্যনেল ট্ৰেড্‌ ইউনিয়ন' নামেৰে এক সঙ্ঘ স্থাপন কৰিলে। সকলো ব্যৱসায় আৰু বাণিজ্যৰ বনুৱাবিলাক এই ইউনিয়নৰ মেম্বৰ হৈছিল। ইয়াৰ সভ্যৰ সংখ্যা ৫লাখ আছিল। তেতিয়াৰ পৰা ধৰ্ম্মঘট ঘনে ঘনে হবলৈ ধৰিলে কিন্তু পাচত দেখা গল, সকলো ব্যৱসায়ৰ মানুহ একেলগ হোৱাতকৈ বেলেগ বেলেগ ব্যৱসায়ৰ বনুৱা বেলেগে ২ সঙ্ঘবদ্ধ হলে বেছি কাম দিয়ে। এই সঙ্ঘবিলাকৰ যিবিলাক কাৰ্য্য-নিৰ্ব্বাহক সভ্য, তেওঁবিলাকে দৰ্মহা লৈ মনপুটি কাম কৰিছিল। ধৰ্ম্মঘটৰ সময়ত বনুৱাবিলাকক আৰ্থিক সহায় কৰিবলৈ বুলি প্ৰত্যেক সঙ্ঘৰ একোটা পুঁজি আছিল। পোনতে এই সঙ্ঘত যোগ দিয়া বনুৱাবিলাকক গৱৰ্ণমেণ্টে অনেক সময়ত কাৰাবদ্ধ কৰিছিল। কিন্তু তাৰ দ্বাৰা বনুৱাবিলাক বিচলিত নহল। অসংখ্য ধৰ্ম্মঘট হোৱাৰ পাচত (মাজে সময়ে জোৰ জুলুম যে নহৈছিল এনেও নহয়) ১৯০৬ চনত "ট্ৰেড্‌চ্‌ ডিচ্‌পিউট" (Trades Dispute act) নামৰ আইন পাৰ্লিয়ামেণ্টত 'পাছ' হল। এই আইনৰ গুণে ফেক্টৰীত কাম কৰিবলৈ মুখেৰে নিষেধ কৰাটো কোনো দোষৰ কাম নোহোৱা হল। সঙ্ঘ বদ্ধ হোৱাৰ পৰা বনুৱা বিলাকৰ দিনটোত কাম কৰাৰ কাল ৮ ঘণ্টালৈ নামিল। আগেয়ে পুৱাৰ পৰা গধুলিলৈকে ১০। ১২ ঘণ্টা কাল কাম কৰিব লগাত পৰিছিল। বনুৱা বিলাকৰ এই সঙ্ঘ বদ্ধ আন্দোলনৰ উপৰিও কিছুমান বাহিৰা আন্দোলনে তেওঁবিলাকক সহায় কৰিলে। সেইবিলাক হৈছে Anti Corn Law Leauge আৰু Refom Bill. আৰু ক'অপৰেটিভ ষ্টেক স্থাপন

আৰু সৰ্ব্বজানিক শিক্ষা। তদুপৰি 'গিল্ড' Guild নামেৰে তাত কিছুমান সমিতি স্থাপন কৰা হৈছে। কিছুমান বনুৱা গোট খাই টকা তুলি মহাজনৰ সহায় নোলোৱাকৈ যৌথ কাৰবাৰ কৰে, যেনে—ঠিকা লোৱা, বা বেংকেৰা বস্ত্ৰ তৈয়াৰ কৰা। বনুৱা মিষ্ট্ৰি আৰু ৰাজমিষ্ট্ৰি গোটখাই ঘৰ সজা ঠিকা লয়। মাজতে অইন ঠিকাদাৰে লাভ খাব নোৱাৰে। ইত্যাদি ৰকমে এই গিল্ডবোৰে বহুত কাৰবাৰ কৰি বনুৱাৰ উন্নতি সাধিছে।

আমাৰ ভাৰতবৰ্ষত বনুৱা কিন্তু সঙ্ঘবদ্ধ হোৱা সমূলি নতুন কথা। এতিয়া ভাৰতত প্ৰায় এশ ধনমান বনুৱা সঙ্ঘ আছে। সেইবিলাকত ভৰ্ত্তি হোৱা সভ্যৰ সংখ্যা প্ৰায় তিনিলাখ। এই সঙ্ঘবিলাক কলিকতা বোম্বাই, আহ্মদাবাদ আৰু মাদ্ৰাজতেহে সৰহ। সৰহ ভাগ সভ্য ৰেলওৱাই আৰু ডাকঘৰীয়া বনুৱা। ইহঁতৰ অৱস্থা টনকিয়াল নহয়। কাম নকৰোঁ বুলি ধৰ্ম্মঘট কৰিলে ৩।৪ মাহতে খাবলৈ নেপাই আকৌ কামত ধৰিব লগাত পৰে। এইদৰে হলে দৰ্ম্মহা বা খাটনি বেচৰ বৃদ্ধি হব নোৱাৰে। অন্ততঃ ৮।১০ মাহ কাম নকৰি গপ মাৰি বহি থাকিব পৰা হব লাগে। তালৈকে পুঁজি শকত হব লাগে। এতেকে এওঁবিলাকৰ মাজত কো-অপৰেটিভ্ বেঙ্ক আৰু কো-অপৰেটিভ ভঁৰাল স্থাপন হব লাগে। তদুপৰি, বনুৱাবিলাকে যাতে দূৰত থাকিও ভাব সলনাসলনি কৰিব পাৰে তাৰ নিমিত্তে তেওঁবিলাকৰ মাজত তল খাপৰ লিখা-পঢ়া বিস্তাৰ হব লাগে। এই লিখা-পঢ়া শিকিবলৈ পঢ়াশালী স্থাপন হলে ভাল। কিন্তু ইচ্ছা কৰিলে বনুৱাবিলাকে আহৰি সময়ত নিজেই চেষ্টা কৰি লিখা-পঢ়া শিকিব পাৰে। সেই চেষ্টাত সহায় স্বৰূপে ফেক্টৰীবিলাকৰ ওচৰত সন্ধ্যা-পাঠ (night school) ৰ ব্যৱস্থা কৰি লব পাৰে। কিন্তু লিখা-পঢ়া নেজানিলেও যে আমাৰ বনুৱাবিলাকৰ বিবেচনা শক্তি নাই এনে নহয়। শিক্ষিত লোকৰ দ্বাৰা পৰিচালিত হলে তেওঁবিলাকে সকলো আন্দোলনতে যোগ দিব পাৰিব। কিন্তু আমাৰ শিক্ষিত সমাজে বনুৱাবিলাকক আপোন মানুহ বুলি নেভাবে, পৰ বিবেচনা কৰে। সেই বাবেই আমাৰ মাজত কোনো ঐক্যভাব নাই। কিন্তু বনুৱা হজুৱা মানুহক বাদ দি আমি কোনো আন্দোলনতে কৃতকাৰ্য্য হব নোৱাৰোঁ, সেইটো ঠিক।

বনুৱাবিলাকৰ উন্নতিৰ বাটত আৰু এটা আহুকলীয়া কথা হৈছে যে তেওঁবিলাকৰ ভোট্-স্বত্ব (franchise) নাই। ইংলণ্ডত প্ৰথম, দ্বিতীয় আৰু তৃতীয় ৰিফৰ্ম বিলৰ (Reform Bill) দ্বাৰাই ভোট দিব পৰা মানুহৰ সংখ্যা ক্ৰমে বৃদ্ধি হল। ১৮৮৪।৮৫ চনত গ্লেডষ্টোন চাহাবে তৃতীয় ৰিফৰ্ম বিল পাছ কৰি ইংলণ্ডৰ সকলো খেতিয়ক মানুহকে ভোট্-স্বত্ব দিলে। ১৯১৮ চনত সেই দেশৰ তিৰুতাবিলাকে ভোট্-স্বত্ব পালে। আমাৰ দেশতো বয়সপ্ৰাপ্ত সকলো মতা মানুহে ভোট্-স্বত্ব পালেহে দেশৰ আৰ্থিক আৰু ৰাজনৈতিক উন্নতি হব পাৰিব। তেতিয়াহে সাধাৰণ শ্ৰেণীৰ মানুহে, বনুৱা হজুৱা সকলোৱে যোগ দি শিক্ষিত দেশনেতাৰ পাচে পাচে যাব পাৰিব আৰু শিক্ষিতবিলাকেও বনুৱাৰ অৱস্থালৈ কাণ কৰিবলৈ বাধ্য হব। ইতি,—

"সৃষ্টিতত্ত্ব।"

"সৃষ্টি সম্বন্ধে অনেক প্ৰকাৰৰ কথা আছে; তাক আলোচনা কৰিবৰ আমাৰ সাধ্য নাই। তথাপি বেদবাদী সকলৰ মতকেই আগধৰি লিখা হল। আদিতে একো নাছিল, আছিল কেৱল নিত্য, সত্য, আনন্দ স্বৰূপ, ব্ৰহ্ম বা পৰম পুৰুষ। এই জগত অন্ধকাৰত আবৃত আছিল। সেই ব্ৰহ্ম বা পুৰুষেই সৃষ্টিৰ অধীশ্বৰ। সৃষ্টি-

কৰ্ত্তাৰ মনত কাম্য উদয় হল, অৰ্থাৎ যি তুচ্ছৰ দ্বাৰা আবৃত আছিল তেঁও তপঃ প্ৰভাৱত পৰিপুষ্ট হল। মনৰ প্ৰথম বীজ কাম। সেই কাম সকলোতকৈ আগধৰি উৎপন্ন হল। "কামস্তৎ সমবৰ্ত্ততাগ্ৰে" কামৰ পৰাই এই বিশ্বৰ সৃষ্টি আৰু বিকাশ। নিজৰ মহান্ ৰূপত তেওঁ তুষ্ট আৰু নিমগ্ন থাকিব নোৱাৰিলে। একত ভোগ সম্ভৱ নহয়: এই বাবে তেওঁ নিজকে বহু কৰিবলৈ ইচ্ছা কৰিলে, "একোঽহং বহুস্যামঃ" এক মই বহু হ'ম। কিন্তু যি এক তেওঁ দুই হ'ল (আত্মানমকৰোৎ দ্বিধা)। ক্ৰমশঃ দুইৰ পৰা বহু হ'ল। তেওঁ, গ্ৰহ, নক্ষত্ৰ, দেৱতা-সকল, দহ দিক, আকাশাদি, পঞ্চভূত আৰু, সত্ত্ব, ৰজ, তম, সৃষ্টি কৰিলে। তাৰ পিচত উদ্ভিদাদি জীৱ-জন্তু সৃজন কৰিলে। অৱশেষত মানুহ চৰ্জন্ কৰিলে। এয়ে হল বেদবাদী সকলৰ মত। তাৰ পিচত পঞ্চম বেদ, স্বৰূপ, মহাভাৰতৰ মতে পৰম পুৰুষ পৰমেশ্বৰে, প্ৰথমে প্ৰজাপতিক সৃজন্ কৰে। সেই প্ৰজাপতি ব্ৰহ্মাই, নিখিল বিশ্ব সংসাৰ সৃজন কৰি বিশ্বস্ৰষ্টা নাম পায়। প্ৰজাপতিয়ে প্ৰথমতে জল সৃজন কৰে। জলৰ অন্য নাম নাৰং অৰ্থাৎ নৰৰ জীৱন স্বৰূপ; "সৃষ্টি কালত সেই "নাৰ, বিষ্ণুৰ (১) আশ্ৰয় হৈছিল। সেইবাবে বিষ্ণুক "নাৰায়ণ" (২) বোলে। এই জলত বীজ পৰাত এটি হিৰণ্য বৰ্ণ ডিম্ব উৎপন্ন হয়। সেই ডিম্বৰ পৰাই বিধতা ওপজে। তেওঁ ওলোৱা সময়ত ডিম্বটি ফাটি দুভাগ হয়। "এভাগ স্বৰ্গ আৰু আন ভাগ, পৃথিবী নামে অভিহিত হল। স্বৰ্গ আৰু পৃথিবীৰ ভিতৰত, যি শূন্যময়, ঠাই থাকিল, সি আকাশ নামে অভিহিত হল।

এই প্ৰকাৰেই হিৰণ্যগৰ্ভ বিধতাই বিশ্ব ব্ৰহ্মাণ্ড, সৃজন কৰিলে। এয়ে মহাভাৰতৰ লিখিত মত—। "সৃষ্টিতত্ত্ব সম্বন্ধে পৌৰাণিক সকলৰ মতে সনাতন বিষ্ণুৱেই "এই বিশাল ব্ৰহ্মাণ্ডৰ সৃজন, পালন, আৰু সংহাৰণ কৰোঁতা। তেওঁ সকলো ভূততে পৰমাত্মাৰূপে বিৰাজ কৰিছে। তেওঁ অক্ষয় অব্যয়, নিত্য, পৰম ব্ৰহ্ম। সৃষ্টি, স্থিতি, প্ৰলয়,' পৰমব্ৰহ্ম বা পৰমপুৰুষৰ নিত্য, সিদ্ধ কাৰ্য্য। প্ৰথমতে পৰমপুৰুষৰ পৰা, এক তেজোময় মূৰ্ত্তিৰ প্ৰকাশ হ'ল, সেই মূৰ্ত্তিয়েই "সগুণ" ব্ৰহ্ম। সেই সগুণ ব্ৰহ্মৰ তিনি মূৰ্ত্তি।

"পৰম পুৰুষ;

পুৰুষ; | প্ৰকৃতি;

"ব্ৰহ্মা," "বিষ্ণু" "ৰুদ্ৰ"

সগুণব্ৰহ্ম;

পৰমা প্ৰকৃতি:

'ব্ৰহ্মা' "বিষ্ণু;" "মহেশ্বৰ;'

(ৰজোগুণ) (সত্ত্বগুণ) (তমোগুণ;)

সেই নিৰূপাধি বিষ্ণু: পৰম পুৰুষৰ প্ৰকৃতি আৰু পুৰুষৰ বিচিনা কাল নামে, (৩) আন এটি ৰূপ আছে। "প্ৰকৃতি আৰু পুৰুষৰ কালৰ লগত, সৃষ্টি সৃজন অৱস্থাত

---

(১) "বিষ্ণু" শব্দৰ ব্যুৎপত্তিঃ—যি গোটেই বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ড বিয়পি আছে, আৰু যাৰ মহান্ শক্তিৰ বলত বিশ্বজগত বৰ্ত্তমান, নতুন বি হবাৰৰ পৰা, ভক্তসকলক মায়াৰ জালৰ পৰা বিমুক্ত কৰি পৰিত্ৰাণ কৰে আৰু যি সৰ্ব্বভূততে বিৰাজ মান তেওঁ "বিষ্ণু"।

"যস্মাদ্বিষ্ট মিদং সৰ্ব্ব তস্য শক্ত্যা মহাত্মনঃ।
তস্মাৎ সোবোচ্যতে "বিষ্ণু" বিশধাতু প্ৰবেশনাৎ ?॥

"বিষ্ণুপুৰাণ।"

(২) "আপোনাৰা ইতি পোক্তা, পোবৈ নৰ সূনবঃ: অয়নং তস্য পূৰ্ব্বঃ তেন নাৰায়ণঃ স্মৃতঃ॥

"নাৰ—"জল" অয়ন—আশ্ৰয়, ইতি নাৰায়ণ।

"লিখক"

(৩) "সত্ত্ব, ৰজ, তম; এই ত্ৰিগুণৰ ক্ষোভজনক, অৰ্থাৎ যিহৰ দ্বাৰা অব্যক্ত প্ৰকৃতিৰ সাম্যাৱস্থা ভঙ্গ হৈ মহত্তাদি পৰিণাম আৰম্ভ হয়, তেওঁৱেই নাম "কাল"। যি নিখিল পৰিবৰ্ত্তনৰ আশ্ৰয়, আৰু হননকাৰী তেওঁৱেই কাল। সৰ্ব্বপ্ৰকাৰ পৰিবৰ্ত্তনৰ মূল কাল"। "লিখক":—

যোগ হয়, আৰু প্ৰলয় কালত বিয়োগ হয়। সৃষ্টি, স্থিতি আৰু প্ৰলয় প্ৰবাহৰ আদি বা অন্ত নাই। সত্ব; ৰজ, তম, এই ত্ৰিগুণৰ সাম্য অৱস্থা, মহা প্ৰলয়ত প্ৰকৃতি আৰু পুৰুষৰ পৃথক্ পৃথক্ অৱস্থাত থাকে। যেতিয়া সৃষ্টিৰ সময় হয়, পৰমব্ৰহ্মই ইচ্ছানুসাৰে জগতৰ উপাদান, কাৰণ স্বৰূপ, প্ৰকৃতিত, আৰু নিমিত্ত কাৰণ স্বৰূপ পুৰুষত অনুপ্ৰৱিষ্ট হৈ, সৃষ্টিৰ উন্মেষ কৰে। "প্ৰথমে সাত্ত্বিক, ৰাজস, তামস, এই তিনি প্ৰকাৰ" মহত্তত্ত্ব উৎপন্ন হয়। তাৰ পৰা যথানুক্ৰমে বৈকাৰিক, তৈজস আৰু ভূতাদি—এই ত্ৰিবিধ অহঙ্কাৰ উৎপন্ন হয়। সাত্ত্বিক অহঙ্কাৰৰ পৰা মন, বুদ্ধি, চিত, অহঙ্কাৰ—এই চাৰি বিধ বৃত্ত্যাত্মক, অন্তঃকৰণ, আৰু ইন্দ্ৰিয়াধিষ্ঠাতা দেৱতাৰ উৎপত্তি হয়। তৈজস বা ৰাজস অহঙ্কাৰৰ পৰা পঞ্চ কৰ্ম্মেন্দ্ৰিয় আৰু পঞ্চ জ্ঞানেন্দ্ৰিয় উৎপন্ন হয়। ভূতাদি বা তামস অহঙ্কাৰৰ, পঞ্চতন্মাত্ৰ ইত্যাদি উৎপন্ন হয়। "এই অনুক্ৰমেই সৃষ্টিৰ সৃজন হয়। "আমাৰ ধৰ্ম্মগুৰু, মহাপুৰুষ শ্ৰীশ্ৰীশঙ্কৰ দেৱ কৃত "অনাদি পাতন" ভাগৱতৰ মতে, চাবলৈ গলে দেখিবলৈ পোৱা যায় যে ঈশ্বৰৰ বিশাল সুমহান সৃষ্টিৰ তত্ত্বানুসন্ধান সামান্য কথা নহয়; মানৱৰ পক্ষে ই সাধ্যাতীত। তেওঁ অনন্ত তেওঁৰ মহিমা অনন্ত, আৰু তেওঁৰ প্ৰভাৱ অনন্ত।

"যাৰ কটাক্ষতে হোৱে সৃষ্টি স্থিতি লয়।" এই সৃষ্টি কত বাৰ হৈছে আৰু কতবাৰ গৈছে, তাৰ অন্ত নাই। প্ৰথমত জল, পৰিপূৰ্ণ হৈ গোটেই ব্ৰহ্মাণ্ড বুড়াই দিলে। পঞ্চ ভূত পঞ্চ মহা ভূতত বিলীন হল। পৃথিৱী জলত জল অগ্নিত, অগ্নি বায়ুত, বায়ু আকাশত, আকাশ অহঙ্কাৰত, অহঙ্কাৰ, মহত্তত্ত্বত, মহত্তত্ত্ব প্ৰকৃতিত, প্ৰকৃতি মহাপ্ৰকৃতিত, মাহাপ্ৰকৃতি মহাপুৰুষত ক্ৰমে লীন হ'ল। একমাত্ৰ মহাপুৰুষ বা পৰমপুৰুষৰ বাহিৰে একো নাছিলে।

"নাথাকিল আন একো পুৰুষত ভিন্ন।
জগতৰ জীৱ উদৰত দিয়া বাস।
কেৱল ঈশ্বৰ কৃষ্ণ কৰন্ত প্ৰকাশ॥ "অনাদিপাতন"

"জ্ঞানময়; আনন্দ ৰসত নিমগ্ন হৈ অনেক হাজাৰ বছৰ যোগ নিদ্ৰাত সেই পৰম পুৰুষ ভগৱন্ত তন্ময় হৈ ৰল।

"দুনাই ঈশ্বৰৰ সৃষ্টিক ইচ্ছা ভৈল॥
একেশ্বৰে আছো মই আদি নিৰঞ্জন।
সৃষ্টি নাহি আমাক যে নকৰে শোভন॥ অঃ;

"এইভাৱ কৰাতেই ঈশ্বৰৰ পৰা মহাপ্ৰকৃতি বাৰ হ'ল। সেই মহাপ্ৰকৃতিক "মায়াজগত নিৰ্ম্মাণ কৰিবলৈ পৰম পুৰুষে আদেশ কৰিলে।

"প্ৰকৃতিত হন্তে ভৈলা মহত্ত্ব উৎপত্তি॥
মহত্ত্বৰ তিনি পুত্ৰ ভৈল অনুপাম।
শুনিয়ো তিনিৰ কহো যাৰ যিবা নাম॥
তিনিগুণে তিনিতত্ত্ব ভৈল অৱতাৰ।
তামসিক ৰাজস সাত্ত্বিক অহঙ্কাৰ॥

অৰ্থাৎ "তামস অহঙ্কাৰ, ৰাজস অহঙ্কাৰ, আৰু সাত্ত্বিক অহঙ্কাৰ। তামস অহঙ্কাৰৰ পৰা, পঞ্চ তন্মাত্ৰ আৰু পঞ্চভূত উৎপন্ন। ৰাজস, অহঙ্কাৰৰ পৰা দশ ইন্দ্ৰিয় সকল উৎপন্ন। সাত্ত্বিক অহঙ্কাৰৰ পৰা, অধিষ্ঠাতা দেৱগন দেৱতাৰ জাত হল। তাৰ পিচত তত্ত্ব সকলে স্তুতি কৰাত ঈশ্বৰে জীৱাত্মাৰূপে, সকলোতে প্ৰৱেশ কৰি "ছৌবিশ মহাতত্ত্বৰ পৰাই শতাধিক ভাগে, বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ড নিৰ্ম্মাণ কৰিলে। তাৰ পিচত প্ৰকৃতিয়ে চৈধ্য ভুৱন নিৰ্ম্মাণ কৰে। এই চৈধ্য ভুৱনৰ ভিতৰত, স্বৰ্গ, মৰ্ত্ত্য পতাল, তিনি ভাগে বিভক্ত।

চৈধ্যয় ভুৱনে যাৰ নপাৱন্ত অন্ত।
এহিসে কাৰণে তাক বোলন্ত অনন্ত॥

"পৰিদৃশ্যমান জগতৰ মূলত অনন্ত; এয়েই জগতক ধাৰণ কৰিছে। এইদৰে বিশ্বজগত নিৰ্ম্মাণ হ'ল যদিও:—

'নকৰে প্ৰকাশ কিছু যেন শূন্য স্থান॥
হেন দেখি চিন্তিলন্ত ঈশ্বৰে আপোনে।
ভৈলা তাৱক্ষণে তিনিমূৰ্ত্তি তিনি গুণে॥

'তমোগুণত ৰুদ্ৰ, ৰজোগুণত ব্ৰহ্মা, আৰু সত্বগুণত বিষ্ণু; তিনিদেৱ "প্ৰকট" হৈ কৃতাঞ্জলি কৰি ৰল। তেতিয়া ঈশ্বৰে বাক্য কৰিলে:—

"হে ব্ৰহ্মা, হে বিষ্ণু, হে ত্ৰিপুৰাৰি।
আজি ধৰি তিনিকো পাতিলো অধিকাৰী॥

জগতৰ ঈশ্বৰ তিনিৰো থৈলো নাম।
সৃষ্টি, স্থিতি, প্ৰলয় তিনিৰো তিনি কাম॥

ব্ৰহ্মাৰ কৰ্ম্ম সৃজন, বিষ্ণুৰ কৰ্ম্ম পালন, ৰুদ্ৰৰ কৰ্ম্ম সংহাৰণ। এই আজ্ঞানুসাৰে আদিৰপৰা, অনাদি কাল পৰ্য্যন্ত চলিছে, চলাইছে আৰু চলি থাকিব। কিন্তু এই সৃষ্টি সম্পৰ্কে আদি আৰু অন্ত এক। সৃষ্টিৰ মূল বিচাৰিবলৈ গৈ অনেক মতৰ দ্বৈধতা দেখিবলৈ পোৱা যায়। কোনোৱে কয় মূল দুই, কোনোৱে কয় মূল তিনি, কোনোৱে কয় বহু। এনে প্ৰকাৰৰ অনেক বোৰ মতভেদ আছে।

"বেদান্ত আৰু সাংখ্যৰ মতে, দুই নহলে সৃষ্টি নহয়, মূল দুই। গণিতৰ মতে ই সকল দিগ্‌গজ পণ্ডিত হয়, কিন্তু মূলত ভুল। যদি তেওঁবিলাকক শোধা যায়, তিনি আৰু দুইৰ মূলত কি? তেতিয়া তেওঁবিলাকৰ মুখৰ স্ফূৰ্ত্তি উঠিব। শ বোলা হেজাৰ বোলা, দহ বোলা, বা কুৰি বোলা, যি যেনেকৈ বোলা লাগে, এক বাদ দিবৰ কাৰো সাধ্য নাই। এক বাদ দিলে সকলোৰেই 'অস্তিত্ব' হেৰাব। আৰু মূলেই নিৰ্ম্মূল হব। লক্ষ বা কোটি বা অনন্ত বোলা সকলোৰেই মূলত এক; এক সকলোতে মজ্জিত আছে, এক সকলোৰে মূলত বৰ্ত্তমান। কিন্তু একৰ মূলত কোনো নাই। একৰ বিকাশ অনন্ত হেজাৰক ভাগ কৰা একত গৈ পৰিবগৈ; কিন্তু একক অনন্ত ভাগ কৰা, একহে অৱশিষ্ট বাকী থাকিব; কেতিয়াও শূন্য নহব। শত শূন্য যোগ দিলেও এক নহ'ব। কিন্তু শূন্যবাদীসকলৰ শূন্যৰ পৰা জগৎ আবিৰ্ভাৱ কল্পনা, ভুলৰ বাহিৰে আৰু কি বুলিব পাৰি। বেদান্তৰ দ্বৈত কল্পনা—ব্ৰহ্ম আৰু মায়া, সাংখ্যৰ দ্বৈত কল্পনা—প্ৰকৃতি আৰু পুৰুষ ভ্ৰম। একৰ বিকাশ দুই; সেইহে অমূল বেদে মূল বাহিৰ কৰিলে। "একমেবা দ্বিতীয়ম্" কিন্তু সৃষ্টিৰ মূলত যে এক ই নিশ্চয়। 'বিশ্ব অনন্ত ব্যোমৰ যদি অন্ত, কল্পনা কৰিব পাৰোঁ, তেন্তে অনন্ত বিশ্বৰো অন্ত কল্পনা কৰা নতুবা নকৰিবা। এনে কোনো সৃষ্টি নাই, যাৰ আদি আছে। এনে কোনো প্ৰলয় নাই, যাৰ পিচত আৰু সৃষ্টি নাই। এনে কোনো মহা প্ৰলয় নাই অনন্ত বিশ্বক ধ্বংশ কৰে। মহা প্ৰলয়ত কোনো কোনো বিশ্ব, বিশ্ববীজত লীন যায়। সৰ্ব্বধ্বংশৰূপ মহা প্ৰলয় কেতিয়াও হোৱাও নাই আৰু নহয়ো। কালৰ যদি আদি কল্পনা কৰিব পাৰা, তেন্তে সৃষ্টিৰো আদি কল্পনা কৰা আৰু কালৰ যদি আদি কল্পনা কৰিব নোৱাৰা তেন্তে সৃষ্টিৰো আদি কল্পনা নকৰিবা। কালৰ আদি অন্ত যি আৰু সৃষ্টিৰো আদি অন্ত সেয়ে। বিশ্ব অনাদি কালৰ পৰা এবাৰ ব্যক্ত এবাৰ অব্যক্ত; এই ৰূপে আবৰ্ত্তিত হৈছে, আৰু হ'বও অনন্ত কালৰ নিমিত্তে। আমি যেনেকৈ আমাৰ সামান্য পৰিশ্ৰমৰ পাচত, সামান্য জিৰণি লওঁ, বিশ্বয়ো মহা পৰিশ্ৰমৰ পাচত মহা জিৰণি লভে। আমি যেনেকৈ এই দৰে চলিব লাগিছোঁ, অনন্ত কালৰ পৰা, বিশ্বয়ো সেই অনন্ত কাল চলি আহিছে, চলিও থাকিব অনন্ত কাললৈ। এয়েই প্ৰলয়। আমি যেনেকৈ নিদ্ৰা যাওঁ আৰু নিদ্ৰাৰ অন্তত সাৰ পাওঁ। সেইদৰে বিশ্বও নিদ্ৰা যায় আৰু সুষুপ্তি ভঙ্গাত সাৰ পায়। আমাৰ সৰু নিশা গ্ৰীষ্ম কালৰ ৰাতি, ডাঙৰ নিশা শীত কালৰ ৰাতি। "বিশ্বৰো সেইদৰে মন্বন্তৰ প্ৰলয়, দিবা প্ৰলয়, সৰু নিশা; মহা প্ৰলয় মহা নিশা। "মন্বন্তৰ প্ৰলয়ত "মহলোক, জনলোক, তপলোক; সত্যলোকৰ বাহিৰে, (মন্বন্তৰ প্ৰলয়ত) তাৰত সংসাৰে প্ৰলয় শয্যাত শয়ন কৰে। "সত্য, ত্ৰেতা দ্বাপৰ, কলি, এসত্তৰ বাৰ পাৰ হ'লে, একমন্বন্তৰ হয়। এনে প্ৰকাৰ ৰাতি বিশ্বৰ ক্ষুদ্ৰৰাতি; এই প্ৰকাৰেই চতুৰ্দ্দশ মনুৰ অৱসানত ব্ৰহ্মাৰ এদিন যায়। ব্ৰহ্মাৰ ৰাতিও এই দৰেই। বিশ্বৰো দিবা ৰাতি সেই অনুৰূপ। বিশ্বৰ মহাৰাতি মহা প্ৰলয়; এয়ে বিশ্বৰ ডাঙৰ নিশা। "মহা প্ৰলয়ত ব্ৰহ্মাৰ পৰা কীট পৰ্য্যন্ত, একো নাথাকে। "৮০০০৬৪০০০০০০"আঠ পদ্ম চৌষষ্টি কোটি সম্বৎসৰত ব্ৰহ্মাৰ অহোৰাত্ৰ, এনেকুৱা এশ বছৰ ব্ৰহ্মাৰ পৰমায়ু।"

শ্ৰী উৎসৱানন্দ গোস্বামী।

কাঁহুদী আৰু থাৰলি।

সাহিত্য পত্ৰিকাই কৈছে "অশ্মি শব্দৰপৰা অচম বা অসম শব্দ ভাষা পৰিবৰ্ত্তন হোৱাৰ ৰীতিমতে হব নোৱাৰে, অশ্ম শব্দৰ পৰা হব পাৰে"।

প্ৰাচীন কালত এই দেশৰ নাম আচলতে অশ্মহে আছিল ; অশ্মি মানুহৰ মুখত পৰি বিকৃত হোৱা ৰূপহে। অশ্ম শব্দৰ পৰা যদি অসম হব পাৰে, তেন্তে পত্ৰিকাই আমাৰ কথাৰেহে পোষকতা কৰিলে। "আহোম" শব্দৰ "অনুপান" আমাৰ "বৰিত" নাথাকিব পাৰে, কিন্তু অশ্ম দেশৰ পৰা অসম দেশ, আৰু অসম দেশৰ মালিক আৰু অসমত প্ৰবল প্ৰতাপেৰে বসতি কৰোঁতা বৰ্ম্মা আৰু তেওঁৰ জাতৰ মানুহে অসম আৰু তাৰ পৰা অহম বা আহোম নাম পোৱাত আমি "অনুপানৰ" অভাৱ দেখা নাই। কোনো এখন দেশত পৰাক্ৰমী হৈ বসতি কৰোঁতা জাতিৰ মানুহে কাল ক্ৰমত সেই দেশৰ নাম পোৱাটো বুৰঞ্জীত অঘটন ঘটা কাৰ্য্য নহয়। পত্ৰিকাই অলপ ভাবি চালেই তেনেকুৱা উদাহৰণ বিচাৰি পাব। আহোম টাই বা শ্যান বা শ্যাম মানুহ, আমাৰ দেশলৈ তেওঁ-লোক অহাৰ আগেয়ে যে তেওঁলোকৰ নাম আহোম বা অহম বা অসম বা অসমীয়া আছিল, সেই কথা আমি আজিলৈকে জনা কোনো বুৰঞ্জীৰ পাতত দেখিবলৈ বা জানিবলৈ পোৱা নাই। যদি পত্ৰিকাই পাইছে, বা দেখিছে, তেন্তে আমাৰ মত সলাই মিছাটো এৰি সঁচাটো ধৰিবলৈ আমাৰ কোনো আপত্তি নাই। (ক)

"বঙালী ভাষা"। আজি কালি আমাৰ অসমীয়া লেখকৰ সৰহ ভাগক কাকতে পত্ৰই "বঙালী ভাষা" লেখা দেখো। এইটো যে ভুল তেওঁলোকৰ মনত নেপে-লায়। (খ) "বঙলা ভাষা" হে শুদ্ধ। কাৰণটো কি, তেওঁলোকে ভাবিলেই পাব। "আমালোক" শব্দটোও কোনো কোনোৱে ব্যৱহাৰ কৰা দেখিছোঁ। "আমালোক" অশুধ, তাৰ ঠাইত 'আমি" হে শুধ, এইটো আমি লৰা-কালৰ পৰা জনা কথা।

অসমীয়া ডেকা লেখকে বঙলা idiom তেওঁলোকৰ ৰচনাত ব্যৱহাৰ কৰা দেখি দেখি আজি কালি আমাৰ চকু বিথাল। সেইবোৰ আঙুলিয়াই দিলে, কিজানি, আমাৰ ওপৰত তেওঁলোকৰ খঙেই উঠিব। বয়সৰ লগে লগে আজি কালি আমাৰ গাৰ তেজ চেচা হৈ আহিল, হাই-উৰুমি আৰু খঙৰ মেলত পৰাপক্ষত সোমাবৰ মন সমুলি নাই। তাৰ উপৰি আমি নিজেই ভুলৰ বৰ টোপোলা। তথাপি এই খিনিতে দুটা এটা উলুকিয়াও—

"বেজাৰ স্ফুৰ্ত্তি" "হতভম্ব হৈ" ; "হামাগুৰি দি" ; "তেওঁৰ কথা বজায় থাকিল" ; "এখন মটৰ ভৰা কৰি" ; ইত্যাদি। (গ)

শ্ৰীলক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা।

বুৰঞ্জী লাগে নে নেলাগে।

ভাৰতীয় সভ্যতা বুৰঞ্জীত দুখীয়া এই কথা সকলোৱে কয়। ভাৰতীয় আৰ্য্যবিলাকৰ বুৰঞ্জী-বোধ (Historical Sense) নাছিল বুলিও কোনো কোনোৱে কয়। যি বিলাক মানুহে লৌকিক আৰু পাৰত্ৰিক সকলো লাগতিয়াল বিষয়ৰে অনুসন্ধান কৰিছিল, নাটক, কাব্য বেদ, আয়ুৰ্ব্বেদ অৰ্থশাস্ত্ৰ তৰ্কশাস্ত্ৰ দৰ্শন, সঙ্গীত জ্যোতিষ আদি ৬৪ কলা চৰ্চ্চা কৰিছিল, সেই মানুহে মাজতে 'বুৰঞ্জী' চৰ্চ্চাটো কিয় বাদ দি গল, এইটো বৰ আচৰিত কথা নহয়নে!

(ক)॥ তেতিয়া "শ্যান" আছিল। (খ)॥ খঙত "বঙালী" শুদ্ধ। (গ) নহলে "উচ্চ দৰৰ" সাহিত্য হয় কেনেকৈ? —সম্পাদক

ৰামায়ণত শ্ৰীৰামচন্দ্ৰৰ বংশ আৰু মহাভাৰতত কুৰু পাণ্ডৱৰ বংশৰ পৰ্য্য দেখাবলৈ চালে তেওঁবিলাকৰ যে বুৰঞ্জী-বোধ আছিল, সেইটো নহয় বুলিব নোৱাৰি। তেনেহলে ধাৰা বাহিক ৰূপে ইতিহাস লেখিবলৈ তেওঁবিলাকে কিয় কাণ নকৰিলে এইটো বাস্তৱিকতে ভাবিব লগীয়া কথা।

বোধ কৰোঁ ইয়াৰ কাৰণ এয়ে হব পায় যে তেওঁবিলাকে বুৰঞ্জীৰ কিবা বিশেষ মূল্য আছিল বুলি নেভাবিছিল। এতিয়াও কিছুমান মানুহ আছে যি বুৰঞ্জী পঢ়িবলৈ ইচ্ছা নকৰে। সৰ্ব্বচলতে কবলৈ গলে বুৰঞ্জী বুলিলে আমি সাধাৰণতে যি বুজোঁ তাৰ মূল্য অতি কম। কোন দেশত কেইটা বংশৰ ৰজাই ৰাজত্ব কৰি গল, কোন কোন ৰজাই কিমান দিন ৰাজত্ব কৰিলে, সিহঁতৰ নাম কি? সিহঁতে কেইখন যুদ্ধ জয় কৰিলে, কোন, কোন নতুন জাতি আহি কোনো এখন দেশত সোমালেহি এইবিলাক নৈ মূৰ ঘমোৱাৰ পৰা আমাৰ বৰ্ত্তমান কি উপকাৰ হব পাৰে? এইবিলাক মৰা কথা, মৰাশ খাজুৰি এতিয়া আমাৰ সময় কটালে কি লাভ হব? কোন আহিছিল, কোন গল, কোন জিকিল, কোন হাৰিল, তাত আমাৰ কি আহে যায়? কেৱল কিছুমান ৰজাৰ নাম আৰু তাৰিখ, যিমানেই দীঘল হওক লাগে তাৰ পৰা যে একো লাভ নাই সেইটো আজি কালি সকলোৱে স্বীকাৰ কৰে। তাৰ পৰা, আৰম্ভ কোনো এটা বংশ বা জাতিৰ পৰ্য্য বহু দূৰ পিচুৱাই থেদিব পাৰি। কিন্তু যিমান দূৰলৈকে থেদক লাগে তথাপি তাৰ আগত এন্ধাৰ এছোৱা কাল থাকিবই থাকিব। মানব জাতি এই পৃথিবীত লাখতকৈও অধিক বছৰ কাল আছে তাৰ মানত বুৰঞ্জীয়ে ঢুকি পোৱা কাল অতি নগণ্য। কিছুমান মানুহে কয়, অতীত গৌৰৱ জনাৰ পৰা মানুহে বৰ্ত্তমানত উন্নত হবলৈ উৎসাহ পায়। এই কথাও সাৰশূন্য। কাৰণ যি বিলাক পূৰ্ব্বপুৰুষৰ গুণে আমি গৌৰৱান্বিত বোধ কৰোঁ, তেওঁবিলাকে কাৰ গুণে গৌৰৱান্বিত বোধ কৰিছিল? আৰু যদি বুৰঞ্জীয়ে আমাৰ আঁতি গুৰিত একো গৌৰৱ কৰিব লগীয়া বিষয় বিচাৰি নেপায় বা লজ্জাজনক কথাহে পায়, তেনেহলে আমাৰ উন্নতি হবনে অধোন্নতি হব? তেনে হলে সেই পুৰণি কথাষাৰেই সঁচা, "Happy is the nation which has no history"।

এইবোৰ কথা এৰি দি ডাঙৰ ডাঙৰ ঐতিহাসিক সকলে কি কয় আমি ভাবি চাওঁ। বুৰঞ্জী যে কেৱল কিছুমান ৰজা, মহাৰজা, পুৰোহিত বা যুদ্ধৰ বিবৰণ নহয় এই কথা আদম্ স্মিথে (Adam smith) প্ৰথমে জনাজাত কৰিলে। বকল্ (Buckle) আৰু গ্ৰীণে (Green) এই মতৰে পিচ ধৰি তেওঁবিলাকৰ ঐতিহাসিক ৰচনাৰ পৰা যুদ্ধ আৰু ৰজা মহাৰজাৰ নাম সমূলি বাদ দিছে। এওঁবিলাকৰ মতে জাতীয় জীৱন—মধ্যবৃত্ত আৰু তল শ্ৰেণীৰ, সাধাৰণ মানুহৰ ভাব, আচাৰ, অৱস্থা আৰু গতি বৰ্ণনা কৰাহে আচল বুৰঞ্জী ; গোটাচেৰেক মানুহৰ বৰ্ণনাই ইতিহাস নহয় ; এটা জাতিৰ বৰ্ণনাহে প্ৰকৃত ইতিহাস। যদি এয়ে হয় তেনেহলে আচল বুৰঞ্জী পৃথিবীত অতি বিৰল। তেনে বুৰঞ্জী যদি আছে তেনেহলে ভাৰতবৰ্ষতহে প্ৰকাৰন্তৰে আছে। ভাৰতৰ পুৰাণ, স্মৃতি, শ্ৰুতি, নাট কাব্য সকলোতে জাতীয় জীৱনৰ ধাৰ ধৰা পৰে। যাক সাধাৰণতে বুৰঞ্জী বোলে তাতকৈ কাব্য উপন্যাস আদি সাহিত্যতহে সঁচা বুৰঞ্জী পোৱা যায়। শঙ্কৰদেৱৰ লেখা পুথিবিলাক আৰু তেওঁৰ আৰু মাধৱদেৱ আৰু দামোদৰ দেৱৰ জীৱন চৰিতৰ পৰা সেই কালৰ ভিতৰুৱা জাতীয় জীৱনৰ বিষয়ে যিমানখিনি জানিব পাৰিছোঁহঁক, সেই সময়ৰ ইতিহাসৰ পৰা আমি তাৰ সমান জানিব নোৱাৰোঁ। সেই কাৰণেই বোধ হয় আমাৰ পূৰ্ব্ব পুৰুষ সকলে চন তাৰিখ আৰু কিছুমান ৰজা মহাৰজাৰ নাম থকা বুৰঞ্জী লেখিবলৈ মন নকৰিলে। তাৰ স্থলত জাতীয় জীৱনৰ চানেকিকহে আচল ইতিহাস বুলি ধৰিছিল। মহাভাৰত, ৰামায়ণ, পুৰাণ আদি গ্ৰন্থত আমি তেনে চানেকি বা সামাজিক অৱস্থাৰ নিদৰ্শন পাওঁহক। আকৌ ফ্ৰীমেনৰ (Freeman) মতে ইতিহাস হৈছে কেৱল পুৰণি ৰাজনীতি (History is past politics) এইদৰে ধৰিলেও আমাৰ পুৰণি শাস্ত্ৰত চাণক্য আদি মুনিৰ বাক্যত কৌটিল্যৰ অৰ্থশাস্ত্ৰ আৰু মহাভাৰতত ভাৰতৰ মূল্যবান

ইতিহাস পোৱা যায় কিন্তু লৰ্ড মৰ্লিয়ে (Lord Morley) তেওঁৰ এখন কিতাপত (On popular culture) কৈছে যে পুৰণি ৰাজনীতি জনাৰ পৰা একো লাভ নাই যদি তাৰ দ্বাৰাই আমাৰ বৰ্ত্তমান ৰাজনৈতিক সমস্যাবিলাক ভালকৈ বুজিবলৈ সহায় নেপাওঁহক। পুৰণি কথা জনাত মোৰ একো ৰাপ নাই (I do not in the least want to know what happened in the past except which enables me to see my way more clearly through what is happening today). অৰ্থাৎ আনুক্ৰমিক ঘটনাবোৰত আবদ্ধ নেথাকি কি কি কাৰণত কেনেকুৱা সামাজিক আৰু ৰাজনৈতিক পৰিবৰ্ত্তন আগৰ দিনত ঘটিছিল সেইটোলৈ হে বুৰঞ্জীয়ে চকু ৰাখিব লাগে। তাৰ দ্বাৰাই আমাৰ বৰ্ত্তমান সমাজৰ ভাব গতিয়ে কোন ফাললৈ ঢাল লৈছে আৰু তাৰপৰা কেনে পৰিণাম হব, সেইটো বুজিবলৈ আমি সহায় পামহঁক। এইটোৱেই মৰ্লিৰ মত। সেই দেখি হেৰিছনে (Harrison's Meaning of History) কয় যে অতীতক ভালকৈ বুজিলেহে আমি ভবিষ্যতক জানিবলৈ আশা কৰিব পাৰোঁ। Lecky নামৰ এজন বুৰঞ্জীবেত্তাই লেখিছে (Vide his Historical and political essays) যে পুৰণি ঘটনা ৰাশিৰ তলত কি কি ভাব জন সমাজত বলৱন্ত হৈছিল আৰু তাৰ দ্বাৰা কেনে পৰিণাম হল, এই বিলাক ভালকৈ বুজিলে বৰ্ত্তমান কালৰ সমস্যাবিলাক আমি সহজে আৰু নিভুলকৈ বুজিব পাৰিমহঁক। ইয়াকে Philosophy of History বা দাৰ্শনিক বুৰঞ্জী বোলে। এইদৰে হলেও ইতিহাস বৰ লাগতিয়াল সম্পত্তি বুলি আমি ধৰিব পাৰোঁহক। কিন্তু বাস্তবিকতে ওপৰৰ কথা সঁচানে? অতীত ঘটনা চক্ৰৰ কাৰণবিলাক তন্নানন্নকৈ বুজিলেই আমাৰ বৰ্ত্তমান ঘটনা চক্ৰৰ পৰিণাম স্থিৰ কৰি লব পৰা হবনে? আমাৰ মনেৰে কেতিয়াও নোৱাৰি। মানবী সংসাৰ ইমান জটিলতা পূৰ্ণ, দেশ কাল আৰু পাত্ৰ ভেদে অৱস্থা ইমান বৈচিত্ৰময় যে পুৰণি অৱস্থাৰ ওপৰত ভিৰ দি কৰা কোনো বহল বিধান (universal law) আজি কালিৰ অৱস্থাত নেখাটে। তদুপৰি সংসাৰত ইমান নতুন নতুন ভাব সদায় সোমাব লাগিছে, নতুন আবিষ্কাৰ হব লাগিছে যে পুৰণি ঐতিহাসিক তথ্যৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিলে আমাৰ জল্পনা কল্পনা আৰু মীমাংসা ভুল হোৱাৰহে সম্ভৱতা বেছি। কথাতে কয়—"সেই ৰামো নাই, সেই অযোধ্যাও নাই"। তেনেহলেনো বুৰঞ্জী কেলৈ? বুৰঞ্জীৰ আৱশ্যকতা কি? হয়, আমি কিছুমান হৈ যোৱা কথা জানিলোঁ; কিন্তু তাৰপৰা আমাৰ কি লাভ হল? যি নাই জনা তাৰেই বা কি লোকচান হৈছে? আমাৰ মাজতে ইতিহাস জনা আৰু নজনা মানুহ অনেক আছে। তেওঁবিলাকৰ নৈতিক মানসিক শাৰীৰিক আৰু আৰ্থিক অৱস্থা বিচাৰি চালেও বোধ কৰোঁ ইতিহাস জনা নজনাৰ গুণে কোনো বঢ়া টুটা পোৱা নেযাব।

আগেয়ে কি কি ঘটনা ঘটিছিল এইটো জানিবলৈ কিছুমান মানুহ উৎসুক হয়। ইতিহাসে এই ঔৎসুক্য (curiosity) নিবাৰণ কৰিব পাৰে, কিছু দূৰ। কিন্তু লিখোঁতাই অনেক স্থলত মিছা কথা ইচ্ছা বা ভুল কৰি বুৰঞ্জীত সুমোৱা দৃষ্টান্ত আছে। বুৰঞ্জীয়ে সাধুকথাৰ সমৰ যোগাব পাৰে, কিন্তু সেই বুলি সাধুকথাৰ দৰেও মূল্যবান নহয়। কাৰণ, সাধাৰণতে ইতিহাস নীৰস ভাষাত লিখা হয়। ওপৰ ধৰণৰ সাধুকথা বুলিলে সি উপন্যাসৰ শাৰীলৈ যায়। উপন্যাসবিলাক মানুহে যিমান হেঁপাহেৰে আৰু আনন্দেৰে পঢ়ে, ইতিহাস সেইদৰে নপঢ়ে। অৰ্থাৎ ইতিহাসৰ সাহিত্যিক মূল্যও নাই। অৱশ্যে মেকলে (Macaulay) এই চেষ্টা কৰিছিল; তেওঁৰ ইচ্ছা ইতিহাসক উপন্যাসৰ দৰে মনোমুগ্ধকৰ কৰি লিখা। কিন্তু সকল ঐতিহাসিকে এইটো অনুমোদন নকৰে। তদুপৰি উপন্যাস বা সাধু কথাই মানৱ-জীৱনৰ একোটা চিৰন্তন সত্য (Umiversal truth of human interest) দাঙি ধৰে। ইতিহাসত তেনে সত্য নিহিত থাকিলেও ঐতিহাসিকে তাক তুলি নধৰে। যিবোৰ ঘটনা হৈ গল সেইবোৰ অস্থায়ী, এতেকে অসত্য। কিন্তু যিবোৰ ঘটনা মানুহৰ মাজত আজিও ঘটিব লাগিছে আগেয়েও ঘটিছিল

...হে, ৰাৱণে পৰদাৰ হৰণ কৰা, লক্ষ্মণৰ ভাতৃস্নেহ, দ্ৰৌপদী, ...বিলৈ, মাটি এচমকাৰ নিমিত্তে যুধিষ্ঠিৰ দুৰ্যোধনৰ ...ভায়ে ভায়ে কাজিয়া, এইবিলাকহে সত্য। সেই ...বোধ কৰোঁ, আৰ্যাসকলে ইতিহসাৰ অসাৰ কথা-...বাদ দি কেৱল তাৰ সাৰসত্যখিনি সংগ্ৰহ কৰি ...নিজৰ কল্পনা কুসুমেৰে ৰঞ্জিত কৰি সাহিত্যিক ...ৰচি একেলগে জ্ঞান আৰু আনন্দদায়ক কৰি থৈ গল। ...সিহাতে আকৌ ইতিহাসৰ পৰা যে বহুত অনিষ্ট হৈছে ...সেইটো নহয় বুলিব নোৱাৰি। বেলেগ বেলেগ ইতিহাসে ...জাতীয়তাৰ বীজ সিচি মানুহক সংকীৰ্ণমনা কৰে। মান-...তাক খণ্ড খণ্ড কৰি জাতীয়তাৰ ফেৰিয়া-ফেৰি সৃষ্টি ...। ভাৰতলৈ মছলমান অহাৰ আগ ছোৱাৰ বুৰঞ্জী ...কাৰণেই সেই কালত যত বিভিন্ন জাতিৰ মানুহ ...ছিল হুণ, পৰ্থিয়ান, স্কাইথীয়, আৰ্য্য, অসুৰ, ইৰাণী ...সকলো গোট খাই এটা হিন্দুজাতিত সোমাই ...। কিন্তু মছলমানবিলাকে লগত বুৰঞ্জী ৰাখিছিল ...নিজক বিভিন্ন বুলি ভাবি থাকিলে আৰু যদিও আজি প্ৰায় ত্ৰিশ পুৰুষ এই ভাৰত ভূমিতে আছে, তথাপি তাক মাতৃভূমি বুলিবলৈ মন মেলিব পৰা নাই। এতিয়াও আৰব, পাৰ্ছিয়া, টুৰ্কী আৰু আফগানিস্থানলৈহে স্বদেশানুৰাগৰ সোঁত বয়। আসামতো সেইদৰে আহোমৰ আগেয়ে অহা, নগা, কছাৰী, কোচ, কেওট কলিতা এটাইবোৰ ক্ৰমে লেট্ পেট্ হৈ একাকাৰ হৈছে, কিন্তু আহোম সকলে লগত বুৰঞ্জী আনিছিল বাবেই যি দৰে সমাজত ভুক্ত হব লাগিছিল, সেইদৰে হব পৰা নাই। তদুপৰি, বুৰঞ্জীয়েই আহোম ৰজাৰ কাল হল। "দেৱতাৰ উৎপত্তি কলে ৰং, মানুহৰ উৎপত্তি কলে খং" এনে খং খাই এজন বৰ বৰুৱাই দেশখনক জলা-কলা কৰিলে। বেলেগ বেলেগ ফৈদৰ আহোম ডাঙৰীয়া সকলৰ মাজত ঈৰ্ষানল জলোৱা জুই-শলা হল—বুৰঞ্জী। ইউৰোপতো কেতিয়াবা ৩০ বা ১০০ বছৰ কাল ব্যাপি হোৱা যুদ্ধৰ মূলত বুৰঞ্জী নহয় নো কি বাৰু? সেইহে মনত প্ৰশ্নটো খেলায় বুৰঞ্জী লাগেনে নেলাগে?

না না তৰহৰ।

...আকাশী বেমাৰ—মানুহৰ বিশ্বাস, ওপৰৰ বায়ু বৰ ...। কিন্তু এতিয়া আকাশী ৰথৰ সহায়ত বুজিব পৰা ...যে ওপৰৰ বায়ুত বহুত মাৰাত্মক বেমাৰৰ বীজ ...। এই বিলাক সাধাৰণতে ডাৱৰত থাকে আৰু ...লগত তললৈ নামি মানুহ পশু আৰু বিশেষকৈ ...মাজত মহামাৰি ঘটায়। মাজে সময়ে যে পৃথিবীত ...নতুন বেমাৰ ওলায়হি, সেই বেমাৰবোৰ ...ওপৰৰ পৰা অহা। এতেকে বৰষুণৰ পানী ...বে ব্যৱহাৰ কৰা উচিত।

...পৃথিবীৰ হিয়া-কড়ি—পৃথিবীৰ সোঁ মাজত পদাৰ্থ ...নে গোটা নে বতাহী অৱস্থাত আছে এই বিষয়ে ...মীমাংসা হোৱা নাছিল। বহুতে কয়, পৃথিবীৰ মাজত ইমান তাপ আছে যে মানুহে জনা কোনো পদাৰ্থ সেই তাপ পাই গোটা অৱস্থাত থাকিব নোৱাৰে। কিন্তু এইটোও সকলোৱে স্বীকাৰ কৰে যে সাধাৰণতে এটা গোটা বস্তু যি তাপত দ্ৰৱ হয়, হেঁচা (pressure) পৰি দ্ৰৱ হবলৈ তাতকৈ অধিক তাপ লাগে। ছাইমন নামেৰে এজন জৰ্ম্মাণ বৈজ্ঞানীকে এইটো এতিয়া ঠাৱৰ কৰিলে যে পৃথিবীৰ মাজ ভাগ গোটা হৈয়ে আছে। তেওঁ প্ৰমাণ কৰি দেখিলে হেলিয়ম বুলি এটা বস্তু সাধাৰণতে যিমান তাপত গলে, তাৰ ওপৰত ৬০০০ গুণ হেঁচা দিলে তাৰ দহ গুণ তাপত হে গলে। কিন্তু পৃথিবীৰ মাজত যি লো-জাৰ আছে তাৰ ওপৰত ১০০০০০০ গুণ হেঁচা পৰি আছে। এনে অৱস্থাত সি কেতিয়াও গলিব নোৱাৰে।

ফুলনি বাৰী।

আই অসম।

দেশ এৰি বিদেশত ফুৰিলোঁ বহুত
পাৰ হৈ পৰ্ব্বত সাগৰ।
তেতিয়াহে বুজি পালোঁ অ' মোৰ অসম
আই, তুমি কত মৰমৰ!

অচিনাকি মানুহৰ ফুৰোঁতে মাজত
সপোনতো দেখোঁ তোমাকেই।
বিষাদৰ চকু পানী নিৰলে টুকিলোঁ
তনাই নেৰাওঁ এৰি, দেই!

তোমাৰেই গাৰে ভূঞে হাবিয়নি বাটে
ফুৰি ফুৰি শান্তি পাওঁ আজি,
তোমাৰেই জুহালত বহি মালতীয়ে
যঁতৰত কাটিছিলে পাঁজি।

তোমাৰ ঘাটৰ পৰা আনিছিল পানী
কাযত কলহ লৈ হালি।
তোমাৰেই পথাৰত দাইছিলে ধান
বতাহত ঢৌ খেলা শালী॥

এৰিম যেতিয়া এই সোণৰ সংসাৰ
ভস্মসাৎ হব এই দেহ,
নেলাগে স্বৰ্গৰ সুখ, থাকি ইয়াতেই
তোমাৰেই চাম ৰূপ ৰেহ॥

"মিৰি"

ভাল পোৱা।

ভাল পাওঁ যদি মই পাবানে তুমিও ভাল?
নুবুজিলোঁ সংসাৰৰ সন কি বিষম কাল!
তোমাৰ শীতল ছবি
পাগল প্ৰেমিক কবি,
দেখা পালে আদ্ধোৱালি হৃদয়ত চিৰকাল,
ভাল পাওঁ যদি মই পাবানে তুমিও ভাল?

নালাগে নোসোধো মই পোৱাবা নোপোৱা ভাল
মইতো নাপাকো জানা, নাপাই তোমাক ভাল।
কুলিৰ অমিয়া মাত কোৱা কিয় পোৱা ভাল?
নাজানি শুশুনি সি যে পায় কি নেপায় ভাল?
— ধৰম কৰম মোৰ
ভাল পোৱা ভালবোৰ,
সুন্দৰ জগত সখি, নেপায় নাপাকোঁ ভাল,
কুলিৰ অমিয়া মাত কোৱা কিয় পোৱা ভাল?
ৰচকে ৰচিলে ভাল ৰচককো ৰচা ভাল—
সুখৰ সঙ্গাত দুখ, সুখ-দুখ দিয়ো ভাল।
আঁতিৰ নেযাবা তুমি
এয়ে এক লীলা ভূমি,
জীৱন মৰণ সখি, সকলোতে আছে ভাল,
ইহকালে পৰকাল, দুয়ো এতে দুয়ো ভাল।

এপাহি গোলাপ।

দিছিলে এদিন তেওঁ এপাহি গোলাপ
গোলাপৰ সামান্য এপাহ।
হাত মেলোঁতেই মোৰ শৰীৰত যেন
বৈ গল বসন্ত বতাহ!
সাধাৰণ গোলাপ এপাহ॥

কঁপি উঠা আঙ্গুলিৰে কথমপি ললোঁ
হাতে হাতে লাগিল পৰশ।
আজিও সুঁৱৰি মোৰ পুলকে শৰীৰ
হৃদয়ত উথলে হৰষ,
আহা, সেই মাদক পৰশ!

শুকাই পেলেৰি গল বছিৰ মাজত
হৰিলে সকলো গোন্ধ ভাপ।
চিৰ নতুনত্ব তাৰ নুগুছে তথাপি
শাঁত কৰে অন্তৰৰ তাপ
সাধাৰণ এপাহি গোলাপ।

'মিৰি'

অচিনাকি।

মোৰ যি চিনাকি মই তেওঁকেই চিনি পাব খুজি
খাওঁ হাবাথুৰি:
তাৰ বাবে অন্তৰত যি বেদনা কোনে পাব বুজি
নকৰি চাতুৰি।
ধৃতৰাষ্ট্ৰ—মানুহক বেৰি ধৰে এন্ধাৰে, মায়াই
ঘোৰ অন্ধতাৰে
দিব্য-দৃষ্টি দিব তাত কোন বাৰু ব্যাসৰ দয়াই
শান্ত সান্ত্বনাৰে॥
সোঁতত ওপজোঁ মই, সোঁতে সোঁতে হ'ল মোৰ গতি
আনৰো যিদৰে;
অচিনাকি বাটকৰা মোৰ কোনো মানুহৰ প্ৰতি
বচন নসৰে।

তুমি ভাবা অহঙ্কাৰী, তেওঁ ভাবে গতিত প্ৰখৰ,
অজ্ঞ কি কাৰণে?
মই জানো গতি মোৰ; স্নায়ু মোৰ চিন্তাত জৰ্জ্জৰ
গৰজে মৰণে॥
বাক্যৰ ৰচনা কৰি কোনে কাক কিনো দিব পাৰে?
মিছা সেই আশা;
সুখী যদি হোৱাঁ তুমি, তাৰ বাবে যদি বাৰে বাৰে
ৰচোঁ মোৰ ভাষা।
অমৃত উথলি পৰে, জ্যোতি আনি কৰেহি বিচাৰ
মোৰ কবিতাই,
সমস্ত, শোকাৰ্ত্ত হই এটি বাক্য কৰিম প্ৰচাৰ
তেনে শক্তি নাই॥

শ্ৰীকমলেশ্বৰ চলিহা।

অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰকৃতি আৰু তাৰ বুৰঞ্জীতত্ত্বৰ আভাস।

(লিখক—শ্ৰীযুত কমলেশ্বৰ চলিহা)

বাইচাইকল নেথাকিলে সংসাৰত ধনী-বন্ধুৰ লগৰীয়া হোৱা টান। বাটকুৰি বাই যদিও সেই বন্ধুৰে সুকুৰে তথাপি তেওঁৰ চৌখিন পদত্ৰজে তেওঁৰ প্ৰকৃতিৰ পৰিচয় নিদিয়ে। তেওঁৰ পৰিচয় মটৰকাৰত, বাইচাইকলত নাইবা এৰোপ্লেনত। অন্তৰ-ধনত চিৰধনী সাহিত্য-ৰথীয়ে কোন বাটেদি তেওঁৰ ৰথ চলাই গৈছে, তেওঁৰ ৰথৰ কি গতি, ঘোৰাপখৰ কি লক্ষ সাধাৰণ বাটকৰা মানুহৰ নয়ন, মন, বুদ্ধিৰ সেইবোৰ অগোচৰ। ৰথীক বাটকুৰি বাওঁতাই হয়তো সুধিব, 'ডাঙৰীয়া ৰ'ব, ৰ'ব, ইমান বেগেৰে কলৈ যায়?' চকুৰ পচাৰতে সোদোঁতাৰ পৰা বহুত দূৰ আঁতৰ হৈ ৰথীয়ে উত্তৰ দিব 'আগলৈ, আগলৈ, আগলৈ।' বাটকৰাৰ সমুখৰ বাট ৰথৰ ধূলিয়ে ঢাকি পেলাব, হয়তো লগে লগেই সান্ধ্যাৰ এন্ধাৰো নামি আহিব, সেই ধূলি আৰু এন্ধাৰ ভেদ কৰি তেওঁ আগবঢ়াৰ ৰহস্য আৰু উলিয়াব নোৱাৰিব।

সাহিত্যৰ সম্বন্ধে সাধাৰণ লেখক মানুহৰ অৱস্থা এনে। পচিমৰ পৰা পূবলৈ, দক্ষিণৰ পৰা উত্তৰলৈ যি ধুমুহা বতাহ বয়, তাৰ প্ৰকৃতি নিৰূপণ কৰিবলৈ যি পখিলাই পৰ্য্যোভৰ কৰি যায়, সি ছিন্নপক্ষ হৈ বতাহৰ ভৰিৰ ধূলিত পৰি থকাৰ বাহিৰে তাৰ আৰু একো যোগ্যতা নাই। অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰকৃতিৰ পৰিচয় দিবলৈ গৈ নিজৰ পিডেষ্টি'ৰ পৰিচয় দি যদি শেষৰ বিধ লাভ এই লেখকৰ কপালত ঘটে তাতকৈ ডাঙৰ যোগ্যতা তাৰ নাই।

সাহিত্যিক যে মনুষ্যত্বৰ বাটত আগবাঢ়ি যায় এই কথাটো মানিব নুখুজিলেও সঁচা। অন্তৰৰ ধনত যি চহকী তেওঁক ধনী বুলিলে কাৰবাৰ যদি অপমান হয়, তেওঁ তেওঁৰ ধন লৈ সংসাৰত কুবেৰ হৈ থাওক, ক্ষীৰ সাগৰৰ লক্ষ্মীৰ ভৰিৰ শুৰিৰ ধৱল শঙ্খটিলৈ তেওঁ যেন চকু নিদিয়ে। কৈচাটোৰ অৰ্থ-লোলুপ দৃষ্টি লাগিলে তেওঁ

লওক। ধন তেওঁৰ নিজৰ সচা, কিন্তু লক্ষ্মীৰ সম্পদ সকলোৰে কাৰণে উমৈহতীয়া। সাহিত্যিকৰ বেগ ঘণ্টাত চাৰিশ মাইলতকৈ বেছি হয়নে নহয় কব নোৱাৰোঁ, কিন্তু বেগ হলে আজি তেওঁৰ হৈছে। চাৰ ৱাল্টাৰ স্কটৰ নভেলবোৰ পুৰণি হৈ গল বুলি বিলাতত কৌৰি ফুটিছে। গৰুগাড়ীৰ দৰে তেওঁৰ নভেলবোৰৰ মন্থৰ গতিত হেনো আৰোহী পাঠকৰ আৰু আমনি লাগি পৰিল। 'এৰোপ্লে'নত উঠি এক চকৰ বতাহ খাই আহিবৰ কাৰণে আজি কালিৰ পাঠকৰ মন উতাৱল।

মধ্যযুগত শঙ্কৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱে চৰণ দিয়া ডাঙৰ পাখেৰে নাৱেৰেই দিগ্বিজয় কৰি গল। সেই সময়ত ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ বালিত নাও বান্ধি বালি-ভাত খাব পৰা ভাল সুযোগ আছিল। আঘোণৰ জোনাকত শঙ্কৰদেৱৰ 'ৰাসক্ৰীড়া'ই জীৱন্ত হৈ বগা-বালিত নূপুৰ পিন্ধি নাচিছিল। সেই সময়ৰ কথা ৰম্য, নৱ নৱ ৰুচিৰ আৰু শোকৰ-সাগৰ শোষা। 'গজেন্দ্ৰোপাখ্যানক আত্মা-অনাত্মাৰ যুদ্ধৰ ৰূপক বুলি ধৰিলে আজি কালিৰ নিয়মৰ বিশ্ব-সাহিত্যত এই তত্ত্বটোৱে ওখ ঠাই লুপুৰোৱাকৈ নেথায়। কলাৰ অৱতাৰ শঙ্কৰদেৱ অসমীয়া ভাষাত নাট, গীত আৰু পদৰ প্ৰথম সৃষ্টিকাৰক। তেওঁৰ বাগৰ ধ্বনিত মৃদঙ্গৰ মৃতুমাত আৰু ভোৰতালৰ সিংহগৰ্জ্জন আছিল। বাৰিষা ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ তৰঙ্গৰ লগত নাৱৰীয়াৰ ভাটীয়ালী ৰাগ, কহঁৱা চাপৰিত খেৰকটীয়াৰ গীতৰ সুৰ, বৰ মৰাঙৰ নাম, ভাৰ-নাৰ বিলাপ—এইবোৰ তেওঁৰ দান। সৰল আৰু পদ্মৰ খুটাৰে সজা তেতিয়াৰ দুৰ্জ্জয় সাহিত্যৰ নামঘৰ তেতিয়াৰ দৰে আজিও জ্ঞান ভক্তিৰ শলা-বন্তি আৰু সিংহাসনেৰে দিগ্বিজয়ী হৈ থকা নাই যদিও কালজয়ী হৈ আছে। শঙ্কৰদেৱে অসমীয়া সাহিত্যৰ তেজ, কৰুণা আৰু তত্ত্বৰ সঞ্চাৰ কৰি গল। "ভাগৱতত" তেওঁ আৰু "ৰত্নাৱলীত" মাধৱদেৱে তত্ত্বৰ জ্যোতি বিদৰে স্ফুৰণ কৰি গল, পৃথিৱীৰ সৰ্ব্বশ্ৰেষ্ঠ সাহিত্যতো তাৰ অধিক তত্ত্বৰ প্ৰকাশ হোৱা অসম্ভৱ।

এইদৰে অসমীয়া সাহিত্য চিৰসম্পদময় হলেও অসমীয়া ভাষা প্ৰাচীন নে আধুনিক, উৎকৃষ্ট নে অপকৃষ্ট, এই কথাৰ আলোচনাত সম্পদ নাই। হেমচন্দ্ৰ, গুণাভিৰাম, আনন্দৰামৰ আবিৰ্ভাৱৰ সময়ত অসমীয়া ভাষাত আন ভাষাৰ প্ৰভাৱ পৰিলত প্ৰতিকূলতা ঘটিছিল। গঙ্গাৰ মাছ ব্ৰহ্মপুত্ৰলৈ আহি ব্ৰহ্মপুত্ৰক গঙ্গা বুলিছিল যদিও সত্যতাৰ ভগীৰথে গঙ্গা বুলিব নোৱাৰিলে। "হেমকোষ", "অসম বুৰঞ্জী' "অসমীয়া লৰাৰ মিত্ৰ"ই ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ গঙ্গাত্বৰ সেই মিছালি দূৰ কৰিলে। প্ৰায় অগাপিচা সেই সময়ৰ পৰা অসমত ডাক-জাহাজ চলে আৰু মিচ্চনাৰীসকলে "অৰুণোদয়'ৰ কাৰণে সেই ডাক জাহাজতে মুদ্ৰণ যন্ত্ৰ লৈ আহে।

বঙালী সাহিত্য আৰু অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰকৃতি সম্পূৰ্ণ বিভিন্ন। একে ঋতু কালিৰ বস্তু হলেও কঠাল আৰু আম একে নহয়। বঙালীৰ ভাৱ প্ৰৱণতাৰ কাহিঁটীয়া ডাঠ চাল, জটিলতাৰ এঠা, প্ৰেম-ধৰ্ম্মৰ কোঁহ অসমীয়াৰ খোলাখুলি, ভক্তি-ৰস-প্ৰধান ৰসাল আমৰ নাই। অসমীয়া আম মাটিৰ গুণত টেঙা আৰু পকীয়া হলেও তাৰ চিকুণ আৰু নিপোটল গঢ় আছে আৰু তাৰ অভক্ষ্য আঁঠুটোৰো এটা পৰম অৰ্থ আছে। যি হওক, বিভিন্নতাক ধৰি বিতৰ্ক কৰি লাভ নাই। আমৰ ঠকা কঠালৰ কোঁহ একেখন ডলাতে শুকুৱাই আমতা বা আচাৰ কৰা মানুহৰ আটক আজি কালি নাই, আৰু আৱতৰত গছৰ-গুটি-খাব-পৰা এই বৈজ্ঞানিক যুক্তি ভাষাৰ বিষয়ে খটালেও ৰুচি নাহি নেথাকে।

এতিয়া আধুনিক আৰু অতি আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰকৃতিৰ পৰিচয় দিবলৈ অলপ চেষ্টা কৰা উচিত। ইয়াৰ আগতে কাৰ প্ৰকৃতি আৰু কিয় ভিন্ন বিছেঁ। তাৰ অলপ আভাস দিব খোজোঁ।

আচলতে সাহিত্যৰ প্ৰকৃতিৰ বিভিন্নতা নেথাকে অথচ থকাটো উচিত নহয়। এই কথাটোকে সত্য কৰিবৰ কাৰণে সাহিত্যক বিশ্ব সাহিত্য নামেৰে আজি কালি এটা সাৰ্ব্বজনীন নাম দি সাহিত্যৰ এটা বিশেষ শ্ৰেণী কৰা হৈছে। সোণৰ পাতৰ কিতাপত হাতীদাঁতৰ আখৰেৰে এই সাহিত্যৰ বাণী জগতৰ শ্ৰেষ্ঠতম সম্পদ।

মানুহৰ সকলোবোৰ কাম বিশ্ব-মানৱৰ হব নোৱাৰা দৰে সাহিত্যৰ সকলোবোৰ কথা বিশ্ব-সাহিত্যৰ ভিতৰুৱা হব নোৱাৰে। ইয়াৰ কাৰণ ভাষাৰ সবলতা দুৰ্ব্বলতা আছে, দোষ গুণ আছে, পতন উঠন আছে, সাল-সলনি আৰু সম্প্ৰসাৰণ আছে যেনেকৈ প্ৰত্যেক মানুহৰ গাতে তিনটা গুণ "সত্ত্বৰজস্তম" মিহলি হৈ আছে।

মূল কথাটো স্পষ্ট কৰিবৰ কাৰণে অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰকৃতি বুলি অসমীয়াৰ প্ৰকৃতি বোলা ভাল। অসমীয়া আৰু বঙালীৰ আম-কঠালৰ বিজনিটো ভাষা আৰু দেশাচাৰৰ বিষয়েহে খাটে, সাহিত্যৰ বিষয়ে সেই উপমা দিবলৈ হোৱা সঙ্কীৰ্ণতা। অসমীয়া ভাষাক বুকুৰ বাঁহ্বে বুলি আমি এটা ডাঙৰ গীত জুৰি দিব পাৰোঁ, আৰু ভাষা-জননীৰ প্ৰতি আমাৰ প্ৰশংসা আৰু প্ৰাৰ্থনাৰ ঢল বোৱাই বিপুল স্বদেশ প্ৰীতিৰ পৰিচয় দিব পাৰোঁ, কিন্তু তাৰ দ্বাৰা সত্যৰ আবিষ্কাৰ নহয় আৰু আমাৰ দৃষ্টিৰো অন্ধতা আৰু সঙ্কীৰ্ণতা প্ৰকাশ পায়। অশ্লীল শব্দৰ উচ্চাৰণ অসমীয়া ভাষাত এতিয়াও অতিৰোহিত, ক্ষুদ্ৰ বা অসৎ ভাৱৰ পৰিচায়ক বাক্য এতিয়াও আউট্-ল', হোৱা নাই, দুৰ্ব্বল আৰু দুষ্ট অৰ্থ বুজোৱা মাত কথা এতিয়াও বৰ্ত্তমান। এনে অৱস্থাত ভাষাক মহৎ আৰু উদাৰ বোলা সত্য কথা নহয়। অৱশ্যে অশ্লীল আৰু 'শ্লেষ' একেকথা নহয়। ৰস থাকিলে 'শ্লেষ' বিকীৰ্ণ ৰচনা অসাহিত্য নহয় 'চেলা' বা "চাগা" শব্দটো 'শ্লেষ' হলেও অশ্লীল নহয়। মানুহ যেনেকৈ সংযম আৰু তপস্যাৰ দ্বাৰা ঋষি-মুনি হয়, ভাষাও তেনে সাধনাৰ ভিতৰেদিহে সাহিত্য পদবী লাভ কৰে। মানুহৰ দেহ-ভাণ্ডৰ দৰেই ভাষা নশ্বৰ, ছাঁৰ দৰে চঞ্চল। কিন্তু সাহিত্য জ্যোতিৰ্ম্ময়, অমৰ আৰু অবিনাশী।

মনীষীৰ সহায়ত ভাষা সাধনাৰ উপযোগী হৈ সাহিত্যৰ সাৰ্থকতা লাভ কৰে। ৰত্নাকৰৰ ভাষা বাল্মীকিৰ সাহিত্যত পৰিণত হোৱাৰ তাৎপৰ্য্য এয়ে। যি ভাষাৰ ভিতৰেদি সাহিত্যক আমি পূৰ্ণৰূপে পাওঁ সেই ভাষাই মহৎ। বহুত মনীষীয়ে অসমীয়া ভাষাক এনে মহত্ব দিছে। এই কাৰণেই অসমীয়া ভাষা আজি পূৰ্ণ সাহিত্য।

সকলো জাতি সকলো প্ৰজাতিৰে নিজ মাতৃ-ভাষালৈ অনুৰাগ আৰু মমতা থাকে, আন কি পূৰ্ণ জাতীয় ভাষাৰ উৎকৰ্ষৰ কাৰণে অপূৰ্ণ "ডায়েলেক্টৰ" মায়াও এৰিব নোৱাৰা স্বভাৱ মানুহৰ আছে। ভাষা উপভাষা মানুহৰে ভাষা। দুয়োভাৰে বিশ্ব-সাহিত্য গঢ়িব পাৰি। কিন্তু দুয়োটাৰে তাৰতম্য আছে। সোণৰ কলহতো মাটিৰ কলহৰ দৰেই আকাশ সোমাই থাকিলেও সোণৰ কলহ সুন্দৰ আৰু মূল্যবান। 'ডায়েলেক্ট'কো বিশ্ব সাহিত্যৰ শ্ৰেণীলৈ তুলিব পাৰি, কিন্তু জাতীয় ভাষাৰ সৌন্দৰ্য্য আৰু ঐশ্বৰ্য্য তাত নেথাকে। অসমীয়াৰ যি জাতীয় ভাষা, তাত যি মাধুৰ্য্য আছে, কোৱা বাহুল্য, সেই মাধুৰ্য্য জাতীয় ভাষাৰ সৌন্দৰ্য্য আৰু ঐশ্বৰ্য্যৰ মাধুৰ্য্য। অসমীয়া ভাষাৰ এই মহা সম্পদ যদি আমি সকলো অসমীয়াই স্বীকাৰ কৰোঁ, এটা মহত্তম সত্যক স্বীকাৰ কৰা হব।

বসন্তৰ প্ৰথম বতাহ বোৱা নিয়ৰ বা বৰষুণ আৰু জোনাক থকা এৰাতি এটা অকলশৰীয়া মানুহে দূৰৈত এটা পেঁপাৰ মাত শুনিলে, যাৰ আগদিনা এজনে তাক তলৰ গীতটো উপহাৰ দিছিল :—

"ম'হৰ শিঙৰ পেঁপাটি
বাজিলে ঐ পেঁ পোঁ-পোঁ—
টক্ টক্ টক্ টকাৰে মাত।
যাচিছোঁ সাদৰে
বিহু ওলগণি
বিহু যে লাগিছে গাত"॥

অজ্ঞাত ৰচকৰ এই গীতটোৱে তাৰ অন্তৰ স্পৰ্শ কৰিলে। লগে লগে বাহিৰত এটা আনন্দ সূচক উক্তি। অলপ পাচত পদূলিত ওঁছৰিৰ এই ঘোষাটোৱে তাক একেবাৰে উদ্‌বাউল কৰি পেলালে :—

"কৃষ্ণাইৰ মূৰৰে
বকুল ফুল এপাহি
নিয়ঁৰ পাই মুকলি হ'ল ঐ গোবিন্দাই ৰাম"॥

এই অবৰ্ণনীয় সুৰৰ মোহে তাক আচ্ছন্ন কৰিলে আৰু সি অভিভূত হৈ সেই মুহূৰ্ত্তত এই কথাটো লেখিলে :—

* * *

জাতীয় যি সুৰ, সি সুৰ প্ৰাণৰ—
যাৰ সতে মোৰ সম্বন্ধ তেজৰ—

সেই স্থললিত বুকুৰ বাণীৰে—
নহ'ল বীণাটি বোৱা।
গহীন নিশাত যিটি সুৰ ভাহে
অগণিৰ দৰে হৃদি মোৰ দহে—
নেপাওঁ বিচাৰি সেই ছন্দ ভাষা
সহজে প্ৰকাশ হোৱা।

* *

হে মহাকবি, অন্তৰযামী
এই মহাদুখে দহিব যে স্বামী
হৃদয়ত মোৰ আসন তোমাৰ—
মিছাতে হ'ল সজোৱা।

ক্ৰমশঃ।

সম্পাদকৰ সঁফুৰা।

ইওৰোপীয়ান জাতিবিলাকৰ মাজত এটা নেলেখা নিয়ম আগৰ পৰা চলি আহিছে। সেইটো হৈছে—অপাৰ সমুদ্ৰৰ মাজত যি দেশৰেই নাৱৰীয়াই পোন প্ৰথমে এটা দ্বীপ বা এচমকা মাটি নতুনকৈ বিচাৰি পায়গৈ. সেই দ্বীপ বা মাটি সেই দেশৰে সম্পত্তি হৈ পৰে। এতিয়া বঙালী ড্ৰেক্, কুক্ মেগলীন প্ৰভৃতি নাবিক সকলে অতীতৰ সমুদ্ৰত হেৰোৱা কোনো পুৰণি পুথি বিচাৰি পালেই ওপৰুক্ত আন্তৰ্জাতিক (International) আইন মতে তৎক্ষণাৎ তাক বঙ্গ সাহিত্যৰ ভিতৰত সুমাই লয়। সি যে কোন ভাষাত লিখা তাক চাবলৈ দৰ্কাৰ নকৰে। সেই দৰেই ডাকৰ বচন বিলাক বঙ্গসাহিত্যৰ ইতিহাসত শ্ৰীযুত দীনেশ বাবুৱে ভৰাই লৈছিল, শ্ৰীৰামকীৰ্ত্তন খনকো ভৰাই লৈছিল, মহাপুৰুষ শঙ্কৰ দেৱকো "মোৰ" বুলিব খুজিছিল, বিদ্যাপতিকো বঙ্গালী কবি বুলিবলৈ বাকী এৰা নাই। কিন্তু যেতিয়া শ্ৰীযুত দেবেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত দেখিলে যে ডাকৰ ঘৰ আসামত, তেতিয়া হতাশ হৈ অনেক কথা কবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। প্ৰথমে, আসাম যে বঙ্গদেশৰে এটা অংশ (কাৰণ বঙ্গদেশৰ ৰজাই এবাৰ হেনো আসাম জয় কৰিছিল) সেইটোকে তেওঁৰ "বঙ্গসাহিত্য পৰিচয়" কিতাপৰ ভূমিকাত প্ৰমাণ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিলে। পাচত সেইটোও বৰ যুক্তি সঙ্গত কথা নহয় বুলি জানি তেওঁৰ History of Bengalee Literature কিতাপত ডাক পুৰুষ মানুহ জনকে সৌৰ সাধু (Solar myth) বুলি উড়ুৱাই দিলে। তাত লেখিছে—"We are inclined to believe that these sayings contain the accumulated wisdom of Bengalee peasantry etc. and that no particular person should be credited with their authorship." এইদৰে একেটা কথাকে তিনিখন কিতাপত তিনিভাবে লেখিবলৈ বাধ্য হৈছে ইয়াকে বোলে—"মিছা কথাৰ ঠেং চুটি"।

* * *

অসমীয়া ভাষাৰ পৌৰাণিকতা দেখি—বঙ্গালী ভাষাবিৎ পণ্ডিত সকলৰ ঈৰ্ষানল জ্বলি উঠে আৰু অনেক জোৰা দিয়া মিছা কথা লেখি অসমীয়া ভাষাৰ অপকাৰ কৰিবলৈ পিচ হোঁহকা নাই। শ্ৰীযুত দীনেশ বাবুৱে এঠাইত লেখিছে (vide History of Beng Literature) "The Vaishnava works written in Bengalee found readers in Orrissa and Assam. The people of these countries occasinally changed words in these works to suit the peculiar form of their dialects." অৰ্থাৎ, আসাম আৰু ওৰেষা দেশৰ মানুহে বঙ্গালী বৈষ্ণবী পুথি বিলাক নি পঢ়ে আৰু নিজ নিজ দেশৰ উপভাষাৰ বিশেষত্বৰ লগত মিল ৰাখিবলৈ বুলি সেই বঙ্গালী পুথিৰ ভাষা ঠায়ে ঠায়ে সলাই লয়। ইয়াতকৈ আৰু মিছা কথা কিবা আছেনে? কথাটো ঠিক ইয়াৰ বিপৰীত; অৰ্থাৎ, বঙ্গালীয়েহে অসমীয়া পুথি নি তাৰ ভাষা সলাই বঙ্গালী পুথি বুলি বঙ্গীয়া সাহিত্যৰ কলেৱৰ বঢ়াইছে। ডাকৰ বচন আৰু শ্ৰীৰাম কীৰ্ত্তন তাৰ প্ৰমাণ। দ্বিতীয়তে অসমীয়া মানুহে বঙ্গালী বৈষ্ণৱ গ্ৰন্থ নপঢ়ে, কাৰণ অসমীয়া ভাষাত বঙ্গালীতকৈয়ো উত্তম বৈষ্ণৱ গ্ৰন্থ আছে। যদি কোনোবাই কাচিৎ পঢ়ে, বঙ্গালীয়ে ছপা কৰা কিতাপকে কিনি পঢ়ে। এই কথা কোৱাৰ চলতে তেওঁ ওৰেষা আৰু আসাম দেশৰ ভাষা দুটাক dialect অৰ্থাৎ উপভাষা বুলিবলৈকো এৰা নাই।

* * * *

অইন এজন বঙালী নাৱৰীয়াই (মহা মহোপাধ্যায় শ্ৰীযুত হৰপ্ৰসাদ শাস্ত্ৰী) নেপালত চৰ্য্যাপদ বৌদ্ধ দোহা আৰু ডাকাৰ্ণব বুলি খনচেৰেক পুথি পালে। তৎক্ষণাৎ সিহঁতৰ ওপৰত বঙ্গালী ধ্বজা উড়ুৱাই দিয়া হল। সিহঁতৰ ভাষা নিশ্চয় "পুৰাণ বাঙ্গালা"; কাৰণ সেই পুথি পোন প্ৰথমে বঙ্গালীয়ে বিচাৰি পোৱা নাইনে?

বঙ্গালী ভাষাৰ লগত এই পুথি বিলাকৰ ভষাৰ একো সম্বন্ধই নাই। চৰ্য্যাপদ আৰু বৌদ্ধ গান বিলাক অসমীয়া মিহলি মৈথিলী ভাষাত লিখা। এই পুথি বিলাক ৰচাৰ কালত বঙ্গালী ভাষাৰ জন্মই হোৱা নাই। ডাকাৰ্ণবৰ ভাষা বুজা বৰ টান। সেই ভাষাৰ লগত অসমীয়া বা বঙ্গালী ভাষাৰ কিবা সম্বন্ধ আছে বুলি কব নোৱাৰি।

* * * *

৺ৰামেন্দ্ৰ সুন্দৰ ত্ৰিবেদীয়ে এঠাইত লেখিছে "শাস্ত্ৰী মহাশয়ের আবিস্কৃত বৌদ্ধগান ও দোহাৰ ভাষা আৰও প্ৰাচীন : এত প্ৰাচীন যে ঐ ভাষা বাঙ্গালা বটে কি না তাহা প্ৰতিপন্ন কৰিবাৰ জন্য শাস্ত্ৰী মহাশয়কে বেগ পেটে হইয়াছে" হজম কৰিব নোৱৰা বস্তু খালে পেট অসমীয়া মানুহৰ দৰে বেগ পাবই লাগে।

* * * *

বাস্তবিকতে বৌদ্ধগান বিলাকৰ ভাষা বঙ্গালীভাষাৰ লগত তুলনা কৰিলে যিমান পুৰণি যেন দেখি অসমীয়া ভাষাৰ লগত তুলনা কৰিলে সিমান পুৰণি যেন নেদেখি। অৰ্থাৎ সিহঁতৰ ভাষা অসমীয়া ভাষাৰ লগত ঠায়ে ঠায়ে সম্পূৰ্ণ একে। সেই বিলাক অসমীয়া ভাষাৰে আৰু মৈথিলী ভাষাৰে মিহলি এটা ভাষাত লিখা। ইয়াৰ দ্বাৰা এইটোৱেই প্ৰতিপন্ন হয় যে এসময়ত অসমীয়া আৰু বিহাৰী ভাষাৰ সীমা লগালগি আছিল, অৰ্থাৎ মাজত অইন কোনো ভাষা নাছিল। সধ্যে কেৱল এটা শ্লোক আমি তুলি দিলোঁ—

"বাম ডাহিন যো খাল বিখলা
সৰহ ভণই বপা উজু বাট ভাইলা।"

* * *

প্ৰায় দহ বছৰমানৰ আগত আৰু এজন নাবিকে (শ্ৰীযুত বসন্তৰায় বিদ্যাবল্লভ) এখন পুৰণি পুথিৰ এক খণ্ড পালে। তাৰ আগৰ আৰু পাচৰ পাত কেইটা নাপালে। পুথিৰ নামটো কি তাকো জানিব নোৱাৰিলে। পুথিৰ প্ৰত্যেক আধ্যাৰ পাচত "চণ্ডীদাস গাহল" বুলি ভণিতা দিয়া আছে। আৰু প্ৰবাদ আছে যে চণ্ডীদাসে কৃষ্ণ কীৰ্ত্তন নামেৰে এখন পুথি লেখিছিলে। সেই কাৰণে ধৰি লোৱা হল যে এইখনেই সেই চণ্ডীদাসৰ কৃষ্ণ কীৰ্ত্তন। কিন্তু চণ্ডীদাসে লিখা সকলোৱে জনাত "পদাবলী" নামৰ যি পুথি আছে, তাৰ ভাষা আৰু কৃষ্ণ কীৰ্ত্তনৰ ভাষা ইমান তফাৎ যে দুয়োখন পুথি একে লিখকৰ, একে ঠাইৰ আন কি একেকালৰ বুলিও কোনেও নকয়। শ্ৰীযুত বসন্ত বাবুৱে নিজে স্বীকাৰ কৰিছে "পদাবলীও কৃষ্ণ কীৰ্ত্তনৰ ভাষায় সাদৃশ্য নাই।" ইয়াৰ দ্বাৰা এইটো প্ৰমাণিত হয় যে হয় চণ্ডীদাস দুজন আছিল, নহয় দুখনৰ যেই সেই এখনৰ শেহত কোনোবাই চণ্ডীদাসৰ ভণিতা জোৰাই দিছে। এইদৰেই চণ্ডীদাসৰ ভণিতা দিয়া পদ বঙ্গদেশত বহুতো আছে।

* * *

এই কৃষ্ণ কীৰ্ত্তনৰ ভাষা মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱ আদি অসমীয়া কবিৰ ভাষাৰে সৈতে বহুত একে। এই পুথিৰ

অৰ্থ কৰিবলৈ শ্ৰীযুত বসন্ত বাবুৱে ঘনে ঘনে, অসমীয়া কাব্যৰ ৰচনা তুলি দিব লগাত পৰিল।

অসমীয়া শব্দ বিভক্তি আৰু প্ৰত্যয়ৰ ব্যৱহাৰ তাত ইমান বেচি যে যেয়ে পঢ়ে সেইয়ে তাক অসমীয়া পুথি বুলি নোৱাৰে। ঠায়ে ঠায়ে অৱশ্যে অসমীয়া বিভক্তি সলাই বঙ্গালী বিভক্তি ব্যৱহাৰ কৰাও দেখা যায়। তাৰ উপৰি আৰু কিছুমান বিশেষত্ব আছে যেনে অনুনাসিক বৰ্ণৰ প্ৰাচুৰ্য্য, আৰু দুই এটা মৈথিলী ভাষাৰ শব্দ। এই পুথি খনৰ পৰা এইটোৱেই প্ৰমাণিত হয় যে এসময়ত অসমীয়া ভাষা গোটেই বঙ্গদেশতে চলিছিল। প্ৰায় চণ্ডীদাসৰ সময়ৰ পৰাহে কিছুমান প্ৰাদেশিক বিশেষত্বই মূৰ দাঙি সাহিত্যত সোমাই ক্ৰমে এটা নতুন ভাষাৰ পাতনি আৰম্ভ কৰিলে। সেয়ে পাচত ডাঙৰ হৈ বঙ্গদেশত অসমীয়া ভাষাক তল পেলালে।

* * *

এই পুথিখনৰ কিছুমান আখৰ পুৰণি অসমীয়া পুথিৰ আখৰেৰে সৈতে একে। অনেক ঠাইত আকৌ বঙ্গালী আখৰ দেখা যায়। "ক" আখৰটোকে কোনো ঠাইত পুৰণি অসমীয়াৰ দৰে, কোনো ঠাইত আকৌ আধুনিক বঙ্গালী আখৰৰ দৰে লেখিছে। একেখন পুথিতে দুইৰকম আখৰ থকাটো বৰ চোভাজনক হৈছে।

* * * *

আন এজন বঙ্গালী গ্ৰন্থকাৰে তেওঁৰ "গৌড়ের ইতিহাস" নামৰ কিতাপত লেখিছে—"চৈতন্য দেবের ২৪ বৎসর পরে ১৫৫৭ খৃষ্টাব্দে অদ্বৈতাচার্য্যের মৃত্যু হয়। ইঁহারই এক শিষ্য, শঙ্করদেব, আসাম দেশে মহা পুরুষীয়া ধর্ম্ম নামে বৈষ্ণব ধর্ম্মের এক স্বতন্ত্র মত স্থাপন করে"। এইবিলাক কথাৰ মূলত কিবা সত্য আছেনে? আমাক কোনোবাই কবনে?

* * * *

বৰ ভয়ৰ কথা হৈছে যে গভৰ্ণমেণ্টে আকৌ এজন বঙ্গালী ছাত্ৰক আসামৰ ইতিহাস লেখিবলৈ নিয়োগ কৰিছে। বঙ্গালীৰ প্ৰাচীনতা আৰু আধিপত্য বুজাবলৈ এওঁ যে আৰু কিছুমান মিছা কথাৰ অৱতাৰণা আৰু সত্যৰ অপলাপ নকৰিব, তাৰ কি মানে আছে? অসমীয়াৰ মাজত ঐতিহাসিক ওলাবৰ নৌ নে?

প্ৰাপ্তি স্বীকাৰ।

আৱাহন—আঃ সাঃ পত্ৰিকাৰ সলনি "আৱাহন" পাই আমি বৰ সুখী হৈছোঁ। আৱাহনৰ গঢ়পিট আৰু কলেৱৰ চকুত লগা হৈছে। ভিতৰৰ প্ৰবন্ধ বিলাকো ওখ থাপৰ হৈছে। কিন্তু পোহৰ পটত বাছে বৰ চিত্ৰ বিলাক ধুনীয়া হোৱা নাই। আৱাহনে অসমীয়া বৰ্ত্তমান সাহিত্যত এক নতুন যুগৰ অৱতাৰণা কৰিব বুলি মনে ধৰে। আৱাহনৰ সম্পাদক মণ্ডলীৰ ওচৰত আমাৰ মাত্ৰ এই বিনীত গোহাৰি যেন তেখেত সকলে Standard language ৰ পৰা আঁতৰি গৈ এক মিশ্ৰ সৃষ্টিৰ চেষ্টা নকৰে। তেনেকুৱা ঢাল আমি এতিয়ালৈকে অৱশ্যে দেখা নাই। অৱশ্যে অতৰ্কিতভাৱে দুই এটা ভুল ব্যাকৰণ সোমাইছে হব পায়।

সাধনা—পত্ৰিকাৰ সলনি 'সাধনা' পাই আমি বৰ সন্তোষ পাইছোঁ। কিন্তু সময় মতে সদায় পোৱা নাই কিয় তাকেহে বুজিব পৰা নাই। সাধনাৰ ভাষা প্ৰাঞ্জল আৰু তেজী, প্ৰবন্ধ বিলাকো পঢ়ি সোৱাদ লগা হৈছে। মছলমান ভাই সকলৰ এই উদ্যমত আমি আন্তৰিক আনন্দ পাইছোঁ। আমি দুয়োখন কাগজৰে দীৰ্ঘ-জীৱন কামনা কৰোঁ।

আসাম সাহিত্য সভাৰ দ্বাদশ অধিবেশনত গৃহীত হোৱা প্ৰস্তাৱ সমূহ।

১(ক)। বেলতলাৰ ৰাণী স্বৰ্গীয়া অহল্যা দেবীৰ মৃত্যুৰ বাবে এই সন্মিলনে গভীৰ শোক প্ৰকাশ কৰিছে আৰু তেখেতৰ আত্মাৰ সদ্গতি কামনা কৰাৰ লগে লগে সন্তপ্ত পৰিয়ালবৈলৈ সহানুভূতি জনাইছে।

প্ৰস্তাৱক—সভাপতি।

(খ) প্ৰবীণ সাহিত্যিক স্বৰ্গীয় ভোলানাথ দাসৰ মৃত্যুৰ নিমিত্তে, সন্মিলনে আন্তৰিক শোক প্ৰকাশ কৰিছে, তেখেতৰ আত্মাৰ সদ্গতি কামনা কৰিছে, সন্তপ্ত পৰিবাৰ বৰ্গলৈ সহানুভূতি জনাইছে।

প্ৰস্তাৱক—সভাপতি।

(গ) গুৱাহাটিত উচ্চ-শিক্ষা-বিস্তাৰৰ অৰ্থে উচ্চ ইংৰাজী বিদ্যালয় প্ৰতিষ্ঠাতা স্বৰ্গীয় সোণাৰাম ৰাজ মেধিৰ মৃত্যুৰ কাৰণে এই সন্মিলনে আন্তৰিক শোক প্ৰকাশ কৰে, আৰু মৃতকৰ আত্মাৰ সদ্গতি কামনা কৰে, আৰু তেখেতৰ সন্তপ্ত পৰিয়ালবৈলৈ সহানুভূতি জনায়।

প্ৰস্তাৱক—সভাপতি।

(ঘ) আফিং আদি মাদক দ্ৰব্যৰ ব্যৱহাৰ নিবাৰণৰ অৰ্থে আৰু দেশৰ অন্যান্য অশেষ কল্যাণকৰ কাৰ্য্যৰ নিমিত্তে আজীৱন যত্নশীল স্বৰ্গীয় ৰোহিণীকান্ত হাতীবৰুৱাৰ অকাল মৃত্যুত এই সন্মিলনে গভীৰ শোক প্ৰকাশ কৰে; মৃতকৰ আত্মাৰ সদ্গতি কামনা কৰে আৰু তেখেতৰ শোকাৰ্ত্ত পৰিয়ালবৈলৈ আন্তৰিক সহানুভূতি জনায়।

প্ৰস্তাৱক-সভাপতি।

২। অসমৰ পৰ্ব্বতীয়া জাতিৰ মাজত অসমীয়া ভাষা প্ৰচাৰৰ অৰ্থে শ্ৰীযুত দুৰ্গেশ্বৰ গোস্বামীক নাইবা তেখেত অসন্মত হলে আন কোনো উপযুক্ত লোকক পাহাৰৰ ভিতৰত স্থান পৰিদৰ্শন কৰি এটা কাৰ্য্যকৰী পদ্ধতি নিৰূপণ কৰি সাহিত্য সভাক দিবলৈ অনুৰোধ কৰা হওক; আৰু এই কামৰ নিমিত্তে ২০০, দুশ টকালৈকে খৰচ মঞ্জুৰ কৰা হওক।

প্ৰস্তাৱক—শ্ৰীযুত পদ্মধৰ চলিহা।
সমৰ্থক— ,, সৰ্ব্বেশ্বৰ শৰ্ম্মা কটকী।

৩। অসমীয়া ভাষাৰ নতুন পুৰণি সকলো পুথি আৰু কিতাপৰ চমু পৰিচয় সম্বলিত তালিকা এখন এই সন্মিলনৰ পৰা প্ৰকাশ কৰা হওক।

প্ৰস্তাৱক—শ্ৰীযুত বেথাৰাম বড়া।
সমৰ্থক—শ্ৰীযুত অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা।

৪। অসমীয়া নাট ঘৰৰ উপযোগী কৰি আসামৰ পুৰণি ঐতিহাসিক উপাদানেৰে গঠিত জাতীয় ভাৱৰ নাটক কিছুমান এই সন্মিলনৰ পৰা উলিয়াবৰ কাৰণে ১৫০, দেড়শ টকীয়া দুটা পুৰস্কাৰ ঘোষণা কৰা হওক।

প্ৰস্তাৱক—শ্ৰীযুত কমলচন্দ্ৰ বৰুৱা।
সমৰ্থক—শ্ৰীযুত মিত্ৰদেৱ মহন্ত।

৫। আজীৱন সাহিত্য চৰ্চ্চাৰ দ্বাৰাই অসমীয়া ভাষাৰ উন্নতি সাধন কৃতজ্ঞতাৰে স্বীকাৰ কৰি সুনাম ধন্য সাহিত্যৰথী শ্ৰীযুত লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াক অভিনন্দন দিবলৈ কাৰ্য্য নিৰ্ব্বাহক সমিতিয়ে যুগুত ব্যৱস্থা কৰক।

প্ৰস্তাৱক—সভাপতি।

৬। (ক) সাহিত্য সভাৰ পুথি ভঁৰালটি পৰিপুষ্ট কৰিবৰ নিমিত্তে বছৰি ৫০০০, পাঁচ হাজাৰ কৈ টকা পাঁচ বছৰৰ কাৰণে মুঠতে ২৫,০০০, হাজাৰ টকা আসাম সাহিত্য সভাক দিবলৈ গবৰ্ণমেণ্টক আবেদন কৰা হওক আৰু

(খ) তাৰ নিমিত্তে কাৰ্য্য পদ্ধতি (Scheme) তৈয়াৰ কৰিবলৈ শ্ৰীযুত কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ, শ্ৰীযুত কুলধৰ চলিহা, শ্ৰীযুত শৰৎচন্দ্ৰ গোস্বামী আৰু হাজি মৌলবী কাইছুদ্দিন আহ্মদক অনুৰোধ কৰা হওক; আৰু এই টকাৰ মঞ্জুৰৰ অৰ্থে গবৰ্ণমেণ্টৰ ওচৰ চাপিবলৈ শ্ৰীযুত কুলধৰ

চলিহা ডাঙৰীয়াক ভাৰ দিয়া হওক।

প্ৰস্তাৱক—শ্ৰীযুত হিতেশ্বৰ বৰ বৰুৱা
সমৰ্থক— ,, নীলমণি ফুকন
অনুমোদক— ,, লোকনাথ শইকীয়া

৭। প্ৰাচ্য বিদ্যা মহাৰ্ণব শ্ৰীযুত নগেন্দ্ৰ নাথ বসু মহাশয়ৰ "বিশ্বকোষ" আৰু "Social History of Kamrup" ত অসমীয়া জাতিৰ সম্পৰ্কে আৰু অসমীয়াৰ জাতীয় আৰু সামাজিক বুৰঞ্জীৰ সম্পৰ্কে লিখা মিছা আৰু অমূলক কথাখিনি এটি সমিতিৰ দ্বাৰাই অনুসন্ধান আৰু পৰীক্ষা কৰোৱাই তাৰ প্ৰতিবাদৰ বিধান কৰিবলৈ এই সন্মিলনে কাৰ্য্য নিৰ্ব্বাহক সমিতিক আদেশ কৰে।

প্ৰস্তাৱক—শ্ৰীযুত নীলমণি ফুকন
সমৰ্থক— ,, ৰজনীকান্ত বৰদলৈ
— ,, হিতেশ্বৰ বৰ বৰুৱা
অনুমোদক— ,, ৰঘুনাথ চৌধুৰী

৮। পুৰণি পুথিত থকা আৰু বৰ্ত্তমানলৈকে আবিস্কৃত হোৱা উপাদানেৰে সৈতে অসমৰ বিস্তাৰিত বিবৰণ থকা এখন বাহুল্য আসাম বুৰঞ্জী লিখাবলৈ সাহিত্য সভাই হাতত লওক।

প্ৰস্তাৱক—সভাপতি

৯। আসাম সাহিত্য সভাৰ কাৰ্য্য-নিৰ্ব্বাহক সমিতিত যোৰহাটৰ বাহিৰে প্ৰত্যেক মহকুমাৰ পৰা দুজনকৈ সভ্য আৰু যোৰহাটৰ পৰা ১৮ ওঠৰ জন সভ্য নিযুক্ত হওক। প্ৰধান সম্পাদক আৰু কাৰ্য্যকাৰক সকল যোৰহাটবাসী সকলৰ ভিতৰত নিৰ্ব্বাচিত হওক।

প্ৰস্তাৱক—সভাপতি।

১০। আসাম সাহিত্য সভাৰ একাদশ অধিবেশনৰ ৮ম প্ৰস্তাৱত অসমীয়া ভাষা প্ৰচাৰৰ নিমিত্তে "তাৰাপুৰ" অন্তৰ্ভুক্ত কৰি লোৱা হওক। আৰু আসাম সাহিত্য সভাৰ পৰা তাৰাপুৰ আদি ঠাইত অসমীয়া ভাষা প্ৰচাৰ কৰিবলৈ শ্ৰীযুত শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ দাসক ভাৰ দিয়া হওক।

প্ৰস্তাৱক—সভাপতি।

১১। এই সভাই (বুৰঞ্জী-শাখা) আসাম সাহিত্য সভাৰ শাখা আৰু স্বীকৃত সভাবিলাকক স্থানীয় ঐতিহাসিক তথ্য, অতীত পুৰণি স্মৃতিৰ তালিকা আৰু প্ৰবাদাদি সংগ্ৰহ কৰিবৰ কাৰণে যুগুত ব্যৱস্থা কৰিবলৈ অনুৰোধ কৰে।

প্ৰস্তাৱক—সভাপতি।

১২। এই শাখাক স্থায়ী আৰু কাৰ্য্যকৰী কৰিবলৈ সমিতিৰ এজন সভ্যক এই শাখাৰ সম্পাদক নিযুক্ত কৰা হওক। তেখেতে যাই সম্পাদকৰ লগত যুটীয়া ভাবে ইয়াৰ যাৱতীয় কাম কৰিব।

প্ৰস্তাৱক—সভাপতি।

১৩। আসাম সাহিত্য সভাই আসামৰ বিভিন্ন ঠাইৰ পুৰণি তথ্য বিলাকৰ সম্যক বিচাৰ আৰু আলোচনা কৰি অসমৰ এখন প্ৰকৃষ্ট ইতিহাস ৰচনা কৰিবৰ অভিপ্ৰায়ে আৰু গবেষণাদি সম্যক্‌ভাবে চলোৱাৰ অভিপ্ৰায়ে আসাম সাহিত্য সভাৰ এক বুৰঞ্জী শাখা স্থায়ী ভাবে স্থাপন কৰোক।

প্ৰস্তাৱক—সভাপতি।

গৃহীত হ'ল।

(স্বাঃ) শ্ৰীপূৰ্ণানন্দ শৰ্ম্মা,
প্ৰধান সম্পাদক।
আসাম সাহিত্য সভা।
১৬।১০।২৯

(স্বাঃ) মৌলবী মফিজুদ্দিন আহমদ হাজৰিকা।
সভাপতি।
১৬।১০।২৯

ভাষাতত্ত্ব আৰু ব্যাকৰণ।

অসমীয়া গমনাৰ্থক ধাতু।

আমাৰ অসমীয়া ভাষাৰ ব্যাকৰণ বিলাকত 'যা' ধাতু অকৰ্ম্মক বুলি লেখা দেখি এনে এটা প্ৰশ্ন উঠে যে—গমনাৰ্থক ধাতু অকৰ্ম্মক নে? অসমীয়া ভাষাৰ কিছুমান জতুৱা ঠাচ আৰু বিশেষত্ব আছে। তাৰে ভিতৰত গমনাৰ্থক ধাতুৰ সকৰ্ম্মকতাও এটা বিশেষত্ব। ... ভাষাত ই অকৰ্ম্মক যদিও আমাৰ ভাষাত সকৰ্ম্মক ... অসমীয়া ভাষা অতি প্ৰাচীন। বৰ্ত্তমানে আমি ... দিনৰ পুৰণি পুথি পাওঁ, তাৰ প্ৰত্যেক পদতে ... গমনাৰ্থক ধাতু সকৰ্ম্মক ৰূপে ব্যৱহাৰ কৰা দেখা পাওঁ। আন কি কথা ভাষাতো ইয়াক সকৰ্ম্মক ৰূপে ব্যৱহাৰ কৰা হয়। ভাৰতীয় সকলো ভাষাৰে মূল সংস্কৃত আৰু প্ৰাকৃত। অৱশ্যে আন দেশীয় ভাষাৰ কিছু শব্দ ইয়াৰ ভিতৰত ঠাই নোপোৱাকৈ থকা নাই। এই মূল ভাষা দুটিটো গমনাৰ্থক ধাতু সকৰ্ম্মক। ই বৈদিক যুগৰে পৰা আজিলৈকে চলি আহিছে। সংস্কৃত আৰু প্ৰাকৃত ভাষাৰ কেইখনমান অতি প্ৰামাণ্য গ্ৰন্থৰ অলপ কেইটামান উদাহৰণ তুলি দিলো।:—

"যজ্ঞ যজ্ঞং গচ্ছ, যজ্ঞপতিং গচ্ছ, স্বাং যোনিং গচ্ছ স্বাহা"। (যজুৰ্ব্বেদ)

ইয়াতো গচ্ছ ক্ৰিয়াৰ কৰ্ম্মত দ্বিতীয়া হৈছে।

অন্তৰ্হিতায়াং সাবিত্ৰ্যাং জগামস্বপুৰং নৃপঃ।
স্বৰাজ্যে চাবসদ্বীৰঃ প্ৰজাঃ ধৰ্ম্মেণ পালয়ন্॥
(মহাভাৰতম্)

ইয়াতো জগাম ক্ৰিয়াৰ "স্বপুৰং" কৰ্ম্ম। কৰ্ম্ম কাৰকত দ্বিতীয়া।

অনেক অসমীয়া সাহিত্যিকৰ মতে অসমীয়া ভাষাৰ ... প্ৰাকৃত ভাষা, এই প্ৰাকৃত ভাষাতো গমনাৰ্থক ধাতু সকৰ্ম্মক আৰু তাৰ কৰ্ম্মত দ্বিতীয়া বিভক্তি যোগ হয়। ... উদাহৰণ চাওক।

প্ৰাঃ—শঙ্কৰ ঘৰ সম্বন্ধং কুসুমাঅৰং নাম উজ্জানং গচ্ছঅ কুঞ্জঅ সম্বন্ধ নিউঞ্জ পেৰন্তে ৰত্তা লোঅ-গঅনে চিট্‌ঠন্তি।

সংস্কৃত ভাষাৰ যিমান বিলাক ব্যাকৰণ আছে তাৰ আটাইবিলাকতে গমনাৰ্থক ধাতু সকৰ্ম্মক। আৰু এই কৰ্ম্ম কাৰকত দ্বিতীয়া আৰু চতুৰ্থী এই দুই বিভক্তিৰ বিধান আছে।

(১) স্বৰ্গীয় ৺হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা দেৱৰ ব্যাকৰণত 'যা' ধাতুক অকৰ্ম্মক বুলি ধৰা হৈছে।

(২) শ্ৰীযুত লোকনাথ শৰ্ম্মাৰ ব্যাকৰণত 'যা' ধাতুৰ ৰূপ নাই। অকৰ্ম্মক ধাতুৰ বিবৰণত গমন ধৰা আছে, এতেকে এওঁৰ মতেও অকৰ্ম্মক।

(৩) এতিয়া আমি স্বৰ্গীয় ৺সত্যনাথ বৰা দেৱৰ বহল ব্যাকৰণলৈ আহিলোঁ। এই ব্যাকৰণতো 'যা' ধাতু অকৰ্ম্মক আৰু এই 'যা' সংস্কৃত 'গম্' ধাতুৰ পৰা ওলোৱা বুলি ধৰা হৈছে।

ইয়াৰ পৰা দেখা গ'ল যে অসমীয়া প্ৰায় ব্যাকৰণতে গমনাৰ্থক ধাতু অকৰ্ম্মকৰ শাৰীত পৰিছে।

এতিয়া আমি উক্ত ব্যাকৰণ বিলাকৰ মতৰ বিপৰীতে ইয়াকে কব খোজোঁ যে—সংস্কৃত আৰু প্ৰাকৃত ভাষাত যেনেকৈ 'যা' আৰু 'গম' দুটা একাৰ্থক ভিন্ন ধাতু; আমাৰ অসমীয়াতো 'যা' আৰু 'গ' দুটা বেলেগ ধাতু, অৰ্থ হলে একে। সংস্কৃত 'যা' ধাতুৰ পৰা অসমীয়া যা, আৰু সংস্কৃত 'গম' ধাতুৰ পৰা গ, ধাতু ওলাইছে। এতেকে আমাৰ ভাষাতো 'যা' আৰু 'গ' এই দুটা একাৰ্থক বেলেগ ধাতু। 'আছ' আৰু 'থাক' ধাতুৰ দৰে উক্ত দুই ধাতুৰো সকলো কালৰ বিভক্তিত ৰূপ নহয়। নিত্যবৰ্ত্তমান, ভবিষ্যৎ আৰু অনুজ্ঞা এই কেইটি কালৰ বিভক্তিত 'যা' ধাতুৰ ৰূপ হয়। স্বৰূপ বৰ্ত্তমান, স্বৰূপভূত, অপূৰ্ণভূত আৰু সম্ভাব্যভূত—এই কেইটি কালৰ বিভক্তিত 'গ' ধাতুৰ ৰূপ হয় আৰু দুয়ো সকৰ্ম্মক।

ইহঁতৰ সিদ্ধা ক্ৰিয়াপদো দুটা। খা+ই=খাই, এনেকৈ—গাই, ওলাই, সোমাই, পাই আদিৰ দৰে যা+ই=যাই। 'ল' ধাতুৰ সিদ্ধাপদ ল+ই=লৈ, এনেকৈ ছৈ, কৈ, বৈ আদিৰ দৰে গ+ই=গৈ হয়।

এতেকে সংস্কৃত 'গম' ধাতুৰ পৰা অসমীয়া 'যা' উলিয়াব নালাগে আৰু 'যা' ধাতুৰ ঠাইত 'গৈ' বা 'গ' আদেশ কৰাৰো একো আৱশ্যক নাই। বোধ কৰো ভাষা-তত্ত্ববিদ্ সকলে এই যুক্তি, যুক্তিহীন হোৱা বুলি নধৰিব।

১। 'গ' ধাতুৰ কৰ্ম্মত দ্বিতীয়া :—

যেহ্নেন সৰ্পৰ বিষ শিখাগ্ৰক গৈল।
নমাই আনি গাকড়ি নিষ্প্ৰভ কৰি থৈল॥
৺মাধৱ কন্দলি।

একেশ্বৰে কুণ্ডিলক গৈল গোবিন্দাই।
লগত নলৈলে পুত্ৰে কাহাকো সহাই॥
মহাপুৰুষ ৺শঙ্কৰ দেৱ।

তবু দৰশনে গ্ৰাহে শাপক নিস্তাৰি।
বিমানে স্বৰ্গক গৈল দিব্যৰূপ ধৰি॥

এতিয়া 'যা' ধাতুৰ সিদ্ধাক্ৰিয়া 'যাই' উদাহৰণ দেখুওৱা হল। ইয়াৰ কৰ্ম্ম যত যত উল্লেখ কৰা আছে, সেই বিলাকতো দ্বিতীয়া হৈছে।

৩। ত্ৰৈলোক্যৰ নাথ মাধৱক এৰি যাই।
কোনে শিশুপালক ৰৰিব চক্ষু খাই॥
মহাপুৰুষ ৺শঙ্কৰ দেৱ।

গমনাৰ্থক ধাতুৰ কৰ্ম্মত দ্বিতীয়া আৰু চতুৰ্থী :—

সৱে দেৱ চলি গৈলা বিষ্ণোৰ সভাক।
আদেশিয়ো প্ৰভুদেৱ ৰাখিও আমাক॥
শতেক যোজন পন্থ উৰ্দ্ধক লাগি গৈলা।
পৃথিবীত পৰি পাচে অচেতন ভৈলা।
কবি ৺ হেমসৰস্বতী।

শ্ৰীউমাকান্ত মিশ্ৰ,
যোৰহাট।

ওপৰৰ কথাৰ উত্তৰ।

সকলো নিজ নিজ মনৰ ভাব লৈ কথা। ভাষা কেৱল ভাবৰ বাহ্যিক বিকাশ। এজন মানুহে এজোৰ ৰঙ্গা চশমা আৰু আন জনে এজোৰ নীলা চশমা পিন্ধি কোনো এটা বস্তু চালে তাৰ আচল বৰণ কি সেই বিষয়ে কেতিয়াও দুয়োজন মানুহ এক মতলৈ আহিব নোৱাৰে। সেইদৰে সকৰ্ম্মক আৰু অকৰ্ম্মক ক্ৰিয়া বুলিলে আমি যি বুজো, সেইটো অইন এজনে ঠিক সেই দৰেই বুজিছেনে নাই বুজা আমি কব নোৱাৰো। লেখকে যি বিলাক উদাহৰণ সংস্কৃত প্ৰাকৃত আৰু পুৰণি পুথিৰ পৰা তুলি দিছে, তাৰ পৰা অনুমান কৰিব পাৰি—দুহেজাৰ বছৰৰ পূৰ্ব্বে মানুহে "যোৱা" কাৰ্য্যৰ লগত গন্তব্য স্থানৰ সম্বন্ধটো যেনে বুলি ভাবিছিলে, আজি কালি সেইদৰে নেভাবে। ভাবৰ তেনেকুৱা পৰিবৰ্ত্তন অনেক দেখা যায়। সংস্কৃত যুগত সম্প্ৰদানে ৪ৰ্থী বিভক্তি হয়; কিন্তু আধুনিক বঙ্গলা আৰু অসমীয়া ভাষাত সাধাৰণতে ২য়া বিভক্তি হয়; যেনে সং—"দাৰিদ্ৰায় বা ব্ৰাহ্মণায় ধনং দদাতি"; অং—"দুখীয়াক বা বামুণক দান কৰিছে"। "বামুণলৈ দান কৰিছে" বুলি আজি কালি নকয়। কিন্তু কিছুমান বাক্যত আকৌ ৪ৰ্থী বিভক্তি হয়; যেনে ছোৱালীজনী অমুকলৈ দিলে"। সংস্কৃতত "গৃহং গচ্ছামি" বোলোঁতে 'ঘৰ' আৰু "যোৱা" কাৰ্য্যৰ সম্বন্ধটো যিদৰে মানুহৰ মনত খেলাইছিলে, পাচলৈ সেইদৰে নেখেলোৱাত "লাগি" অব্যয় শব্দ যোগ দিয়া উচিত যেন ভাবিলে; ফলত "ঘৰক লাগি যাওঁ" এই বাক্যৰ সৃষ্টি হল। কিছুমানে আকৌ ঘৰ শব্দৰ পাচত 'ক' টো থকাত অৰ্থৰ ব্যতিক্ৰম হোৱা যেন ভাবি তাক বাদ দিলে। কেৱল "ঘৰ লাগি" পাচত "ঘৰলৈ যাওঁ" বুলিবলৈ ধৰিলে। এতিয়া দেখা যায়, সকলো অসমীয়া বৈয়াকৰণিকে "যা" ধাতুক অকৰ্ম্মক বুলি ধৰে। তাৰ পৰা বুজি, যে মানুহৰ মনৰ ভাব আগতকৈ বহুত পৰিবৰ্ত্তন হল। এতিয়া যদিও কোনো কোনো ঠাইত "ঘৰক যাওঁ" বাক্যৰ ব্যৱহাৰ আছে, তাৰ দ্বাৰাই বুজিব লাগিব যে যদিও মনৰ ভাব (ঘৰ আৰু যোৱাৰ সম্বন্ধ বিষয়ে) সলনি হল ভাষাটো পূৰ্ব্বৰ মতেই আছে। অৰ্থাৎ ভাব আৰু ভাষাৰ মাজত অসামঞ্জস্য হৈছে। এতেকে তেনে বাক্য আধুনিক ভাব প্ৰকাশক হোৱা নাই। এইটো আমাৰ মনৰ কথা। কিন্তু যি বিলাকে সেই ভাষা ব্যৱহাৰ কৰে তেওঁ বিলাকেহে প্ৰকৃততে জানে। যদি প্ৰকৃততে সেই ভাষাত "উদ্দেশ্য" অৰ্থ ভালকৈ ফুটি ওলায়, তেনেহলে ব্যাকৰণত "শব্দৰ পাচত উদ্দেশ্য অৰ্থে সম্প্ৰদানে ৪ৰ্থী আৰু ২য়া বিভক্তি দুয়োটাৰ ব্যৱহাৰ হয়" বুলি নিয়ম বান্ধিব লাগে।

সম্পাদক।